

**ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЯАМНЫ ХАРЬЯА
ЗООНОЗЫН ӨВЧИН СУДЛАЛЫН
ҮНДЭСНИЙ ТӨВ**

**ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ 2016 ОНЫ
СТАТИСТИК ЭМХЭТГЭЛ
№12**

**Улаанбаатар хот
2017 он**

Ерөнхий редактор

Н.Цогбадрах, Анагаах ухааны доктор

Хянан тохиолдуулсан

Б.Амгаланбаяр

Эргэн мэдээллийг эмхэтгэсэн

Б.Дуламрагчаа

Х.Бурмаа, НЭМ магистр, докторант

Эргэн мэдээллийг бэлтгэсэн:

1. П.Алтангэрэл, Хүний нөөцийн мэдээлэл
3. Ц.Ганхуяг, Тарваган тахлын байгалийн голомт, эрт сэрэмжлүүлэх хариу арга хэмжээ
4. Ц.Баяр, Галзуу, өвчний мэдээлэл, дархлаажуулалтын үйл ажиллагаа
5. Б.Оюунбат, Мэрэгчийн дуудлага, Шувууны томуу өвчний мэдээлэл
6. Ж.Батцэцэг, Хачгаар дамжих халдварт өвчний мэдээлэл
7. Х.Бурмаа, Боом, Холер, Хумхаа өвчний мэдээлэл
8. Д.Ганболд, Лавлагаа лабораторийн үзүүлэлт
9. Б.Хажидмаа, Биобүтээгдэхүүний 2014 оны үйлдвэрлэл
10. Б.Амгаланбаяр, Л. Пүрэвдулам, Эрсдэлийн үеийн харилцаа холбоо
11. Ш.Агиймаа, Э.Дулмаа, Эрүүл мэндийн сургалт, сурталчилгаа
12. З.Ууганцэцэг, Санхүүгийн тайлан

ӨМНӨХ ҮГ

Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв (ЗӨСҮТ)-ийн статистикийн мэргэжилтнүүд ЗӨСҮТ болон аймаг, нийслэлийн Зоонозын өвчин судлалын төв (ЗӨСТ)-үүдийн мэдээ тайланд үндэслэн статистик эмхэтгэлийн ээлжит 12 дахь дугаарыг та бүхэнд толилуулж байна.

Энэхүү эмхэтгэлийг эрхлэн гаргах нь энэ салбарын эмч, мэргэжилтэн, судлаач нарыг үнэн бодит, баталгаатай мэдээллээр хангах зорилготой бөгөөд зоонозын халдваруудын эрсдэлийг үнэлж, хариу арга хэмжээг оновчтой зохион байгуулах, эрдэм шинжилгээ, судалгааны нотолгоо болгон ашиглах ач холбогдолтой.

Энэ удаагийн эмхэтгэл нь нийт 7 бүлэг, 30 хүснэгт, 44 зургаар илэрхийлэгдсэн зоонозын халдваруудын статистик мэдээллийг агуулсан бөгөөд ЗӨСҮТ-ийн мэргэжлийн алба, тасгийн мэргэжилтнүүд нэгтгэн гаргасан.

Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдлын тоо сүүлийн жилүүдэд өссөн үзүүлэлттэй байна. 2016 онд хачгаар дамжих халдварын 326 тохиолдол батлагдсан нь нийт батлагдсан тохиолдлын 98 хувийг эзлэж байна. Ялангуяа хачигт риккетсиоз нийт сэжигтэй тохиолдлын 49.4 хувийг, батлагдсан тохиолдлын 59 хувийг эзлэж байна.

Бүртгэгдсэн зоонозын халдварын хүний өвчлөл 10.000 хүн амд 1.5 тохиолдол ноогдож байна.

Энэхүү статистик эмхэтгэлийн агуулга, бүтцийн талаарх саналыг бид талархалтайгаар хүлээн авч, үйл ажиллагаандаа тусган ажиллах болно.

Та бүхнийг манай хаягаар хандан, хамтран ажиллана гэдэгт итгэлтэй байна.

ЗООНОЗЫН ӨВЧИН СУДЛАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ТӨВИЙН ЗАХИРАЛ

АНАГААХ УХААНЫ ДОКТОР Н.ЦОГБАДРАХ

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

ДЭМБ - Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага

ЗӨСҮТ - Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв

ЭМЯ - Эрүүл мэндийн яам

БОАЖЯ - Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам

ХААИС - Хөдөө аж ахуйн их сургууль

ТӨҮГ - Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар

ОХУ - Оросын холбооны улс

СХД - Сонгинохайрхан дүүрэг

БГД - Баянгол дүүрэг

ХУД - Хан-Уул дүүрэг

ЧД - Чингэлтэй дүүрэг

СБД - Сүхбаатар дүүрэг

БЗД - Баянзүрх дүүрэг

ЗӨСТ - Зоонозын өвчин судлалын төв

Гарчиг

БҮЛЭГ 1. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ	8
1.1 Монгол улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэр	8
1.2 Монгол улсын хүн ам.....	9
1.3 Монгол улсын малын тоо	10
1.4 Зоонозын өвчин судлалын байгууллагын хүний нөөц.....	11
1.5 Малын өвчлөл	12
БҮЛЭГ 2. ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ МЭДЭЭЛЭЛ	13
2.1 Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын мэдээлэл	13
2.1.1 Нийслэлийн хэмжээнд хүлээн авсан мэрэгч амьтны дуудлага	14
2.2 Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн байдал	15
2.3 Тарваган тахал	17
2.3.1 Тарваган тахлын хүний өвчлөлийн мэдээлэл	17
2.3.2 Тарваган тахлын байгалийн голомт	19
2.3.3 Тарваган тахал өвчний байгалийн голомт хяналтын шинжилгээ	20
2.3.4 Тарваган тахлын байгалийн голомтын шинжилгээнд хамрагдсан талбай	20
2.3.5 Тарваган тахлын байгалийн голомтын агуулагчийн тоошил.....	21
2.4 Боом	23
2.4.1 Дэлхий дахин дахь боом өвчний тархалт	23
2.4.2 Малын боом өвчин	24
2.4.3 Боомын хүний өвчлөлийн тохиолдол	25
2.4.4 Боом өвчний байгалийн голомтын хяналт, шинжилгээ	26
2.4.5 Боом өвчний эрсдэлтэй объектын хяналтын шинжилгээ	27
2.5 Дэлхий дахин дахь хачгаар дамжих халдварын тархалт	28
2.5.1 Хачигт риккетсиоз	30
2.5.2 Хачигт энцефалит	33
2.5.3 Хачигт боррелиоз	36
2.6 Галзуу	39
2.6.1 Мал, амьтны галзуу өвчин.....	39
2.6.2 Галзуугийн хүний өвчлөл.....	42
2.7 Хүмххаа	43
2.8 Денгийн чичрэг.....	45
2.9 Холер	46
2.9.1 Холерын хяналтын шинжилгээ	47
2.10 Шувууны томуу өвчний тохиолдол, тархалтын нэгдсэн мэдээ	48
2.10.1 2016 онд бүртгэгдсэн шувууны томуугийн А (H5N1) вируст халдварын хүний өвчлөлийн тохиолдол ба нас баралт	48
2.10.2 Шувууны томуугийн А (H5N6) вируст халдварын хүний өвчлөлийн мэдээлэл	49

2.10.3 Шувууны томүүгийн А (H7N9) вирус халдварын хүний өвчлөлийн мэдээлэл	50
2.10.4 Шувууны томүүгийн А (H5N1) вирусийн шувууны өвчлөлийн мэдээлэл	50
БҮЛЭГ 3. ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ ДАРХЛААЖУУЛАЛТ	51
3.1 Галзуу өвчний эсрэг дархлаажуулалт	52
3.2 Боом өвчний эсрэг дархлаажуулалт	53
3.3 Хачигт энцефалит өвчний дархлаажуулалт	54
3.4 Тарваган тахлын эсрэг дархлаажуулалт	55
БҮЛЭГ 4. ХҮН АМЫН ДУНДАХ ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ ТАНДАЛТ СУДАЛГАА	55
БҮЛЭГ 5. ЛАБОРАТОРИЙН ТУСЛАМЖ ҮЙЛЧИЛГЭЭ	56
5.1 Лабораторийн шинжилгээний ерөнхий үзүүлэлт	56
5.2 Ийлдэс судлал	58
БҮЛЭГ 6. АРИУТГАЛ ХАЛДВАРГҮЙТГЭЛ. БИОҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА	61
6.1 Биоүйлдвэрлэлийн лабораторийн үйл ажиллагаа	61
6.2 Ариутгал халдваргүйтгэл	75
БҮЛЭГ 7. ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭ, СУРГАЛТ, СУРТАЛЧИЛГАА	75
7.1 Эрдэм шинжилгээ	75
7.2 Сургалт, сурталчилгаа	77

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Аймаг, сумын тоо, нутаг дэвсгэр, ЗӨСТ-үүд байгуулагдсан оноор	8
Хүснэгт 2. Монгол улсад оршин суугаа хүн ам, аймгаар, 2012-2016 он	9
Хүснэгт 3. Монгол улсын малын тоо, аймгаар, 2012-2016 он	10
Хүснэгт 4. Хүний нөөцийн тоон үзүүлэлт /2016/.....	11
Хүснэгт 5. Мал, амьтны халдварт өвчин, аймаг, нийслэлээр, 2016 он	12
Хүснэгт 6. Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын харьцуулсан үзүүлэлт /2011-2016 он/	13
Хүснэгт 7. Нийслэлийн хэмжээнд хүлээн авсан мэрэгч амьтны дуудлага, сүүлийн 5 жилийн байдлаар	14
Хүснэгт 8. Улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн зоонозын халдварын хүний өвчлөл, аймгаар, 10000 хүн амд.....	15
Хүснэгт 9. Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн харьцуулсан үзүүлэлт, 2011-2016 он.....	16
Хүснэгт 10. Тарваган тахлын хүний өвчлөл, нас баралт, дэлхий дахинд /2010-2015/	17
Хүснэгт 11. 2017 оны тарваган тахлын байгалийн голомтын халдварын аюулын зэрэглэл	22
Хүснэгт 12. Боомын хүний өвчлөлийн тохиолдол, нас баралтын үзүүлэлт, 10.000 хүн амд, 2016 он	25
Хүснэгт 13. Боомын голомтын болон хяналтын шинжилгээний дүн, 2011-2016 он	28
Хүснэгт 14. Хачигт риккетсиозын өвчлөлийн тохиолдол, нас баралтын үзүүлэлт, 10.000 хүн амд, 2016 он	30
Хүснэгт 15. Хачигт энцефалит өвчний тохиолдол, нас баралтын үзүүлэлт, 10.000 хүн амд, 2016 он	33
Хүснэгт 16. Хачигт боррелиоз өвчний тохиолдол, нас баралтын үзүүлэлт, 10.000 хүн амд, 2016 он	36
Хүснэгт 17. Галзуу өвчний хүний өвчлөл, нас баралт, 10000 хүн амд. 2016 он	42
Хүснэгт 18. Хумхаа өвчний өвчлөл, нас баралт, 10000 хүн амд, 2016 он	44
Хүснэгт 19. Денгийн чичрэг өвчний өвчлөл, нас баралт, 10000 хүн амд, 2016 он.....	45
Хүснэгт 20. Холерын хяналтын шинжилгээний сүүлийн 5 жилийн үзүүлэлт	48
Хүснэгт 21. ДЭМБ-д мэдээлэгдсэн томүүгийн А (H5N1) вирүсийн халдварын хүний өвчлөлийн тохиолдол, нас баралт, бодит тоогоор, 2003 – 2016 он	48
Хүснэгт 22. Тэжээвэр болон зэрлэг шувуудын өвчлөл, 2016 он.....	50
Хүснэгт 23. Зоонозын халдварт өвчний эсрэг дархлаажуулах бэлдмэлийн төлөвлөлт, нийлүүлэлт 2016 он, захиалга 2017 он	51
Хүснэгт 24. Галзуу өвчний эсрэг дархлаажуулалт, ийлдэс эмчилгээнд хамрагдсан хүн, аймгаар, 2016 он.....	52
Хүснэгт 25. Боом өвчний эсрэг дархлаажуулалтад хамрагдсан хүн, аймгаар, 2016 он	54
Хүснэгт 26. Лабораторийн шинжилгээний дүн, 2016 он.....	58
Хүснэгт 27. Ийлдэс судлалын ерөнхий үзүүлэлт, 2016 он	58
Хүснэгт 28. Биоүйлдвэрлэлийн лабораторид үйлдвэрлэсэн биобэлдмэл, 2016 он.....	61
Хүснэгт 29. Биоүйлдвэрлэлийн лабораторид үйлдвэрлэсэн биобэлдмэлийн хэмжээ, 2015, 2016 он	74
Хүснэгт 30. Ариутгал халдваргүйтгэлийн тоон үзүүлэлт, 2015, 2016 он	75
Хүснэгт 31. ЗӨСБайгууллагуудын хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслийн сурталчилгааны үзүүлэлт, 2016 он	77

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдол, хувиар, 2016 он	13
Зураг 2. Зоонозын халдварын хүний өвчлөл, бодит тоогоор, 2000-2016 он	16
Зураг 3. Тарваган тахлын хүний өвчлөл, нас баралт, бодит тоогоор /1995-2015 он/	18
Зураг 4. Тарваган тахлын хүний өвчлөл бүртгэгдсэн сүм /2006-2015 он/	18
Зураг 5. Тарваган тахлын хүний өвчлөлийн сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдол /2010-2016 он/	19
Зураг 6. Дэлхий дахин дахь тарваган тахлын байгалийн голомт	19
Зураг 7. Монгол орны тарваган тахлын байгалийн голомт	20
Зураг 8. Тарваган тахлын байгалийн голомтоос дээжлэн шинжилсэн газар, га-аар, 2011-2016 он	20
Зураг 9. Тарваган тахлын байгалийн голомтоос дээжлэн шинжилсэн материал, 2016 он	21
Зураг 10. Тарваган тахлын байгалийн голомтын агуулагчийн тоошил, га-аар. 2016	21
Зураг 11. Агуулагч амьтдаас илрүүлсэн эерэг сорьц (хувиар)	22
Зураг 12. Дэлхий дахин дахь боом өвчний тархалт	23
Зураг 13. Малын боом өвчин гарсан аймаг, сүм, өвчилсөн малын тоо, 2010-2016 он	24
Зураг 15. Малын боом өвчин бүртгэгдсэн аймгууд, 2016 он	25
Зураг 16. Боомын хүн, малын өвчлөлийн тохиолдол, бодит тоогоор /2011-2016 он/	26
Зураг 17. Боом өвчний голомтын хяналт шинжилгээнд дээжилсэн материал, аймгаар, 2016 он	27
Зураг 18. Боом өвчний эрсдэлтэй объектын шинжилгээнд дээжилсэн материал, 2016 он	27
Зураг 19. Дэлхий дахин дахь хачгаар дамжих халдварын тархалт	28
Зураг 20. Хачигт халдварын хүний өвчлөлийн үзүүлэлт, 2016 он	29
Зураг 16. Хачигт халдварын хүний өвчлөлийн тохиолдол, 2012-2016 он	29
Зураг 17. Хачигт риккетсиозын сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдол, бодит тоогоор, 2011-2016 он	30
Зураг 18. Хачигт риккетсиозын өвчлөл, аймгаар, 10000 хүн амд, 2016 он	31
Зураг 19. Хачигт риккетсиоз өвчний хандлага, 2017-2021 он /жигдрүүлсэн утгаар/	32
Зураг 20. Хачигт риккетсиоз өвчнөөр өвчлөгсдийн нас, хүйсийн суварга, 2016 он	32
Зураг 21. Хачигт энцефалит өвчин бүртгэгдсэн аймгууд, Улаанбаатар хот, 10000 хүн амд, 2016 он	34
Зураг 22. Хачигт энцефалитын халдвар авсан тохиолдлууд, насны бүлэг, хүйсээр, 2016 он	35
Зураг 23. Дэлхий дахин дахь хачигт энцефалитын байгалийн голомт	35
Зураг 24. Хачигт боррелиоз өвчин бүртгэгдсэн аймгууд, Улаанбаатар хот, 10000 хүн амд, 2016 он	37
Зураг 25. Хачигт боррелиозын халдвар авсан тохиолдлууд, насны бүлэг, хүйсээр, 2016 он	38
Зураг 26. Дэлхий дахин дахь хачигт боррелиоз өвчний тархалт	38
Зураг 27. Хачигт боррелиоз өвчин бүртгэгдсэн орнууд	39
Зураг 28. Дэлхий дахин дахь галзуу өвчний байгалийн голомтын тархалт	39
Зураг 29. Галзуу өвчний эрсдэлтэй бүс нутаг, ДЭМБ, 2013 он	40
Зураг 30. Галзуу өвчнөөр өвчилсөн нохой болон хүний өвчлөлийн тархалт 2016 он	40
Зураг 31. Мал, амьтны галзуу өвчин бүртгэгдсэн сумууд, 2016 он	41

Зураг 32. Мал, амьтны галзуугийн өвчлөл (сараар), 2016 он.....	41
Зураг 33. Галзуу өвчин бүртгэгдсэн аймгууд, хувиар, 2016 он.....	42
Зураг 34. Дэлхий дахин дахь хүмхээ өвчний эрсдэлтэй бүс нутгийн зураг.....	43
Зураг 35. Холер өвчний тохиолдол бүртгэгдсэн улс, ДЭМБ, 1989-2015.....	47
Зураг 36. Холерын шинжилгээнд шинжилсэн сорьц, хувиар, 2016 он.....	47
Зураг 37. ДЭМБ-д мэдээлэгдсэн томүүгийн А (H5N1) вирүсийн халдвар, улсаар, 2003 – 2016 он.....	49
Зураг 38. Шувууны өвчлөл, үхэл хорогдол /Тивээр/.....	51
Зурагт 39. Галзуугийн эсрэг дархлаажуулалтанд хамрагдсан хүний тоо, 2008-2016 он.....	53
Зураг 40. Боом өвчний эсрэг дархлаажуулалтад хамрагдсан хүн, өвчлөл, 2005-2016 он.....	54
Зураг 41. Хачигт энцефалит өвчний дархлаажуулалтад хамрагдсан хүн, өвчлөл, 2005-2016 он.....	55
Зураг 42. Тарваган тахлын дархлаажуулалтад хамрагдсан хүн, өвчлөл, нас баралт /2005-2016 он/.....	55
Зураг 43. Лабораторийн шинжилгээний үзүүлэлт, 2011-2016 он.....	57
Зураг 44. Лабораторийн шинжилгээний төрөл, 2016 он.....	57
Зураг 45. Эрдэм шинжилгээ, судалгааны илтгэл, өгүүлэл, бүтээлийн үзүүлэлт, 2011-2016 он.....	76
Зураг 46. “Нэг эрүүл мэнд” олон улсын эрдэм шинжилгээний хуралд оролцогсод.....	76

БҮЛЭГ 1. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

1.1 Монгол улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэр

Монгол улс нь засаг захиргааны 21 аймаг 330 сум, 9 дүүрэг бүхий нэгжтэй, 1564,1 мянган хавтгай дөрвөлжин км.кв газар нутагтай, говь, хангай, тал хээр, хосолсон жилийн 4 улиралтай, эрс тэс уур амьсгалтай. ЗӨСҮТ нь Архангай, Баян-Өлгий, Баянхонгор, Говь-Алтай, Дундговь, Завхан, Өвөрхангай, Өмнөговь, Сэлэнгэ, Увс, Ховд, Хөвсгөл, Хэнтий аймгуудын болон Нийслэлийн Зоонозын өвчин судлалын төвүүдээр мөн бусад аймгуудын ЭМГ-ын халдварт өвчин хариуцсан мэргэжилтнээр дамжуулан зоонозын халдварт өвчнөөс эрт сэрэмжлүүлэх хариу арга хэмжээний мэдээллийг авч, хариу арга хэмжээг улсын хэмжээнд зохион байгуулдаг тусгай мэргэжлийн төв юм.

Хүснэгт 1. Аймаг, сумын тоо, нутаг дэвсгэр, ЗӨСТ-үүд байгуулагдсан оноор

№	Аймаг	Сумын тоо	Байгуулагдсан он	Нутаг дэвсгэр мян, км ²	ЗӨСТ-үүд байгуулагдсан он
1	Архангай	20	1923	55	1967
2	Баян-өлгий	14	1940	46	1964
3	Баянхонгор	21	1941	116	1943
4	Булган	18	1937	49	
5	Говь-Алтай	19	1931	142	1949
6	Говь-Сүмбэр	3	1991	5,5	
7	Дархан-Уул	4	1961	3,2	
8	Дорноговь	15	1931	111	
9	Дорнод	14	1931	123,5	
10	Дундговь	17	1941	78	1991
11	Завхан	24	1923	82	1936
12	Орхон	2	1994	0,8	
13	Өвөрхангай	21	1931	63	1982
14	Өмнөговь	15	1931	165	1980
15	Сүхбаатар	14	1941	81	
16	Сэлэнгэ	17	1931	42,8	2004
17	Төв	27	1923	69,5	
18	Увс	19	1931	69	1982
19	Ховд	17	1931	79	1980

20	Хөвсгөл	24	1931	101	1921
21	Хэнтий	22	1923	82	1944
22	Улаанбаатар	9	1639	4,7	1931-ЗӨСҮТ 1982-Багануур дүүрэгт Нийслэлийн ЗӨСТ

1.2 Монгол улсын хүн ам

Монгол улсад оршин суугаа хүн амын тоо 2016 оны жилийн эцэст 3.063.568 болж өнгөрсөн оныхоос 2.5 хувиар өссөн байна. Хүн амын тоо Улаанбаатар хотод хамгийн их буюу 1.380.792, хамгийн бага нь Говьсүмбэр аймагт 16.934 байна.

Хүснэгт 2. Монгол улсад оршин суугаа хүн ам, аймгаар, 2012-2016 он

Аймаг. бүс	2012	2013	2014	2015	2016
Улсын дүн	2.809.693	2.870.897	2.937.927	2.990.242	3.063.568
Баруун бүс	365.595	372.609	376.711	386.969	393.594
Завхан	69.672	69.788	69.632	69.641	70.852
Говь-Алтай	54.509	56.208	56.698	56.018	56.694
Баянөлгий	88.689	90.878	93.165	97.787	99.346
Ховд	78.449	80.217	81.479	83.127	85.325
Увс	74.276	75.518	75.737	80.396	81.377
Хангайн бүс	558.603	562.300	567.429	573.095	585.749
Орхон	90.367	91.135	92.705	98.750	101.891
Өвөрхангай	110.541	111.824	112.591	111.907	113.911
Булган	58.651	58.888	60.324	59.652	61.149
Баянхонгор	82.439	82.106	82.884	83.603	85.332
Архангай	91.894	92.451	92896	91.760	93.509
Хөвсгөл	124.711	125.896	126.029	127.423	129.957
Төвийн бүс	457.928	468.328	475.899	477.159	492.021
Төв	87.410	88.399	90.049	89.765	92.832
Говь-Сүмбэр	15.240	15.694	15.891	16.308	16.934
Сэлэнгэ	104.282	105.234	105.253	104.725	106.677
Дорноговь	60.935	62.484	63.492	63.125	66.606
Дархан-Уул	88.875	93.554	97.342	97.691	99.796

Өмнөговь	56.585	58.555	59.665	61.367	63.661
Дундговь	44.601	44.408	44.207	44.178	45.515
Зүүн бүс	200.576	200.636	203.402	207.519	211.412
Дорнод	74.723	74.101	74.923	76.388	77.772
Сүхбаатар	55.648	56.347	57.414	58.792	60.032
Хэнтий	70.205	69.188	71.065	72.339	73.608
Улаанбаатар	1.226.991	1.267.024	1.314.486	1.345.500	1.380.792

1.3 Монгол улсын малын тоо

2016 оны жилийн эцсийн байдлаар Монгол улс 61.549.236 толгой малтай байна. Өвөрхангай аймаг 5.208.582 толгой буюу хамгийн их, Орхон аймаг 134.204 толгой буюу хамгийн бага малтай гэж бүртгэгдсэн байна.

Хүснэгт 3. Монгол улсын малын тоо, аймгаар, 2012-2016 он

Аймаг, нийслэл, бүс	2012	2013	2014	2015	2016
Улсын дүн	40.920.915	45.144.324	51.982.583	55.979.781	61.549.236
Баруун бүс	9.670.834	10.832.745	12.544.511	13.711.182	15.135.830
Завхан	2.279.996	2.539.008	2.895.886	3.133.018	3.406.207
Говь-Алтай	1.911.049	2.223.191	2.578.123	2.922.571	3.497.492
Баянөлгий	1.410.607	1.604.080	1.883.610	2.021.046	2.167.351
Ховд	1.884.428	2.090.806	2.625.577	2.905.441	3.280.640
Увс	2.030.696	2.225.142	2.561.315	2.729.106	2.784.140
Хангайн бүс	15.299.077	16.680.537	19.283.806	20.481.571	23.163.735
Орхон	184.510	178.956	123.202	119.750	134.204
Өвөрхангай	2.834.720	3.320.464	4.111.515	4.510.986	5.208.582
Булган	2.578.616	2.757.185	3.132.786	3.223.822	3.485.606
Баянхонгор	2.640.831	2.987.064	3.465.864	3.771.867	4.236.321
Архангай	3.403.192	3.772.266	4.293.216	4.457.082	5.009.636
Хөвсгөл	3.657.208	3.664.602	4.157.223	4.398.064	5.089.386
Төвийн бүс	9.463.890	10.604.897	12.288.448	13.206.503	14.154.425
Төв	3.244.721	3.572.988	4.181.510	4.458.608	4.705.866
Говь-Сүмбэр	226.102	272.764	339.438	379.477	397.910

Сэлэнгэ	1.305.569	1.314.196	1.471.684	1.458.740	1.599.750
Дорноговь	1.327.930	1.516.371	1.686.793	1.801.178	1.752.918
Дархан-Уул	268.369	279.053	324.241	288.363	324.163
Өмнөговь	1.419.253	1.653.264	1.849.043	2.055.765	2.313.963
Дундговь	1.671.946	1.996.261	2.435.739	2.764.372	3.059.855
Зүүн бүс	6.098.221	6.586.900	7.480.454	8.176.870	8.656.917
Дорнод	1.207.253	1.220.143	1.393.447	1.555.425	1.722.910
Сүхбаатар	2.280.581	2.491.423	2.818.181	3.070.254	3.030.437
Хэнтий	2.610.387	2.875.334	3.268.826	3.551.191	3.903.570
Улаанбаатар	308.460	329.089	385.364	403.655	438.329

1.4 Зоонозын өвчин судлалын байгууллагын хүний нөөц

ЗЭСҮТ, аймаг нийслэлийн ЗӨСТ-үүдийн батлагдсан эрх зүйн баримт бичгийн дагуу алба, тасгийн зохион байгуулалттайгаар хүний нөөцийг байршуулан ажиллаж байна. Улсын хэмжээнд зоонозын өвчнийг судлах 15 байгуулагад нийт 410 эрүүл мэндийн ажилтны батлагдсан орон тоогойгоос 2016 оны байдлаар 372 ажилтан ажиллаж байна.

Хүснэгт 4. Хүний нөөцийн тоон үзүүлэлт /2016/

Үзүүлэлт		Архангай	Багануур	Баян-Өлгий	Баянхонгор	Говь-Алтай	Дундговь	Завхан	Өвөрхангай	Өмнөговь	Сэлэнгэ	Увс	Ховд	Хөвсгөл	Хэнтий	ЗЭСҮТ	
Их эмч	1	Халдвар судлагч	1	1	2	0	2	0	1	1	1	0	1	1	2	1	13
	2	Нян судлагч	2	2	2	2	2	1	1	2	1	1	1	1	1	2	11
	3	Бусад	2	0	1	0	0	1	1	1	1	0	0	0	1	0	4
	4	Бүгд (1+2+3)	5	3	5	2	4	2	3	4	3	1	2	2	4	3	28
Бусад дээд мэргэжилтэн	5	Амьтан судлагч	1	3	2	1	1	1	1	1	0	2	2	1	1	3	
	6	Шимэгч судлалын	1	1	1	1	1	0.5	1	1	1	1	2	1	1	4	
	7	Бусад	0	0	0	0	1	0.5	1	0	1	2	2	1	2	3	26
	8	Бүгд (5+6+7)	2	4	3	2	3	2	3	2	3	3	5	5	4	5	33
	9	Бүх дээд мэргэжилтэн	7	7	8	4	7	3	6	6	6	4	7	7	8	8	61
Лаборант	10	Нян судлалын	2	1	1	2	2	0	2	1	1	1	1	2	1	3	7
	11	Амьтан судлалын	0	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	
	12	Шимэгч судлалын	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1	0	1	
	13	Бусад	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1
	14	Бүгд (10+11+12+13)	3	2	4	4	4	1	4	2	3	2	3	4	4	4	9
Бусад	15	Бага эмч	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	2	0	1	1	5

16	Сувилагч	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
17	Ариутгагч. автоклавчин	2	2	2	2	2	1	1	2	1	1	2	1	3	3	7
18	Голомт хяналтын бага эмч	0	0	4	3	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0.5*2	0
19	Бусад	8	10	7	13	4	5	5	3	2	3	6	10	8	10	21
Бүгд (9+14+15+16+17+18+19)		21	22	27	27	23	10	17	14	14	0	20	22	25	27	103

1.5 Малын өвчлөл

Мал амьтны халдварт өвчин 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт 20 аймаг, нийслэлд давхардсан тоогоор 598 суманд 1299 тохиолдол бүртгэгдэж нийт 17419 мал амьтан өвчилсөн гэж бүртгэгдсэн байна. 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар боом, галзуу, дуут хавдар, сохор догол зэрэг нийт 19 төрлийн халдварт өвчин 20 аймаг, нийслэлд бүртгэгдсэн байна.

Хүснэгт 5. Мал, амьтны халдварт өвчин, аймаг, нийслэлээр, 2016 он

№	Аймгийн нэр	Боом	Дуут хавдар	Сохор догол	Колибактериоз	Шөвөг яр	Энтеробактериоз	ДХХ	Цусан халдварт	Листерриоз	Галзуу	Иж балнад	Сахуу	Аденоматоз	Меади Весна	Гудрага	Цахлай	Ухрийн хорт салст халуурал	Адууны томуу некробактериоз	Нийт	
1	Архангай	0	0	0	16	31	0	67	29	2	20	6	0	0	0	0	0	2	0	0	173
2	Баян-өлгий	0	3	27	4	53	0	15	29	0	6	6	68	0	0	0	0	0	0	0	211
3	Баянхонгор	1	0	1	3	3	0	6	12	0	4	1	4	0	0	0	0	0	0	0	35
4	Булган	0	6	0	4	2	0	55	13	2	16	2	2	1	0	0	0	2	0	0	105
5	Говь-алтай	2	0	2	4	6	0	1	4	0	19	0	1	0	0	0	0	0	0	0	39
6	Говь-сүмбэр	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	6
7	Дархан-Уул	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	Дорноговь	0	0	0	1	1	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
9	Дорнод	1	4	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8
10	Дундговь	0	0	9	0	36	1	1	0	0	0	3	23	0	0	3	0	0	0	13	89
11	Завхан	2	0	0	0	3	0	3	7	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	18
12	Орхон	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
13	Өвөрхангай	0	3	0	5	0	9	9	11	0	12	3	0	0	0	0	0	0	0	0	52
14	Өмнөговь	0	0	0	0	0	0	0	1	0	8	0	0	0	0	0	0	0	0	2	11
15	Сүхбаатар	0	0	0	0	2	0	0	2	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	6
16	Сэлэнгэ	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
17	Төв	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18	Увс	0	0	1	0	0	0	0	2	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8
19	Ховд	0	1	49	191	55	0	23	6	0	13	9	21	0	0	0	0	0	0	0	368
20	Хөвсгөл	4	2	0	8	9	5	18	12	14	23	0	1	0	0	0	2	1	0	0	99
21	Хэнтий	12	7	0	1	0	0	7	6	0	21	2	0	0	0	0	0	1	0	0	57
22	Улаанбаатар	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Дүн 2016		22	26	89	237	208	16	209	139	18	153	32	120	2	1	3	2	6	1	15	1299

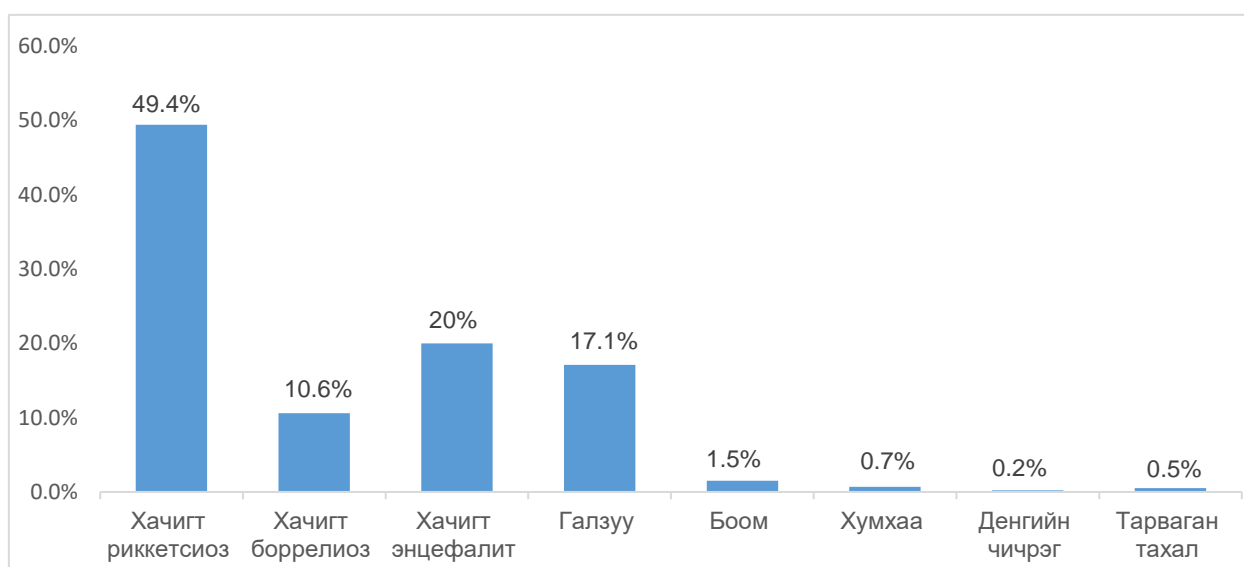
Эх сурвалж: МЭҮГ

БҮЛЭГ 2. ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

2.1 Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын мэдээлэл

Зоонозын өвчин судлалын байгууллагууд 2016 онд зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй 884 /тарваган тахлын 4, боомын 13, хачигт энцефалитын 177, хачигт риккетсиозын 437, хачигт боррелиозын 94, хумхаагийн 6, денгийн чичрэгийн 2, галзуугийн сэжигтэй мал, амьтанд уруулж, ноцуулсан 151/ дуудлага хүлээн авч, хариу арга хэмжээг зохион байгуулсан. Мөн мэрэгч амьтны 75 дуудлага хүлээн авч нийт 959 дуудлаганд хариу арга хэмжээ авч ажилласан.

Зураг 1. Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдол, хувиар, 2016 он

Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлыг өвчнөөр ангилан үзэхэд дийлэнх буюу 73.9 хувийг хачгаар дамжих халдвар эзэлж байгаа бөгөөд хачигт риккетсиоз хамгийн их буюу 49.4 байна. 2016 онд денгийн чичрэгийн сэжигтэй тохиолдол улсын хэмжээнд анх удаа бүртгэгдсэн. 2016 онд хүлээн авсан зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлыг сүүлийн 5 жилийн дундажтай харьцуулахад 2.1 дахин, өнгөрсөн оныхтой харьцуулахад 1.5 дахин өссөн байна. Үүнээс хачигт халдвар, хумхаа, галзуугийн сэжигтэй мал амьтанд уруулсан сэжигтэй тохиолдлын тоо өссөн байна. Тарваган тахал, боом өвчнүүдийн сэжигтэй тохиолдлын тоо буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 6. Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй тохиолдлын харьцуулсан үзүүлэлт /2011-2016 он/

Өвчний нэр	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2015, 2016 оны харьцуулсан үзүүлэлт	2011-2016 он	
								5 жилийн дундаж үзүүлэлт	Харьцуулсан үзүүлэлт
Тарваган тахал	2	2	3	7	9	4	2.25 дахин ↓	4.6	0.8 дахин ↓
Боом	58	15	17	22	18	13	1.4 дахин ↓	26	2 дахин ↓

Хачигт энцефалит	14	26	35	43	83	177	2.1 дахин ↑	40.2	4.4 дахин ↑
Хачигт боррелиоз	12	12	13	29	14	94	6.7 дахин ↑	16	5.9 дахин ↑
Хачигт риккетсиоз	107	92	97	425	368	437	1.2 дахин ↑	217.8	2 дахин ↑
Хумхаа	0	0	2	3	2	6	3 дахин ↑	1.4	4.2 дахин ↑
Галзуугийн сэжигтэй мал амьтанд уруулсан	132	91	164	85	99	151	1.5 дахин ↑	114.2	1.3 дахин ↑
Денгийн чичрэг	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Нийт	325	238	332	614	594	884	1.5 дахин ↑	420.6	2.1 дахин ↑

2.1.1 Нийслэлийн хэмжээнд хүлээн авсан мэрэгч амьтны дуудлага

2016 онд Улаанбаатар хотын 9 дүүрэг (СБД, БЗД, СХД, БГД, ХУД, ЧД, НАД)-ийн хэмжээнд бүртгэгдсэн мэрэгчийн 75 удаагийн дуудлагад үйлчилж, тарвага түүний түүхий эд 226, зурам 1, гэрийн хулгана 13, үнэг 2, илбэнх 1, шумуул 26, үл мэдэгдэх шавж тодорхойлох (хүр эрвээхэйн хүрэнцэр, хар хорхой, жоом) 113, нийт 382 сорьц цуглуулсан.

Сорьцыг төвийн лавлагаа лабораторит бичил харах, нян судлал, ийлдэс судлалын аргаар шинжилж тарваган тахал болон түүнтэй хам тохиолдох өвчний холбогдолгүй болохыг тогтоосон бөгөөд лабораторийн баталгаат шинжилгээний хариуг Нийслэлийн мэргэжлийн хяналтын газар болон бусад холбогдох байгууллага, хувь хүнд эргэн мэдээлж ажилласан. Өмнөх онтой харьцуулахад 2016 онд хүлээн авч үйлчилсэн мэрэгчийн дуудлагын тоо 0.8 дахин, сорьцын тоо 2.1 дахин буурсан үзүүлэлттэй байгаа боловч өмнөх 5 жилийн дунджаас дуудлагын тоо 1.4 дахин, лабораторит шинжилсэн сорьцын тоо 1.1 дахин өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 7. Нийслэлийн хэмжээнд хүлээн авсан мэрэгч амьтны дуудлага, сүүлийн 5 жилийн байдлаар

Өвчний нэр	2011	2012	2013	2014	2015	5 жилийн дундаж	2016	5 жилийн дундажтай харьцуулахад	Өмнөх онтой харьцуулахад
Дуудлагын тоо	31	28	49	69	88	53	75	1.4 дахин ↑	0.8 дахин ↓
Сорьцын тоо	115	113	252	510	809	359.8	382	1.1 дахин ↑	2.1 дахин ↓

2.2 Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн байдал

Улсын хэмжээнд 2016 онд зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн сэжигтэй 884 тохиолдол бүртгэгдсэнээс 332 тохиолдол буюу 37.6 хувь нь батлагдсан байна. Улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн зоонозын халдварын хүний өвчлөлийг 10000 хүн амд тооцоход 1.5 тохиолдол байна.

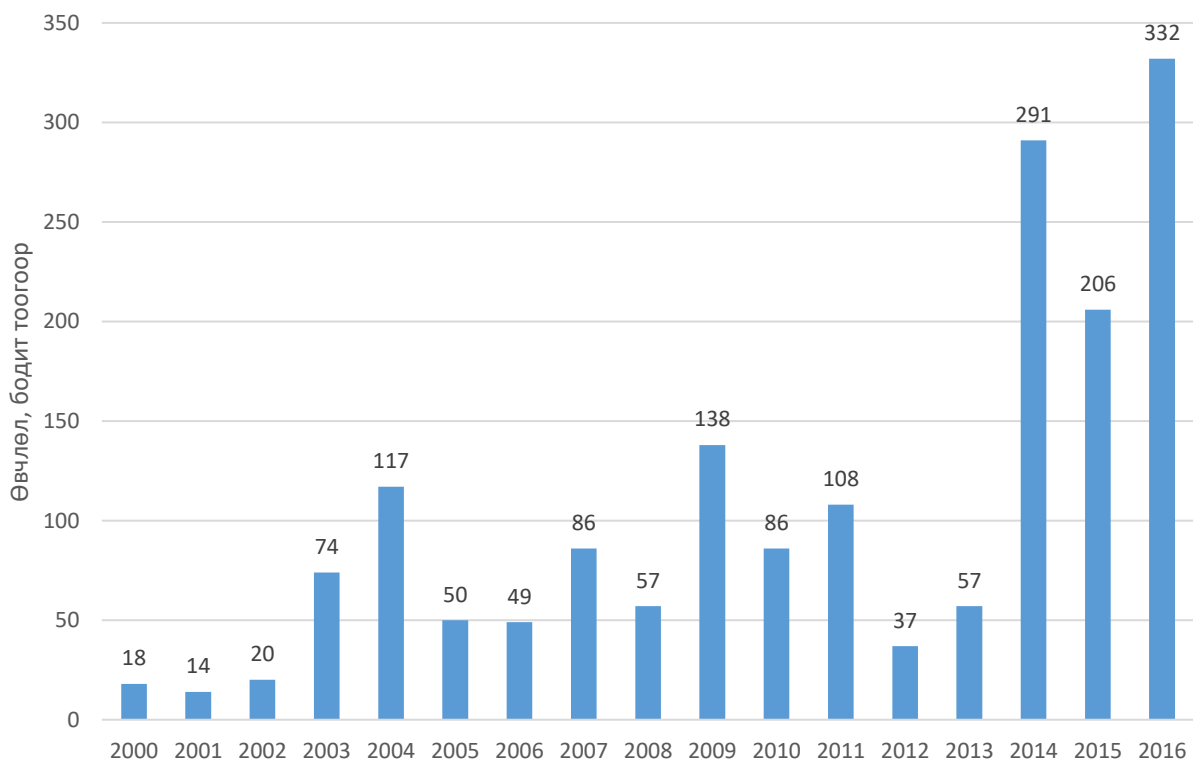
Хүснэгт 8. Улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн зоонозын халдварын хүний өвчлөл, аймгаар, 10000 хүн амд

№	Аймаг	Тарваган тахал	Боом	Галзуу	Хачигт риккетсиоз	Хачигт боррелиоз	Хачигт энцефалит	Хумхаа	Денгийн чичрэг
1	Архангай	0.0	0.0	0.0	1.7	0.1	0.1	0.0	0.0
2	Баян -өлгий	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
3	Баянхонгор	0.0	0.0	0.0	2.0	0.8	0.1	0.0	0.0
4	Булган	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0	1.2	0.0	0.0
5	Говь-алтай	0.0	0.0	0.0	1.8	0.0	0.0	0.0	0.0
6	Говь-сүмбэр	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
7	Дархан-уул	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0
8	Дорноговь	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
9	Дорнод	0.0	0.3	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0
10	Дундговь	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
11	Завхан	0.0	0.0	0.0	0.4	3.6	0.0	0.0	0.0
12	Орхон	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.2	0.0	0.0
13	Өвөрхангай	0.0	0.0	0.0	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0
14	Өмнөговь	0.0	0.0	0.0	1.6	0.0	0.0	0.0	0.0
15	Сүхбаатар	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
16	Сэлэнгэ	0.0	0.0	0.0	2.4	0.7	2.1	0.0	0.0
17	Төв	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.2	0.0	0.0
18	Увс	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
19	Ховд	0.0	0.0	0.0	2.3	1.0	0.0	0.0	0.0
20	Хөвсгөл	0.0	0.0	0.0	2.4	0.2	0.0	0.0	0.0
21	Хэнтий	0.0	0.0	0.0	0.0	0.6	0.0	0.0	0.0
22	Улаанбаатар	0.0	0.0	0.0	0.3	0.3	0.1	0.0	0.0

Улсын дүн	0.0	0.3	0.0	0.6	0.3	0.2	0.1	0.0
-----------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

2000-2016 онд бүртгэгдсэн зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн үзүүлэлтийг авч үзэхэд сүүлийн жилүүдэд байнгын өсөлттэй байна. Ялангуяа хачигт боррелиоз өмнөх оныхоос 4.6 дахин, сүүлийн 5 жилийнхээс 11.5 дахин өссөн байна.

Зураг 2. Зоонозын халдварын хүний өвчлөл, бодит тоогоор, 2000-2016 он

Хүснэгт 9. Зоонозын халдварын хүний өвчлөлийн харьцуулсан үзүүлэлт, 2011-2016 он

Өвчний нэр	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2015. 2016 оны харьцуулсан үзүүлэлт	2011-2016 он	
								Дундаж үзүүлэлт	Харьцуулсан үзүүлэлт
Тарваган тахал	1	0	1	1	3	0	-	1.2	-
Боом	29	2	11	10	7	2	3.5 дахин ↓	11.8	5.9 дахин ↓
Хачигт энцефалит	13	6	15	7	40	52	1.3 дахин ↑	16.2	3.2 дахин ↑
Хачигт боррелиоз	8	7	1	1	17	78	4.6 дахин ↑	6.8	11.5 дахин ↑
Хачигт риккетсиоз	56	28	35	269	137	196	1.4 дахин ↓	105	1.9 дахин ↑
Галзуу	1	0	1	0	0	0	-	0.4	-

Хумхаа	0	0	2	3	1	3	3 дахин ↑	1.2	2.5 дахин ↑
Баруун нил	0	0	0	0	1	0	-	0.2	-
Денгийн чичрэг	0	0	0	0	0	1	-	0	-
Нийт	108	43	66	291	206	332	1.4 дахин ↓	142.8	1.7 дахин ↑

2.3 Тарваган тахал

2.3.1 Тарваган тахлын хүний өвчлөлийн мэдээлэл

Дэлхийн хэмжээнд 2015 оны байдлаар тарваган тахлын 320 тохиолдол гарч үүнээс Африк тивд 301 тохиолдол бүртгэгдэж 71 хүн нас барсан. Мадагаскарт 275 тохиолдол бүртгэгдэж, 63 хүн нас барсан байна. Америк тивд 16 өвчлөл бүртгэгдэж, 4 хүн нас барсан. Ази тивд 3 өвчлөл бүртгэгдсэнээс Монгол улсад гарч, 2 нас барсан байна.

Хүснэгт 10. Тарваган тахлын хүний өвчлөл, нас баралт, дэлхий дахинд /2010-2015/

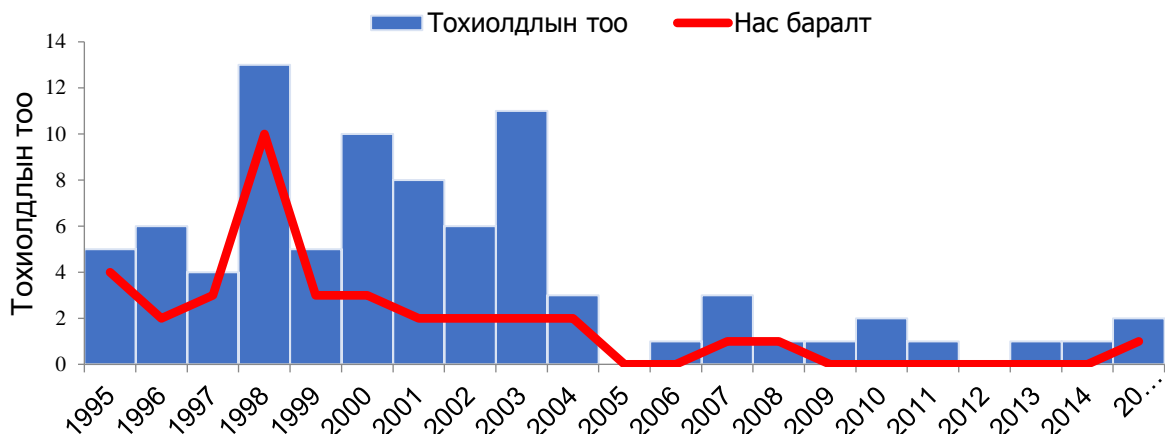
Тив	Улс	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Африк		499/44	567/115	416/81	743/126	597/125	301/71
	Конго /DRC/	152/11	152/19	131/15	55/5	78/12	18/5
	Мадагаскар	324/30	392/93	256/60	675/118	482/112	275/63
	Уганда	14/1	14/2	22/6	13/3	6/0	3/0
	Танзания /URT/	9/2	9/1	7/0	0/0	31/1	5/3
Америк		30/5	4/0	10/0	28/3	20/2	16/4
	Болив	1/1	0/0	0/0	0/0	2/1	0/0
	Перу	27/4	1/0	6/0	24/2	8/1	0/0
	АНУ	2/0	3/0	4/0	4/1	10/0	16/4
Ази		5/1	2/1	1/0	1/1	5/3	3/2
	Хятад	5/1	1/1	1/0	0/0	3/3	0/0
	ОХУ	0/0	0/0	0/0	0/0	1/0	0/0
	Киргизстан	0/0	0/0	0/0	1/1	0/0	0/0
	Монгол	0/0	1/0	0/0	0/0	1/0	3/2
Нийт		534/50	573/116	427/81	772/130	622/130	320/77

Эх сурвалж: <http://www.who.int/wer/2016/wer9108.pdf?ua=1>

Монгол улсад 1995-2016 онд эпизоот тэмдэглэгдсэн 57 сумын 78.9%-д нь тарваган тахлын хүний өвчлөлийн 82 тохиолдол бүртгэгдэж, нас баралт CFR 34 (42.5 %) байна. Энэ 20 жилд

бүртгэгдсэн тарваган тахлын хүний өвчлөлийг өмнөх 20 жилтэй харьцуулахад ($R^2=0.0217$) буурах хандлагатай байна.

Зураг 3. Тарваган тахлын хүний өвчлөл, нас баралт, бодит тоогоор /1995-2015 он/

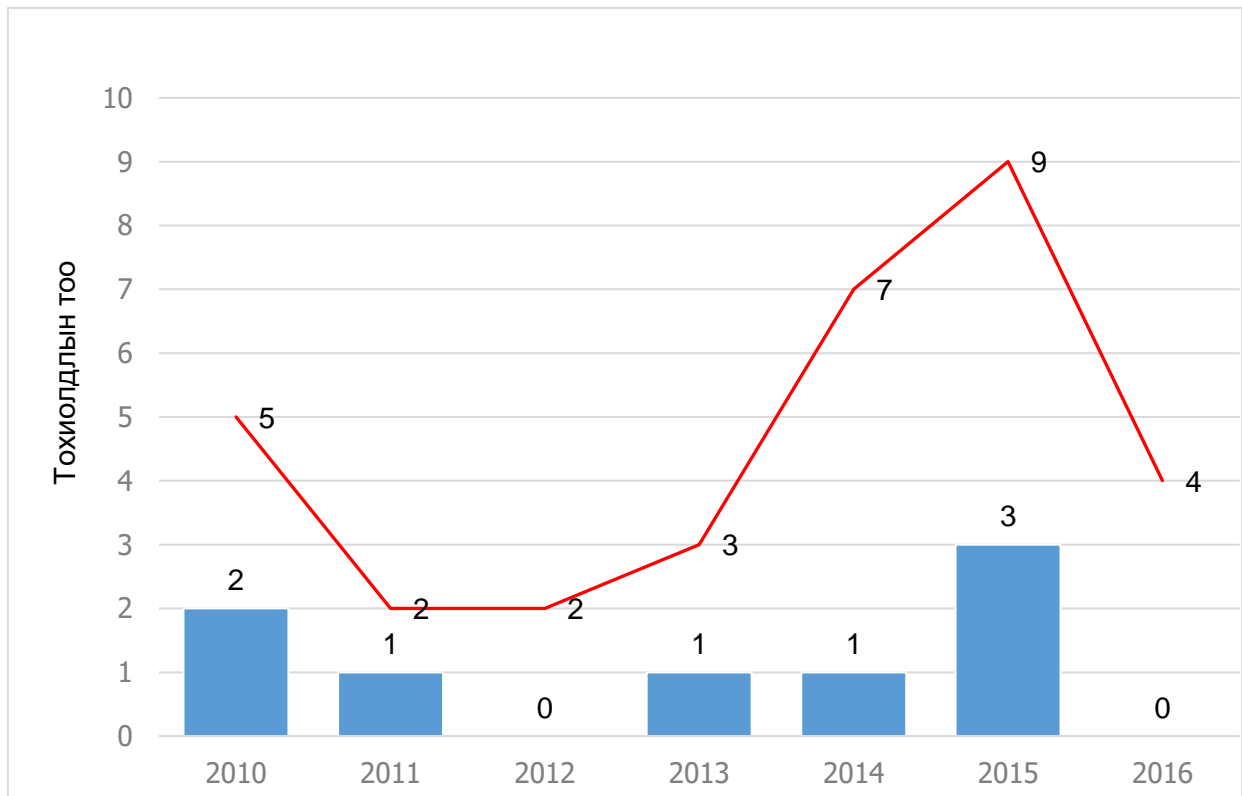

Зураг 4. Тарваган тахлын хүний өвчлөл бүртгэгдсэн сум /2006-2015 он/

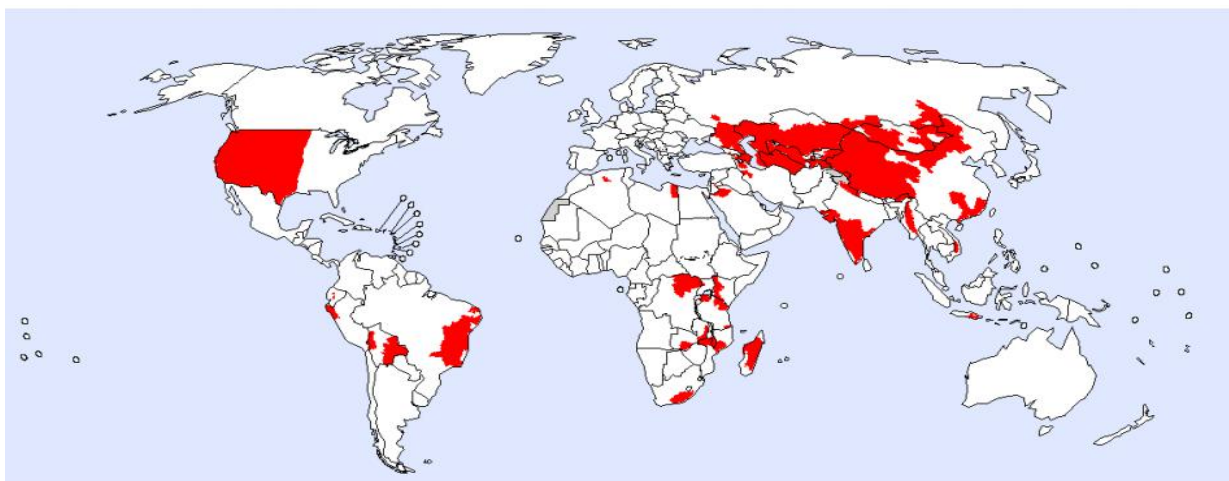
2016 онд Баянхонгор аймгийн Баянхонгор сум, Төв аймгийн Зуунмод сум, Дорнод аймгийн Хэрлэн сум, Улаанбаатар хотоос тарваган тахлын хүний өвчлөлийн сэжигтэй 4 тохиолдол бүртгэгдсэн. Батлагдсан тохиолдол, нас баралт бүртгэгдээгүй.

Зураг 5. Тарваган тахлын хүний өвчлөлийн сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдол /2010-2016 он/

2.3.2 Тарваган тахлын байгалийн голомт

Зураг 6. Дэлхий дахин дахь тарваган тахлын байгалийн голомт

■ Areas* with potential plague natural foci based on historical data and current information

* First administrative level representation

Source: WHO/PED, as of 15 March 2016

The boundaries and names shown and the designations used on this map do not imply the expression of any opinion whatsoever on the part of the World Health Organization concerning the legal status of any country, territory, city or area or of its authorities, or concerning the delimitation of its frontiers or boundaries. Dotted lines on maps represent approximate border lines for which there may not yet be full agreement.
© WHO 2016. All rights reserved.

2.3.3 Тарваган тахал өвчний байгалийн голомт хяналтын шинжилгээ

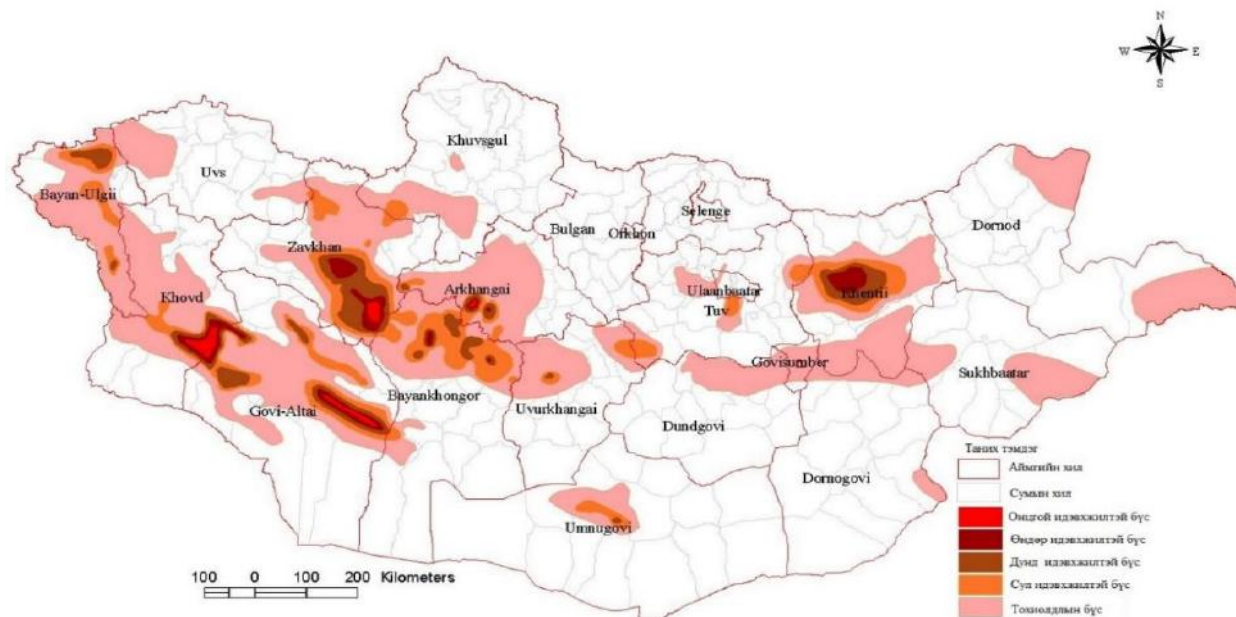
2016 онд 14 аймгийн 66 сумдын нутаг дэвсгэрт 6 дэрлэгүүн голомтын 1743818 га талбайг хамруулан голомт хяналтын шинжилгээг хийж гүйцэтгэсэн байна. Үүнээс:

Гүнзгийрэл шинжилгээнд - 332806 га

Тандал шинжилгээнд – 404612 га

Хайгуул шинжилгээнд - 819000 га талбайг тус тус хамруулсан байна.

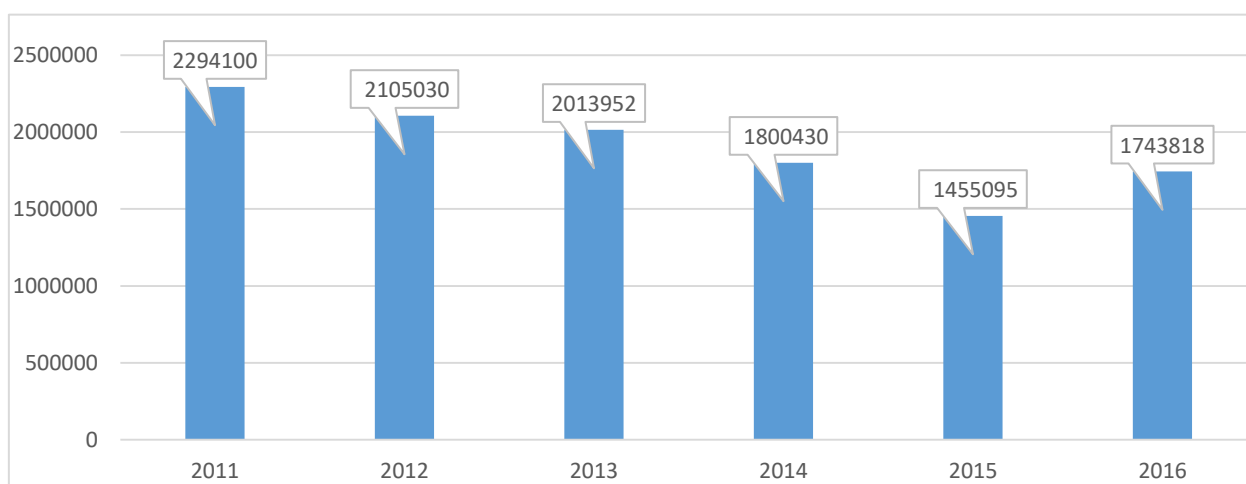
Зураг 7. Монгол орны тарваган тахлын байгалийн голомт

2.3.4 Тарваган тахлын байгалийн голомтын шинжилгээнд хамрагдсан талбай

Шинжилгээнд нийт 1743818 га талбай хамруулсан нь өмнөх оныхоос 19.8%-иар өсч, сүүлийн 5 жилийн дунджаас 9.8%-иар буурсан байна.

Зураг 8. Тарваган тахлын байгалийн голомтоос дээжлэн шинжилсэн газар, га-аар, 2011-2016 он

Шинжилгээнд нийт 14382 нэгж материал дээжлэн шинжилсэн нь өмнөх оноос 25.9%-иар, сүүлийн 5 жилийн дунджаас 34.3%-иар буурсан үзүүлэлттэй байна.

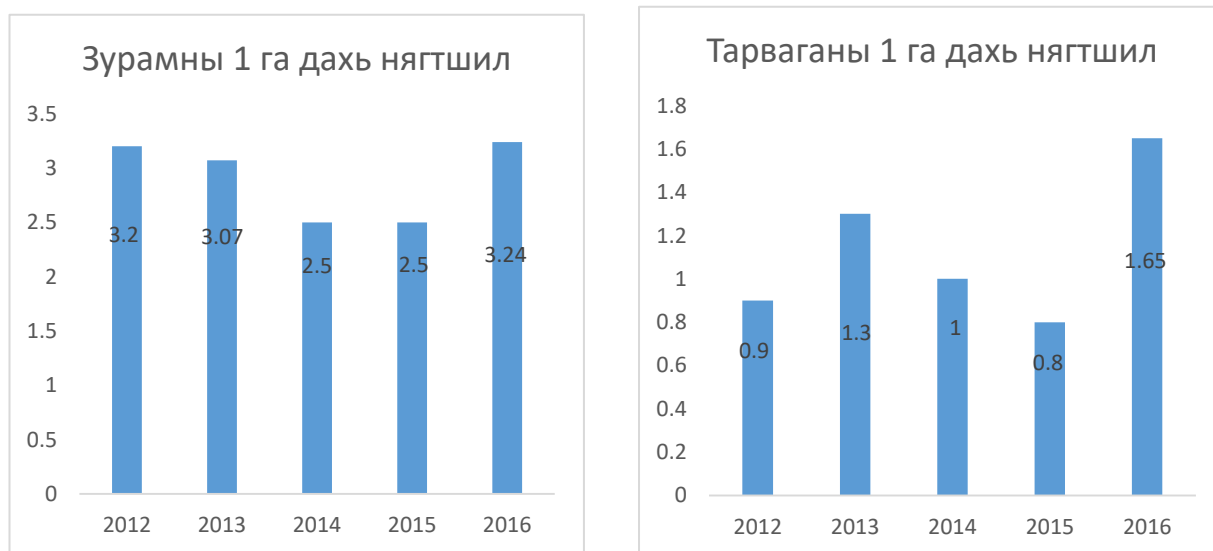
Зураг 9. Тарваган тахлын байгалийн голомтоос дээжлэн шинжилсэн материал, 2016 он

2.3.5 Тарваган тахлын байгалийн голомтын агуулагчийн тоошил

Монгол тарвага (*M. sibirica*) 1 га-д дунджаар 1.65 буюу өмнөх оноос 0.85%-иар, урт сүүлт зурам (*S. undulatus*) 1 га –д дунджаар 3.24 буюу 0.74%-иар тус тус өссөн байна.

Зураг 10. Тарваган тахлын байгалийн голомтын агуулагчийн тоошил, га-аар. 2016

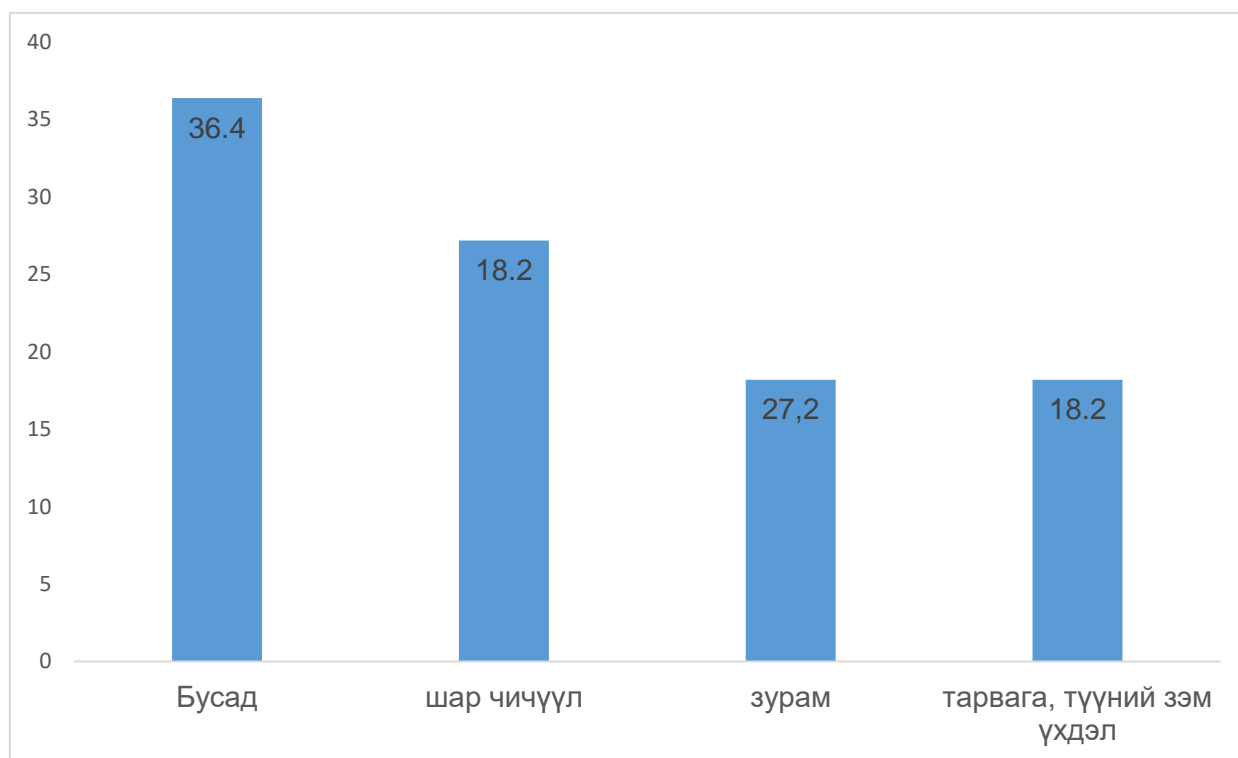

Шинжилгээгээр Баян-Өлгий аймгаас 2, Хөвсгөл аймгаас 2 нийт 4 өсгөвөр, Архангай аймгаас 1, Баян-Өлгий аймгаас 1, Ховд аймгаас 9 нийт 11 эерэг сорьц илрүүлж, 44709 га талбай халдвартай, 18 сектор буюу 162000 га талбай идэвхитэй эпизооттой болохыг тогтоосон байна.

Эерэг сорьцын 18.2% нь тарвага, түүний зэм үхдэлээс, 27.2% нь урт сүүлт зурамнаас, 18.2% нь шар чичүүлээс, 36.4% нь бусад зүйлийн амьтад (алаг даага, хадны барагчин) тус

тус илрүүлсэнээр Хангайн болон Монгол-Алтайн дэрлэгүүн голомтод монгол тарвага, зурамны дунд тарваган тахлын эпизоот идэвхтэй явагдаж байна.

Зураг 11. Агуулагч амьтдаас илрүүлсэн эерэг сорьц (хувиар)

Хүснэгт 11. 2017 оны тарваган тахлын байгалийн голомтын халдварын аюулын зэрэглэл

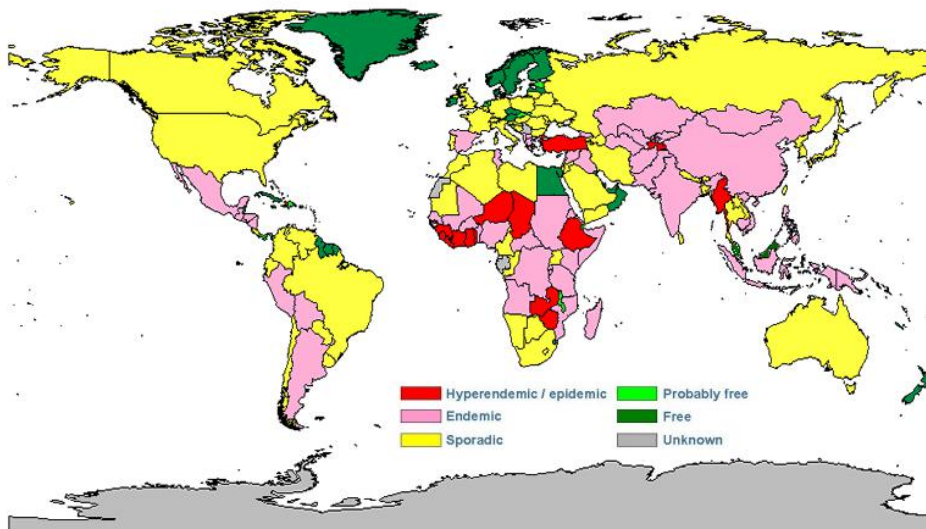
Дэрлэгүүн голомт	Аймаг	Зэрэглэл /сумын нэр/		
		А	Б	В
Хангай	Архангай	Чулуут. Ихтамир	Цахир	Булган
	Баянхонгор	Баянбулаг. Галуут	Бөмбөгөр. Өлзийт	Хүрээмарал. Бууцагаан. Баян-Овоо. Гурванбулаг
		Жаргалант	Эрдэнэцогт.	Баян-Өндөр
	Завхан	Нөмрөг. Алдархаан. Сонгино. Эрдэнэхайрхан	Яруу. Тэлмэн	Завханмандал
			Түдэвтэй. Отгон	Цагаанхайрхан
	Хөвсгөл	Цэцэрлэг.	Шинэ-Идэр	Төмөрбулаг
		Цагаан-Уул		
	Өвөрхангай	Уянга. Хайрхандулаан	Тарагт	Нарийнтээл
	Увс	-	-	Бөхмөрөн. Ховд

Монгол-Алтай	Ховд	Эрдэнэбүрэн. Ховд. Алтай. Үенч	Цэцэг. Манхан. Мөст. Чандмань. Дарви	Буянт. Мянгад. Дуут. Булган
	Говь-Алтай	Цогт. Эрдэнэ. Тонхил. Чандмань	Төгрөг. Дарви. Есөнбулаг	Бугат. Халиун
	Баян-Өлгий	Алтай. Сагсай. Бугат	Толбо. Дэлүүн. Булган Улаанхус	Цэнгэл Ногооннуур
Хэнтий	Хэнтий	Өмнөдэлгэр	Жаргалтхаан	Мөрөн
	Төв	-	Сэргэлэн	Мөнгөнморьт
Дундад Халх	Дундговь	-	-	Баянжаргалан. Говь-Угтаал. Адаацаг
	Говь-Сүмбэр	-	-	Сүмбэр
Говийн-Алтай	Өмнөговь	-	Хүрмэн	Баяндалай
Зүүнговь	Өмнөговь	-	-	Ханбогд
	Дорноговь	-	-	Замын-Үүд
	15 аймаг	26	23	29

2.4 Боом

2.4.1 Дэлхий дахин дахь боом өвчний тархалт

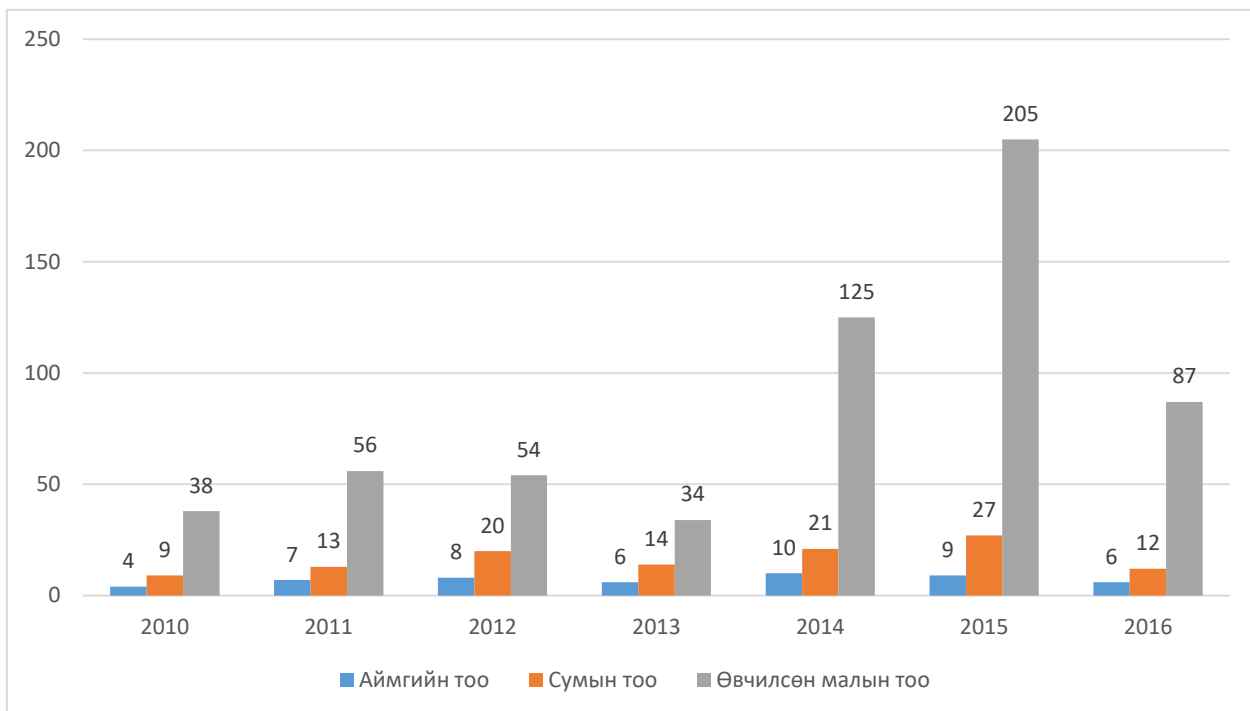
Зураг 12. Дэлхий дахин дахь боом өвчний тархалт

Монгол орон боом өвчний байгалийн голомт нутагшмал бүс нутгийн нэг юм.

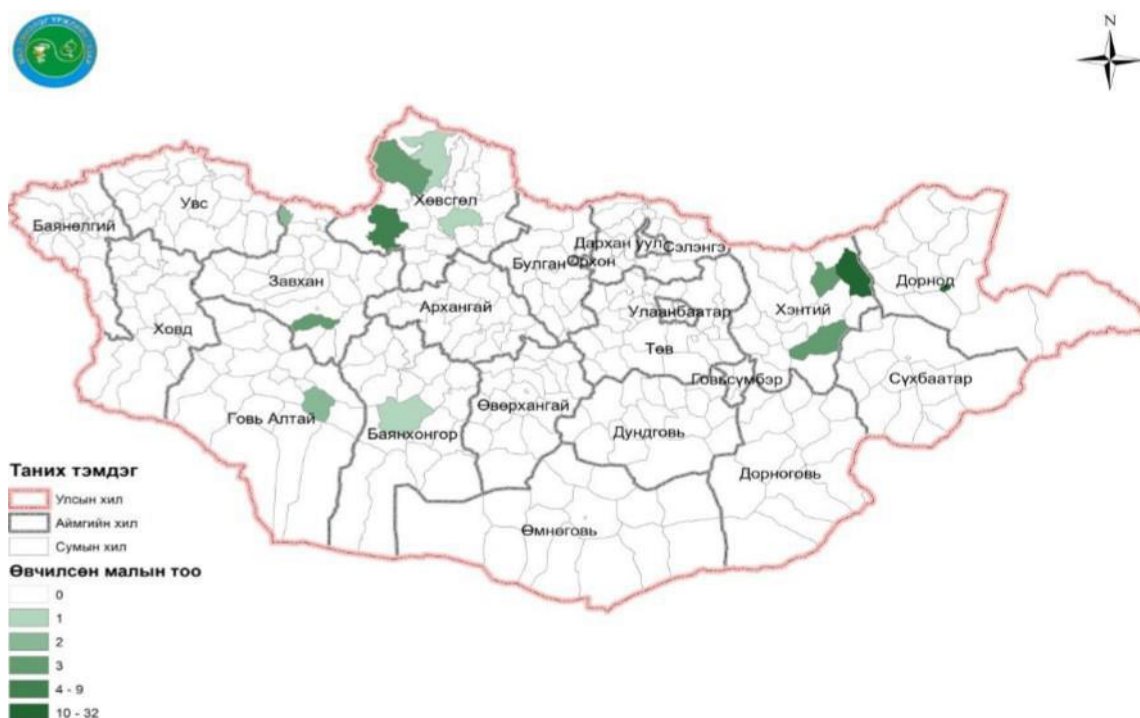
2.4.2 Малын боом өвчин

Зураг 13. Малын боом өвчин гарсан аймаг, сум, өвчилсөн малын тоо, 2010-2016 он

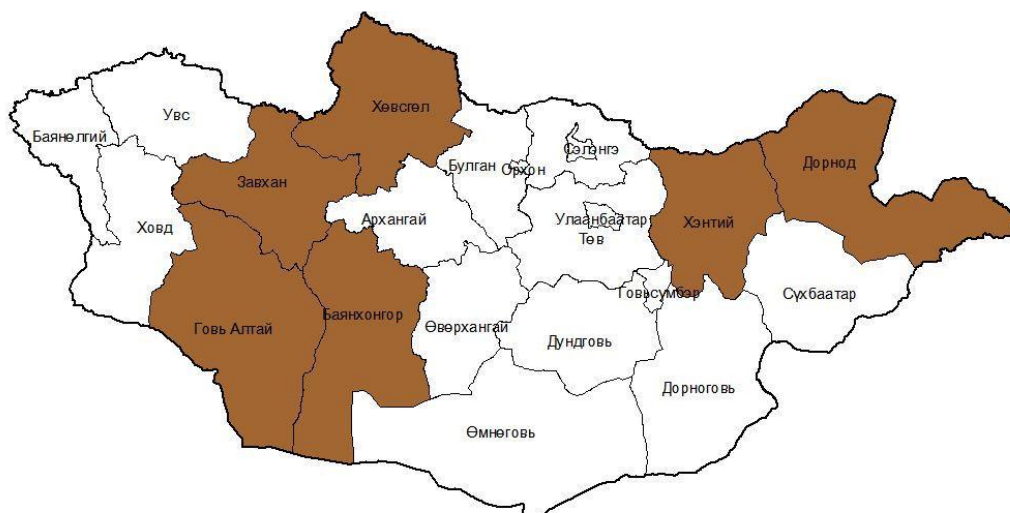
Боом өвчин 2010 онд 4 аймгийн 9 суманд 15 удаа, 2011 онд 7 аймгийн 13 суманд 15 удаа, 2012 онд 8 аймгийн 20 суманд 21 удаа, 2013 онд 6 аймаг, Улаанбаатар хотод 14 суманд 14 удаагийн тохиолдол бүртгэгдсэн бол 2014 онд 10 аймаг нийслэлийн 21 суманд 31 голомтоор 125 мал амьтан, 2015 онд 9 аймгийн 27 суманд 45 голомтоор 205 мал өвчилсөн, 2016 онд 6 аймгийн 12 суманд 87 мал өвчилсөн.

Зураг 14. Боом өвчнөөр өвчилсөн малын тоо, 2016 он

Харин 2016 онд Баянхонгор, Дорнод, Говь-Алтай, Завхан, Хөвсгөл, Хэнтий зэрэг нийт 6 аймгийн 12 суманд малын боомын өвчлөл гарч, нийт 87 мал өвчилснөөс хонь, ямаа 52%-ийг, үхэр 48%-ийг эзэлж байна.

Зураг 15. Малын боом өвчин бүртгэгдсэн аймгууд, 2016 он

2.4.3 Боомын хүний өвчлөлийн тохиолдол

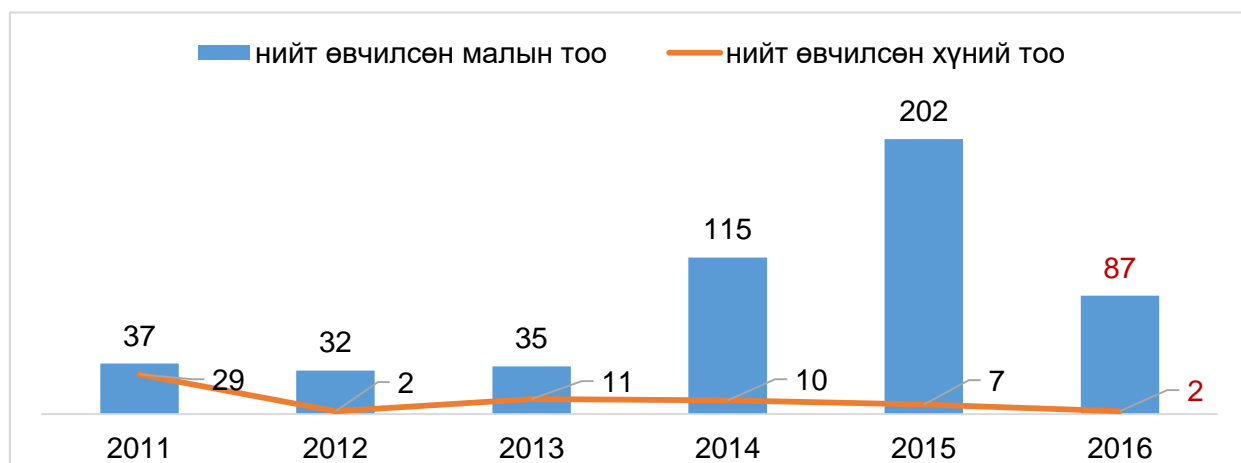
2016 оны жилийн эцсийн байдлаар Сэлэнгэ аймгийн Орхонтуул сум, Дорнод аймгийн Гурванзагал, Булган сум, Дундговь аймгийн Эрдэнэдалай сум, Архангай аймгийн Хашаат сум, Улаанбаатар хотын Сүхбаатар, Баянзүрх дүүргүүдээс боомын хүний өвчлөлийн сэжигтэй 13 тохиолдол бүртгэгдсэнээс Дорнод аймгийн Булган суманд бүртгэгдсэн 2 тохиолдол тархвар судлал, эмнэлзүй, лабораторийн шинжилгээгээр батлагдсан. Хариу арга хэмжээ зохион байгуулахад ЗӨСҮТ-өөс 2 мэргэжилтэн илгээж, мэргэжил, арга зүйгээр ханган ажилласан.

Хүснэгт 12. Боомын хүний өвчлөлийн тохиолдол, нас баралтын үзүүлэлт, 10.000 хүн амд, 2016 он

Аймаг		A22 Боом өвчин/ Anthrax						Нас баралт
		Өвчлөл			10.000 хүн амд			
		2015	2016	5 жилийн дундаж	2015	2016	5 жилийн дундаж	
1	Архангай	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
2	Баян-өлгий	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	1	0.0	0.0	0.2	0
5	Говь-Алтай	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
6	Говь-сүмбэр	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
7	Дархан-уул	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0

8	Дорноговь	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	1	2	1	0.1	0.3	0.1	0
10	Дундговь	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	1	0.0	0.0	0.1	0
12	Орхон	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	1	0.0	0.0	0.1	0
19	Ховд	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	1	0	0	0.1	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		2	2	4	0.0	0.0	0.0	0
22	Улаанбаатар	5	0	2	0.0	0.0	0.0	0
Улсын дүн		7	2	6	0.0	0.0	0.0	0

Зураг 16. Боомын хүн, малын өвчлөлийн тохиолдол, бодит тоогоор /2011-2016 он/

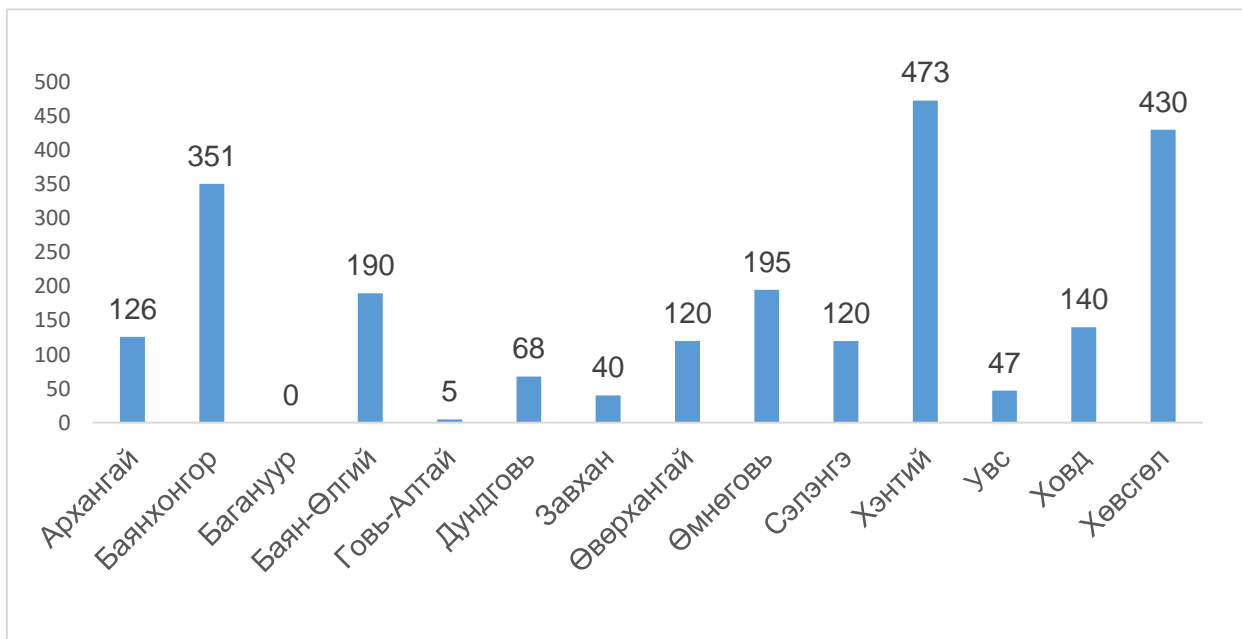
2.4.4 Боом өвчний байгалийн голомтын хяналт, шинжилгээ

2016 онд боом өвчний голомт хяналтын шинжилгээг 12 аймаг, 1 дүүрэгт давхардсан тоогоор 36 суманд гүйцэтгэж, 458 голомтот цэгт газраас нийт 2295 нэгж материал цуглуулан

шинжилснээс хөрс 1125 (479.1%), бууц 672 (29.3%), арьс шир 198 (8.6%), үс ноос 241 (10.2%), ус 19 (0.8%), сэг зэм 35 (1.5%)-ийг шинжилсэн байна.

Боомын голомтын хяналтын шинжилгээгээр Өвөрхөнгө аймгийн Хужирт сумын “Хадан гол” гэх газраас 1, Хөвсгөл аймгийн Жаргалант сумын “Баруун эхийн шар жалга”, “Хутаг улаан толгойн өвөлжөө”-ний хөрс бууцнаас боомын үүсгэгч 2-ыг илрүүлсэн.

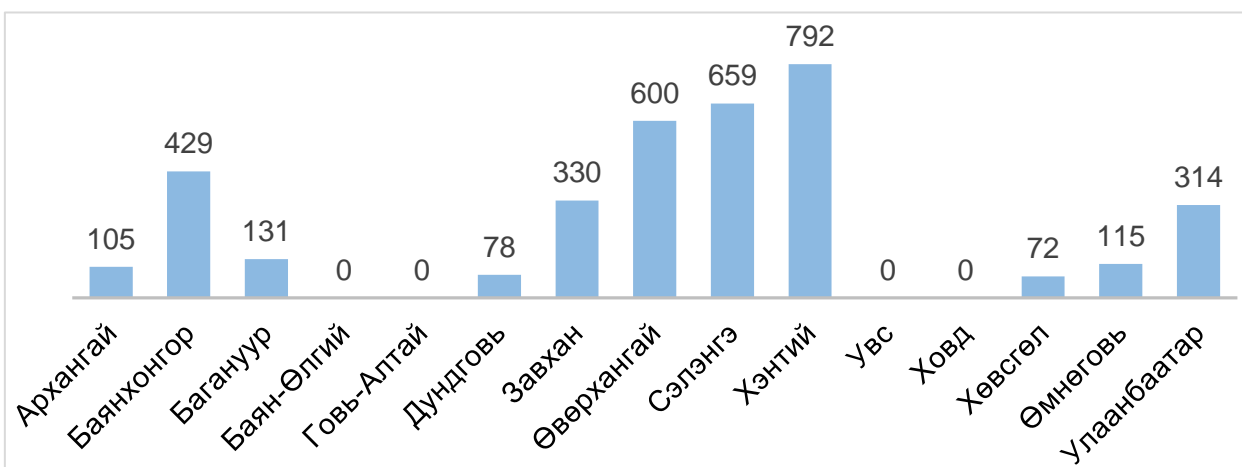
Зураг 17. Боом өвчний голомтын хяналт шинжилгээнд дээжилсэн материал, аймгаар, 2016 он

2.4.5 Боом өвчний эрсдэлтэй объектын хяналтын шинжилгээ

Боомын эрсдэлтэй объектод 9 аймаг, 1 дүүрэг болон Улаанбаатар хотод шинжилгээ хийж давхардсан тоогоор 416 объектоос нийт 3639 нэгж материал нян харах, нян судлал, биологийн аргуудаар шинжилсэн. Үүнээс арчдас 3111 (85.4%), арьс шир 137 (3.7%), үс ноос 159 (4.3%), хүнсний зүйл 159 (4.3%), хөрс 73 (2.0%) –ийг шинжлэхэд боомын үүсгэгч илрээгүй байна.

Зураг 18. Боом өвчний эрсдэлтэй объектын шинжилгээнд дээжилсэн материал, 2016 он

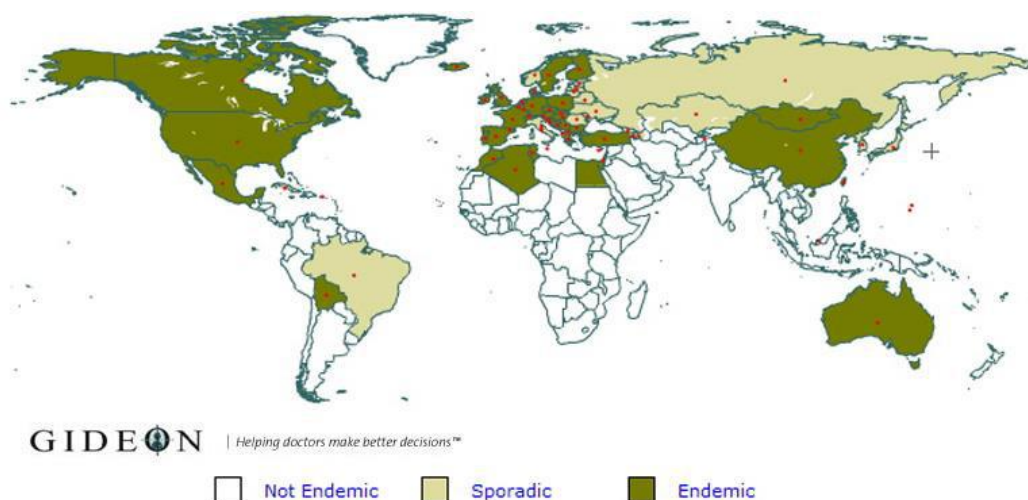
Хүснэгт 13. Боомын голомтын болон хяналтын шинжилгээний дүн, 2011-2016 он

№	Он. шинжилсэн нэгжийн тоо	2011	2012	2013	2014	2015	Сүүлийн 5 жилийн дундаж	2016	Сүүлийн жилтэй харьцуулахад	5 Өмнөх онтой харьцуулахад
1	Боомын голомт хяналтын шинжилгээ	711	867	1496	1776	1680	1306	2290	1.77 дахин ↑	1.4 дахин ↑
2	Боомын хяналтын шинжилгээ	3311	4447	2036	3760	3702	3451	3639	1.05 дахин ↓	1.0 дахин ↓
3	Боомын голомт. хяналтын шинжилгээ (нэгдсэн дүн)	4022	5314	3532	5536	5382	4757	5929	1.24 дахин ↑	1.1 дахин ↑
4	Илэрсэн есгөврийн тоо	8	2	2	8	2	4.4	3	1.4 дахин ↓	1.5 дахин ↑

2016 онд боомын голомтын болон хяналтын шинжилгээнд хамрагдсан нийт шинжлэгдэхүүний тоог өмнөх оныхтой харьцуулахад 1.1 дахин сүүлийн 5 жилийн дундажтай харьцуулахад 1.24 дахин өссөн байна.

2.5 Дэлхий дахин дахь хачгаар дамжих халдварын тархалт

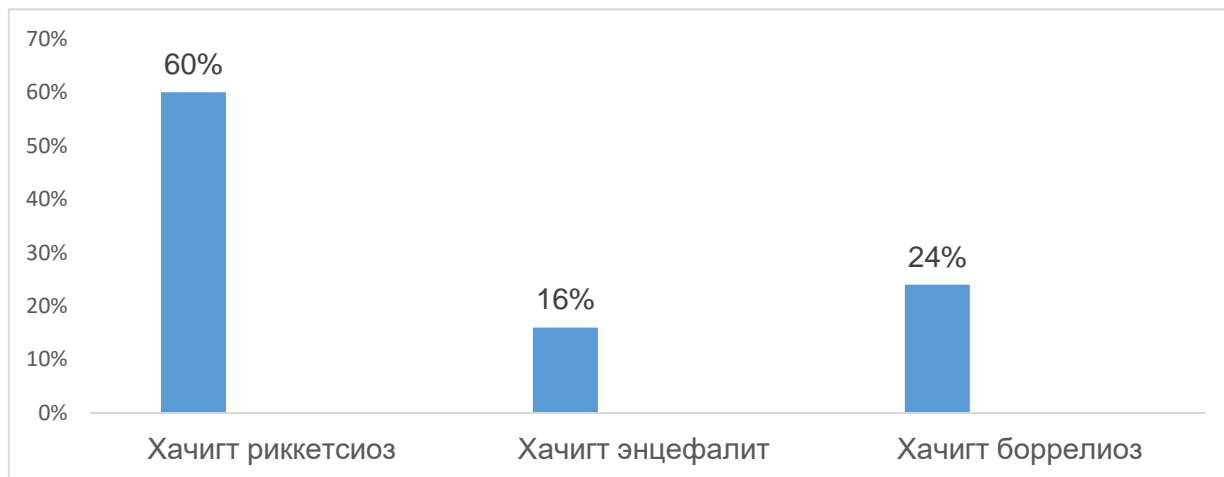
Зураг 19. Дэлхий дахин дахь хачгаар дамжих халдварын тархалт

Манай орон хачигт халдварын нутагшмал бүс нутагт ордог.

2016 онд хачигт халдварын хүний өвчлөлийн нийт 326 тохиолдол бүртгэгдсэн нь өмнөх оныхоос 68 хувиар өссөн байна. 2016 онд хачгаар дамжих халдварын дотор хачигт риккетсиоз 196 /60%/, хачигт энцефалит 52 /16%/, хачигт боррелиоз 78 /24%/ тус тус бүртгэгдсэн бөгөөд хачигт энцефалитын 2 нас баралт бүртгэгдсэн.

Зураг 20. Хачигт халдварын хүний өвчлөлийн үзүүлэлт, 2016 он

Хачигт халдварын хүний өвчлөлийн тохиолдол сүүлийн жилүүдэд байнга өсч байгаа бөгөөд 2012-2016 онд нийт 889 хачгаар дамжих халдварын тохиолдол бүртгэгдсэн бөгөөд дийлэнх буюу 665 (74.8%) нь хачигт риккетсиоз байна.

Зураг 16. Хачигт халдварын хүний өвчлөлийн тохиолдол, 2012-2016 он

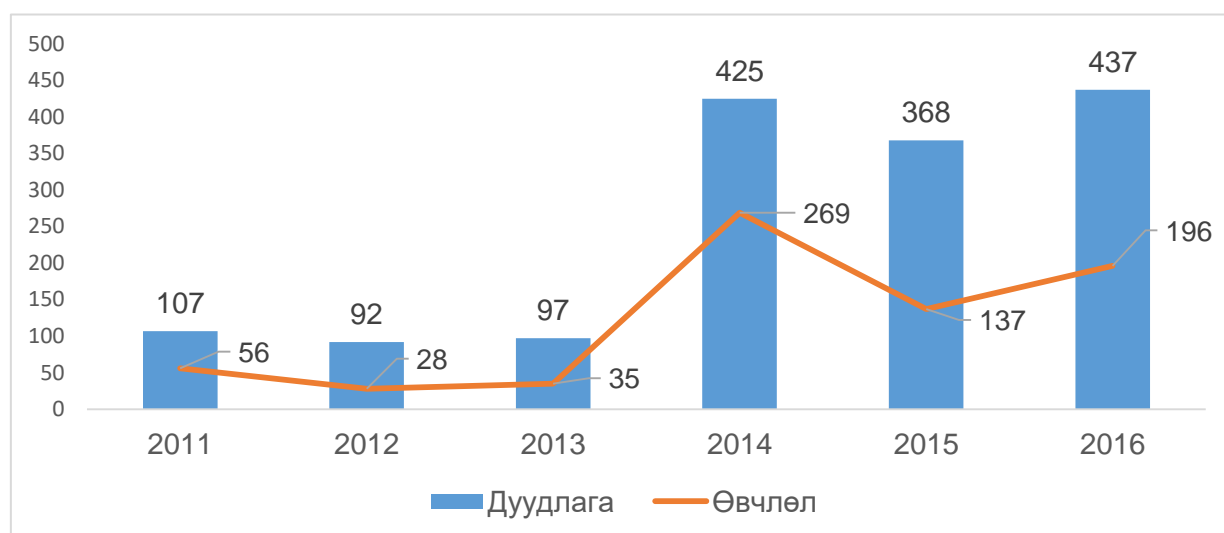
2016 оны байдлаар хачигт халдварөөр өвчлөгсдийн 60.1% нь эмэгтэй, 39.9% нь эрэгтэй байна. Насны ангиллаар авч үзэхэд 22.1% нь 0-4 насны, 31.9% нь 5-14 насны, 4.3% нь 15-24 насны, 25.2% нь 25-44 насны, 15% нь 45-64 насны, 1.5% нь 65-аас дээш насны хүмүүс байна.

2.5.1 Хачигт риккетсиоз

2016 онд хачигт риккетсиозын сэжигтэй 437 сэжигтэй тохиолдол бүртгэгдсэнээс 196 (44.9%) нь батлагдсан бөгөөд өмнөх оныхоос 43 хувиар, сүүлийн 5 жилийн дундажаас 47 хувиар өссөн байна.

2011-2016 онд хачигт риккетсиозын сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдлын тоо огцом өсч байна.

Зураг 17. Хачигт риккетсиозын сэжигтэй болон батлагдсан тохиолдол, бодит тоогоор, 2011-2016 он

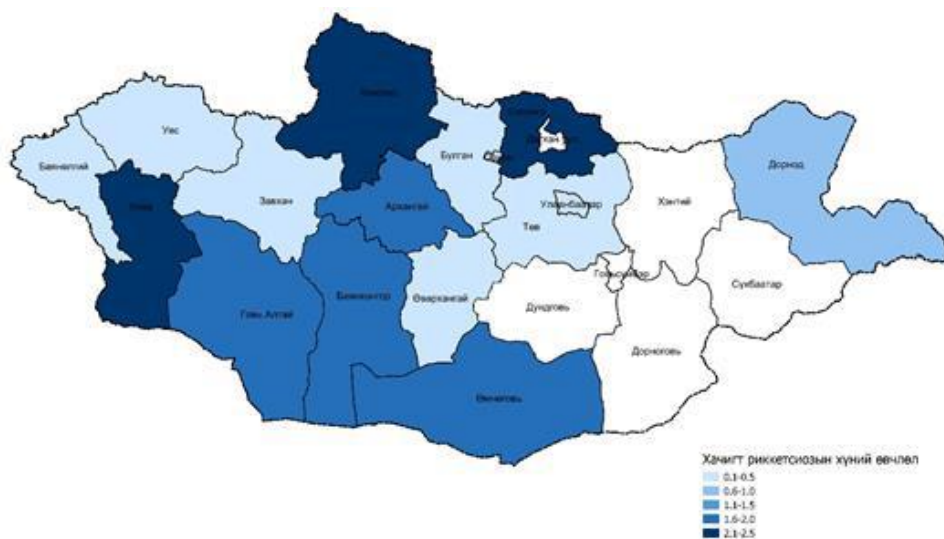
Хүснэгт 14. Хачигт риккетсиозын өвчлөлийн тохиолдол, нас баралтын үзүүлэлт, 10.000 хүн амд, 2016 он

Аймаг		А 77 Хачигт риккетсиоз /Tick-born rickettsioses						Нас баралт
		Өвчлөл			10.000 хүн амд			
		2015	2016	5 жилийн дундаж	2015	2016	5 жилийн дундаж	
1	Архангай	14	16	13	1.6	1.7	1.5	0
2	Баян-өлгий	1	1	1	0.1	0.1	0.1	0
3	Баянхонгор	7	17	9	0.9	2.0	1.1	0
4	Булган	1	2	2	0.2	0.3	0.3	0
5	Говь-Алтай	19	10	14	3.5	1.8	2.5	0
6	Говь-сүмбэр	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
7	Дархан-уул	0	0	3	0.0	0.0	0.3	0
8	Дорноговь	2	0	1	0.3	0.0	0.2	0
9	Дорнод	6	8	4	0.8	1.0	0.5	0

10	Дундговь	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
11	Завхан	4	3	3	0.6	0.4	0.4	0
12	Орхон	4	1	4	0.4	0.1	0.4	0
13	Өвөрхангай	9	5	5	0.8	0.4	0.5	0
14	Өмнөговь	3	10	4	0.5	1.6	0.7	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	6	25	9	0.6	2.4	0.9	0
17	Төв	0	1	1	0.0	0.1	0.1	0
18	Увс	6	1	2	0.8	0.1	0.3	0
19	Ховд	7	19	7	0.9	2.3	0.9	0
20	Хөвсгөл	24	31	16	2.0	2.4	1.3	0
21	Хэнтий	11	0	5	1.6	0.0	0.7	0
Аймгийн дүн		124	150	104	0.8	0.9	0.6	0
22	Улаанбаатар	13	46	29	0.1	0.3	0.2	0
Улсын дүн		137	196	133	0.5	0.6	0.5	0

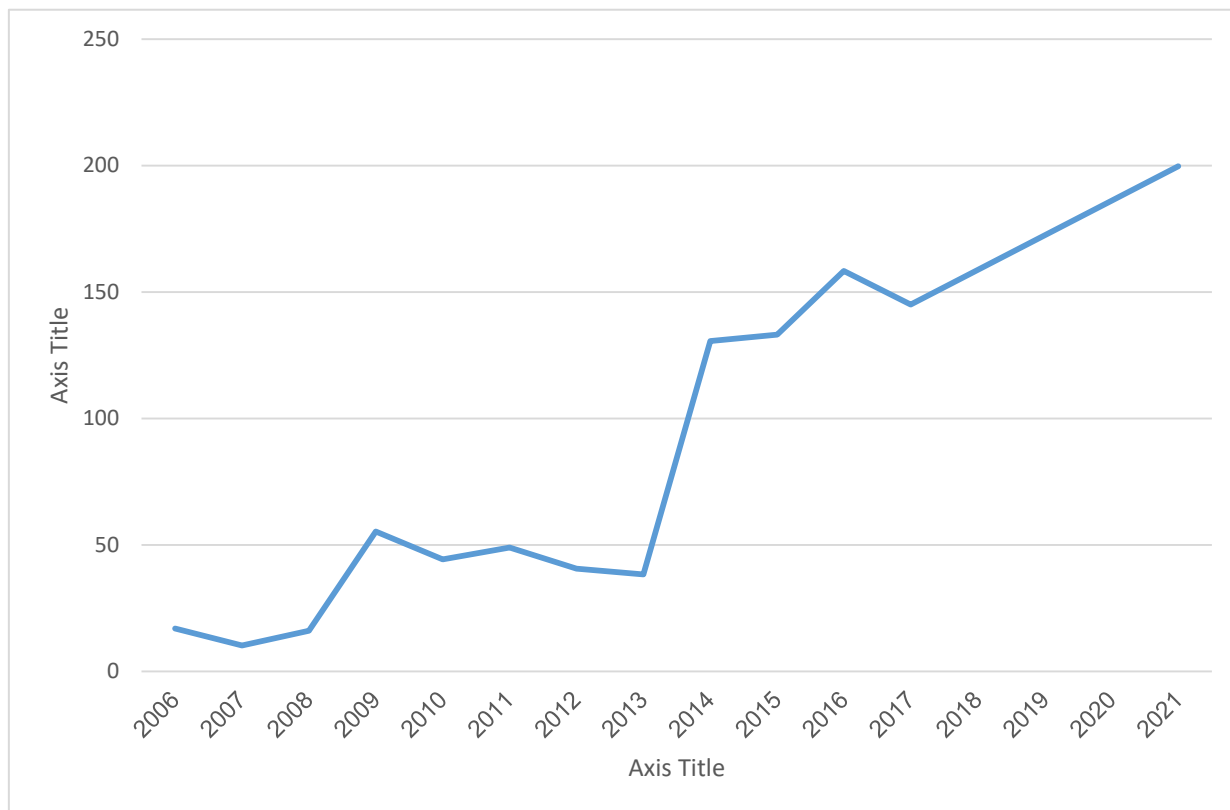
Улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн хачигт риккетсиоз өвчний 10000 хүн амд ногдох өвчлөл Архангай, Баянхонгор, Говь-Алтай, Дорнод, Өмнөговь, Сэлэнгэ, Ховд, Хөвсгөл аймгуудад улсын дундажаас өндөр байгаа бөгөөд Сэлэнгэ, Хөвсгөл аймгуудад хамгийн их буюу 10000 хүн амд ноогдох өвчлөл 2.4 байна. Мөн өмнөх онтой болон сүүлийн 5 жилийн дундажтай харьцуулахад Говь-Алтай, Хэнтий аймгуудад өвчлөл буурсан бол Баянхонгор, Өмнөговь, Сэлэнгэ, Ховд аймгуудад өссөн үзүүлэлттэй байна.

Зураг 18. Хачигт риккетсиозын өвчлөл, аймгаар, 10000 хүн амд, 2016 он

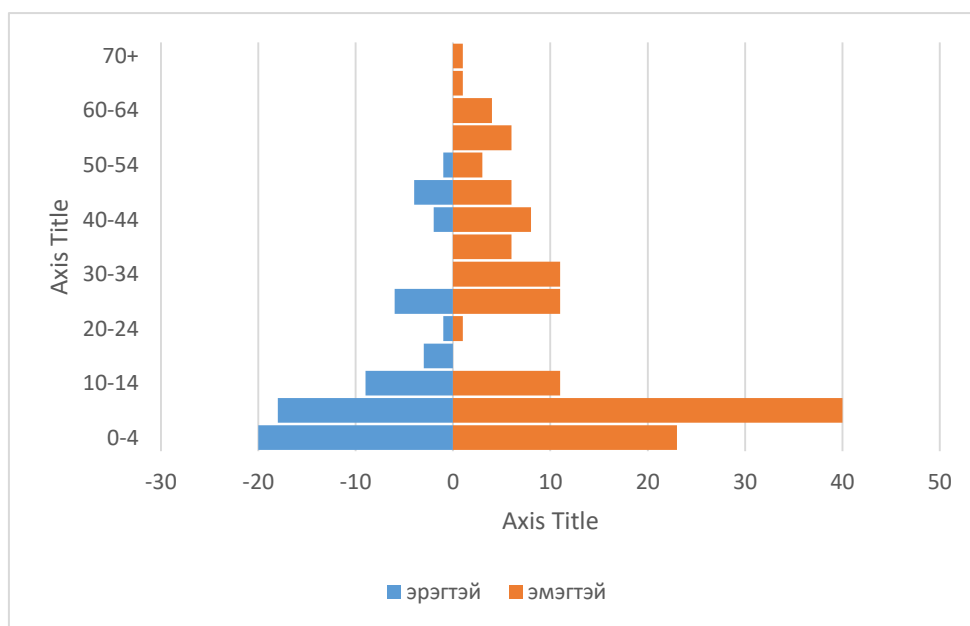
Хачигт риккетсиоз өвчний тохиолдлын сүүлийн 10 жилийн үзүүлэлтийн тоон утгад экспонциал жигдрүүлэлт хийж, 2017-2021 оны хандлагыг тооцоход тогтмол өсөх хандлагатай байна.

Зураг 19. Хачигт риккетсиоз өвчний хандлага, 2017-2021 он /жигдрүүлсэн утгаар/

2016 оны байдлаар хачигт риккетсиозоор өвчлөгсдийн 67.3% нь эмэгтэй, 32.7% нь эрэгтэй байна. Насны ангиллаар авч үзэхэд 21.9 % нь 0-4 насны, 39.8% нь 5-14 насны, 2.5 % нь 15-24 насны, 22.5% нь 25-44 насны, 12.3% нь 45-64 насны, 1% нь 65-аас дээш насны хүмүүс байна.

Зураг 20. Хачигт риккетсиоз өвчнөөр өвчлөгсдийн нас, хүйсийн суварга, 2016 он

2.5.2 Хачигт энцефалит

2016 онд хачигт энцефалит өвчний сэжигтэй 177 тохиолдол бүртгэгдсэнээс 52 (29.3%) нь батлагдсан бөгөөд өмнөх оныхоос 30 хувиар өссөн байна. Булган аймагт хачигт энцефалит өвчний нас баралтын 2 тохиолдол бүртгэгдсэн байна.

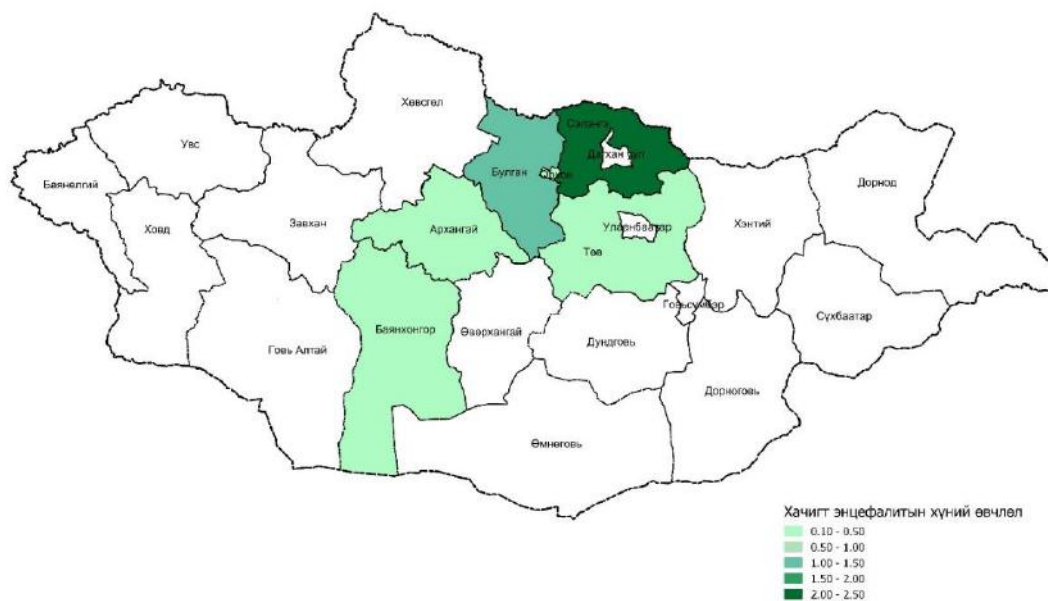
Хүснэгт 15. Хачигт энцефалит өвчний тохиолдол, нас баралтын үзүүлэлт, 10.000 хүн амд, 2016 он

		А 84 Хачигт энцефалит /Tick-born encephalitis						
Аймаг		Өвчлөл			10.000 хүн амд			Нас баралт
		2015	2016	5 жилийн дундаж	2015	2016	5 жилийн дундаж	
1	Архангай	0	1	0	0.0	0.1	0.0	0
2	Баян-өлгий	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	1	1	0	0.1	0.1	0.0	0
4	Булган	0	7	2	0.0	1.2	0.3	2
5	Говь-Алтай	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
6	Говь-сүмбэр	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
7	Дархан-уул	7	0	2	0.7	0.0	0.2	0
8	Дорноговь	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
12	Орхон	1	2	1	0.1	0.2	0.1	0
13	Өвөрхангай	1	0	0	0.1	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	12	22	9	1.1	2.1	0.9	0
17	Төв	0	2	0	0.0	0.2	0.0	0
18	Увс	1	0	0	0.1	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	4	0	1	0.3	0.0	0.1	0
21	Хэнтий	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		27	35	17	0.2	0.2	0.1	2

22	Улаанбаатар	13	17	7	0.1	0.1	0.1	0
Улсын дүн		40	52	24	0.1	0.2	0.1	2

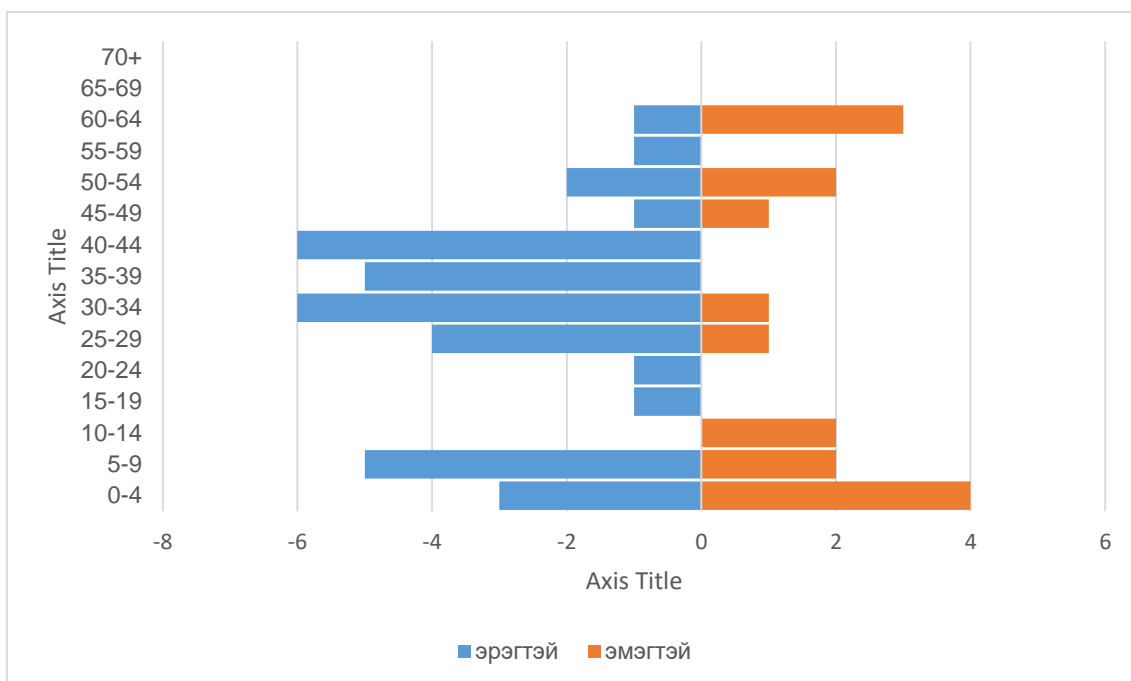
2016 онд улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн хачигт энцефалит өвчний 10000 хүн амд ногдох өвчлөл 0.2 байгаа бөгөөд Архангай, Баянхонгор, Булган, Орхон, Сэлэнгэ, Төв аймаг, Улаанбаатарт улсын дундажаас өндөр байгаа бөгөөд Сэлэнгэ аймагт хамгийн их буюу 10000 хүн амд ноогдох өвчлөл 2.1 байна.

Зураг 21. Хачигт энцефалит өвчин бүртгэгдсэн аймгууд, Улаанбаатар хот, 10000 хүн амд, 2016 он

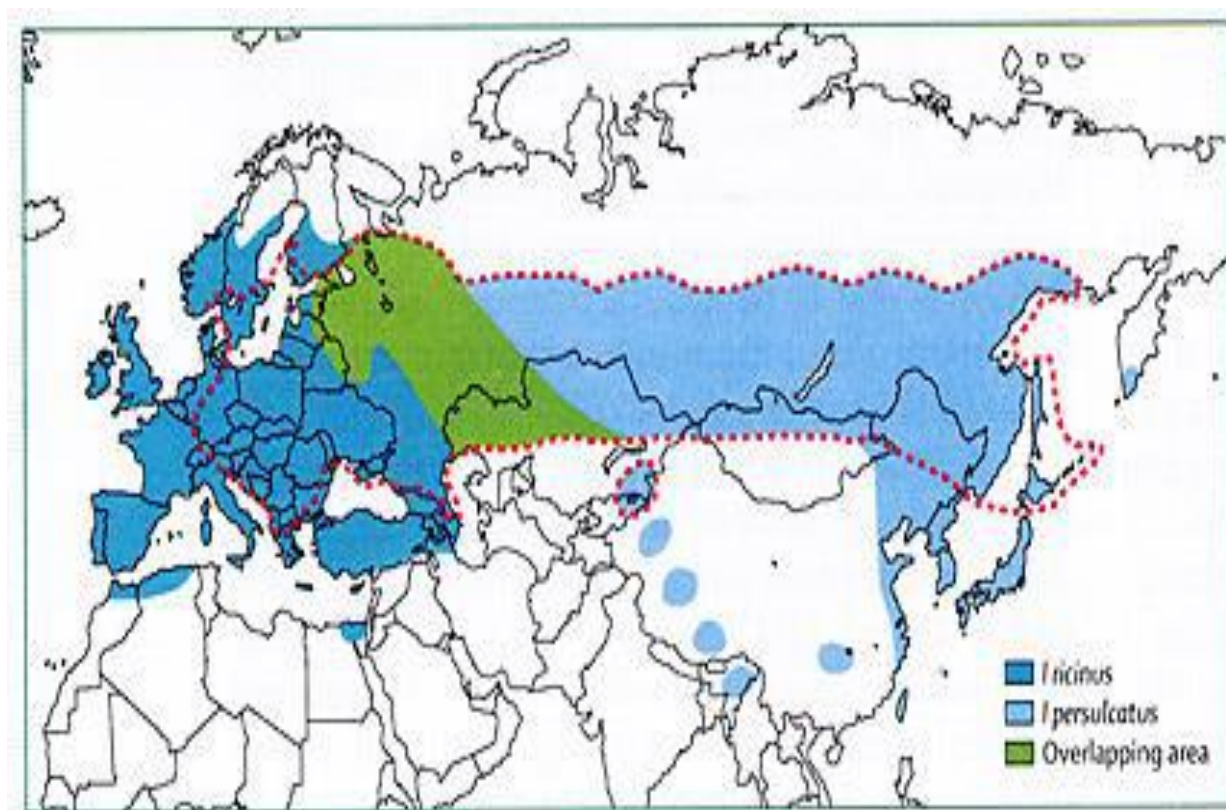

2016 оны байдлаар хачигт энцефалит өвчнөөр өвчлөгсдийн 30.8% нь эмэгтэй, 69.2% нь эрэгтэй байна. Насны ангиллаар авч үзэхэд 13.5 % нь 0-4 насны, 17.3% нь 5-14 насны, 3.8 % нь 15-24 насны, 44.2% нь 25-44 насны, 21.2% нь 45-64 насны хүмүүс байна.

Зураг 22. Хачигт энцефалитын халдвар авсан тохиолдлууд, насны бүлэг, хүйсээр, 2016 он

Зураг 23. Дэлхий дахин дахь хачигт энцефалитын байгалийн голомт

Энэхүү газрын зурагт Хачигт энцефалит өвчний дамжуулагч *Ixodes ricinus* болон *ixodis persulcatus* зүйлийн хачгийн нутагшмал газрын заагийг улаанаар тэмдэглэсэн байна.

Хачигт энцефалитын газарзүйн тархалт нь дамжуулагч хачгийн тархалттай шууд холбоотой байдаг. Жишээ нь *Ixodes ricinus* зүйлийн хачиг нь Баруун болон Төв Европт, *Ixodes persulcatus* зүйлийн хачиг нь Төв болон Зүүн Европт байдаг.

Хачигт энцефалит нь Скандинав, баруун болон төв Европ, хуучин ЗХУ-ын бүрэлдэхүүнд байсан орнуудад нутагшмал байдаг бөгөөд Австри, Эстони, Латви, Чех, Словак, Герман, Унгар, Польш, Швейцарь, ОХУ, Украин, Беларусь болон хуучин Югославын хойд бүс нутагт ихэвчлэн бүртгэгддэг. Харин Болгар, Румын, Дани, Шведийн өмнөд хэсэг Финляндын эргийн дагуу цөөн тохиолдол бүртгэгддэг. Хачигт энцефалитын цөөн тохиолдол Албани, Грек, Хойд Итали, Норвеги, Турк зэрэг орнуудад бүртгэгддэг. ОХУ-ын хавар-зуны энцефалит *Ixodes persulcatus* зүйлийн хачгаар зөөвөрлөгдөн Хятад, Солонгос, Япон болон ОХУ-ын төв хэсэгт бүртгэгддэг. Сибирийн болон Алс-Дорнодын хэв шинжийн хачигт энцефалитын вирусийг Балтийн тэнгисийн орнуудаас илрүүлсэн байна.

2.5.3 Хачигт боррелиоз

2016 онд хачигт боррелиоз өвчний сэжигтэй 94 тохиолдол бүртгэгдсэнээс 78 (20.5%) нь батлагдсан. Хачигт боррелиоз өвчний тохиолдол өмнөх оныхоос 3.6 дахин, 5 жилийн дундажаас 2.7 дахин өссөн байна.

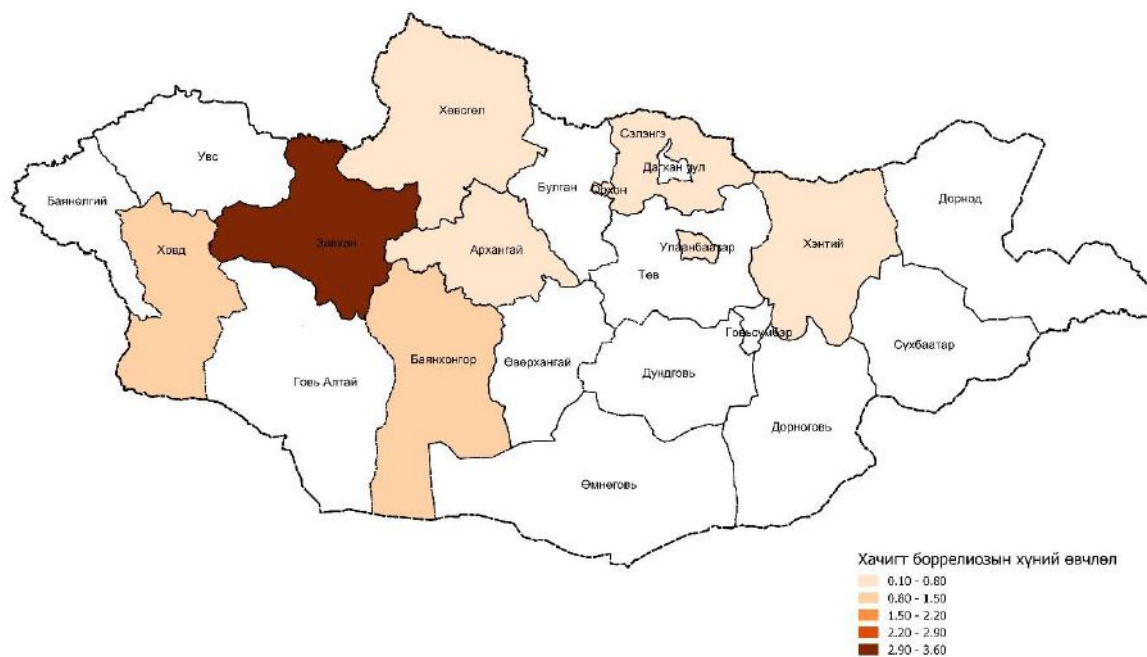
Хүснэгт 16. Хачигт боррелиоз өвчний тохиолдол, нас баралтын үзүүлэлт, 10.000 хүн амд, 2016 он

Аймаг		А 69.2 Хачигт боррелиоз /Lyme diseases. tick borne borreliosis /						Нас баралт
		Өвчлөл			10.000 хүн амд			
		2015	2016	5 жилийн дундаж	2015	2016	5 жилийн дундаж	
1	Архангай	1	1	0	0.0	0.1	0.0	0
2	Баян-өлгий	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	7	1	0.0	0.8	0.1	0
4	Булган	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
6	Говь-сүмбэр	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
7	Дархан-уул	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	25	5	0.0	3.6	0.7	0
12	Орхон	0	1	0	0.0	0.1	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	2	7	2	0.1	0.7	0.2	0

17	Төв	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
19	Ховд	5	8	3	0.6	1.0	0.4	0
20	Хөвсгөл	0	3	1	0.0	0.2	0.1	0
21	Хэнтий	0	4	1	0.0	0.6	0.1	0
Аймгийн дүн		8	56	13	0.0	0.3	0.1	0
22	Улаанбаатар	9	22	7	0.1	0.2	0.1	0
Улсын дүн		17	78	21	0.1	0.3	0.1	0

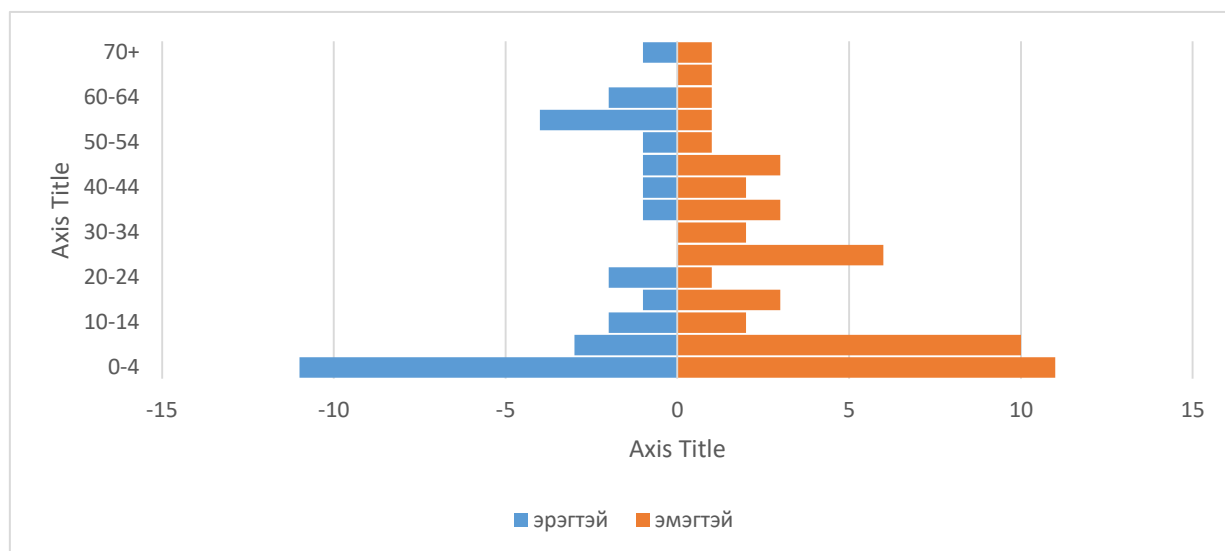
2016 онд улсын хэмжээнд бүртгэгдсэн хачигт боррелиоз өвчний 10000 хүн амд ногдох өвчлөл 0.3 байгаа бөгөөд Баянхонгор, Сэлэнгэ, Завхан, Ховд аймгуудад улсын дундажаас өндөр, Завхан аймагт хамгийн их буюу 10000 хүн амд ноогдох өвчлөл 3.6 байна.

Зураг 24. Хачигт боррелиоз өвчин бүртгэгдсэн аймгууд, Улаанбаатар хот, 10000 хүн амд, 2016 он

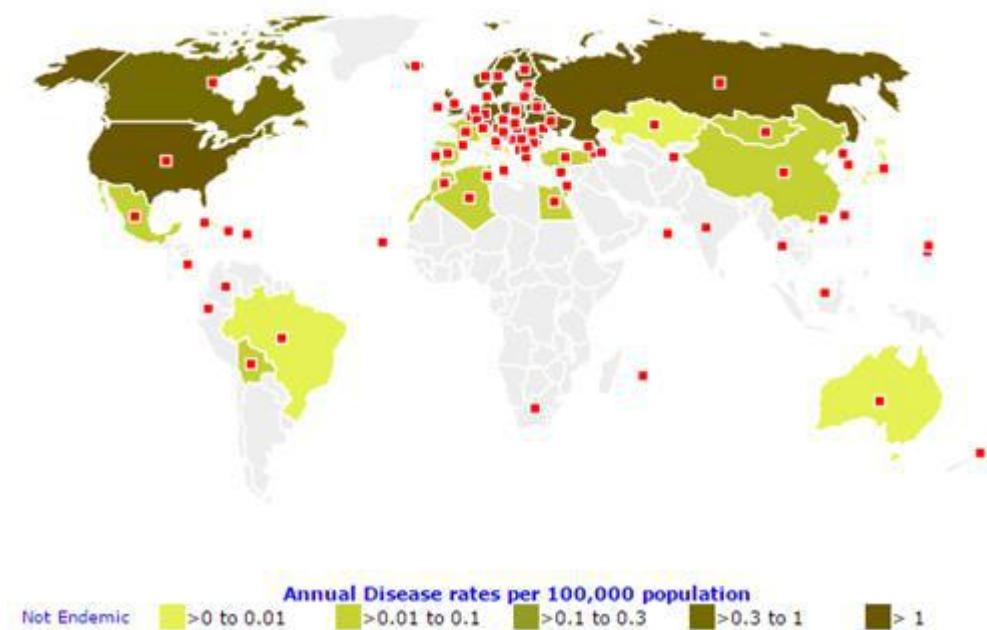

2016 оны байдлаар хачигт боррелиоз өвчнөөр өвчлөгсдийн 61.5% нь эмэгтэй, 38.5% нь эрэгтэй байна. Насны ангиллаар авч үзэхэд 28.2 % нь 0-4 насны, 21.8% нь 5-14 насны, 9% нь 15-24 насны, 19.2% нь 25-44 насны, 17.9% нь 45-64 насны, 3.9 % нь 65-аас дээш насны хүмүүс байна.

Зураг 25. Хачигт боррелиозын халдвар авсан тохиолдлууд, насны бүлэг, хүйсээр, 2016 он

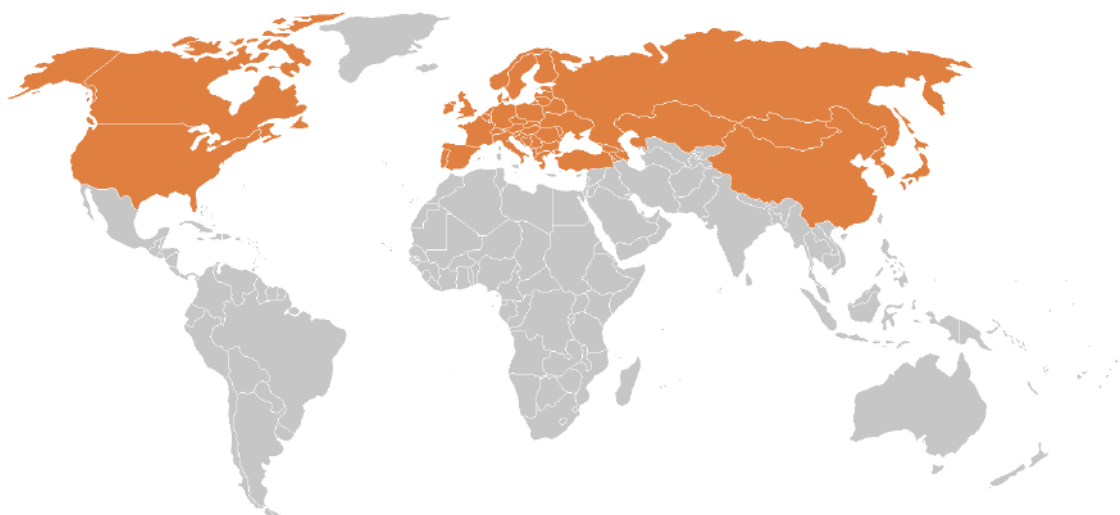
Зураг 26. Дэлхий дахин дахь хачигт боррелиоз өвчний тархалт

Дэлхий дахинд хачигт боррелиоз өвчний нутагшмал тархалттай 65 орны тоонд Монгол улс багтсан байна. 100000 хүн амд ноогдох хачигт боррелиоз өвчний өвчлөлийн түвшин 0.1-0.3 байна.

Хачигт боррелиозын голомт Ази, баруун хойд, төв, зүүн Европ болон АНУ-ын ойн бүсэд байдаг.

Зураг 27. Хачигт боррелиоз өвчин бүртгэгдсэн орнууд

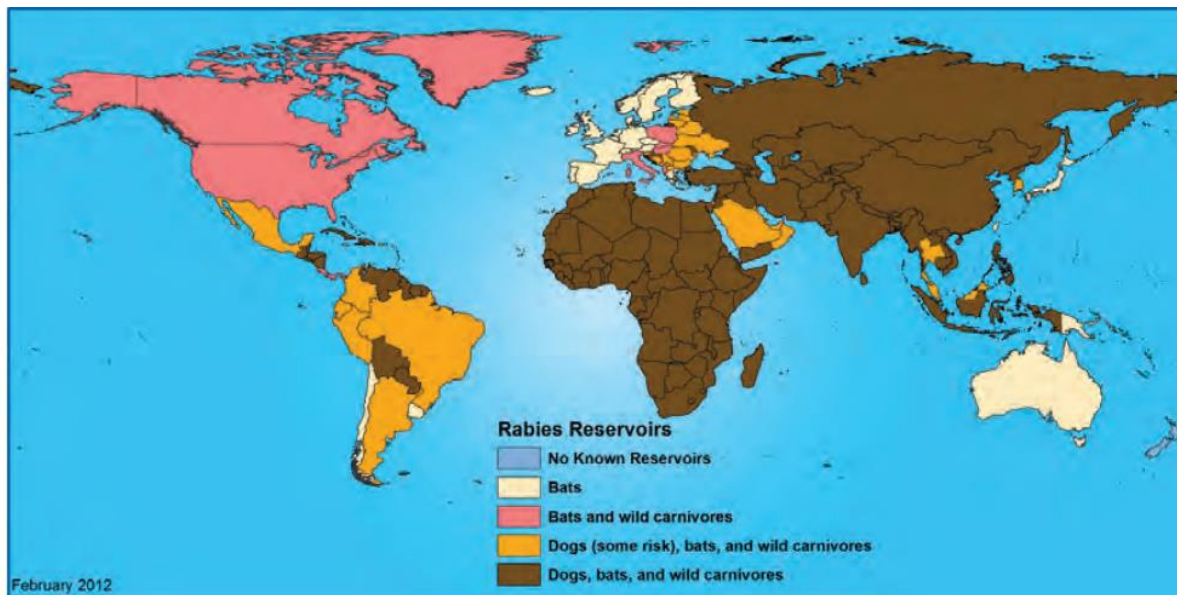
ДЭМБ-аас Ази болон Европ тивийн баруун хойд, төв, зүүн хэсэгт, түүнчлэн АНУ-ын ойн бүсэд хачигт боррелиозын байгалийн голомттой гэж мэдээлсэн байна.

2.6 Галзуу

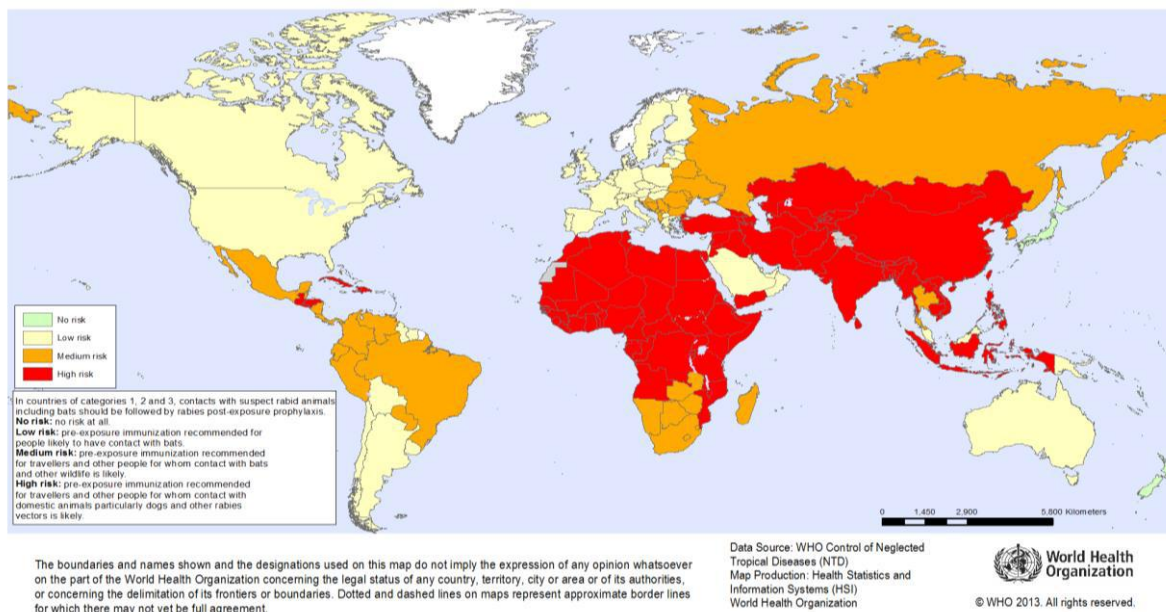
2.6.1 Мал, амьтны галзуу өвчин

Манай оронд нохой, зэрлэг махчин амьтад галзуугийн вирус тээдэг байна.

Зураг 28. Дэлхий дахин дахь галзуу өвчний байгалийн голомтын тархалт

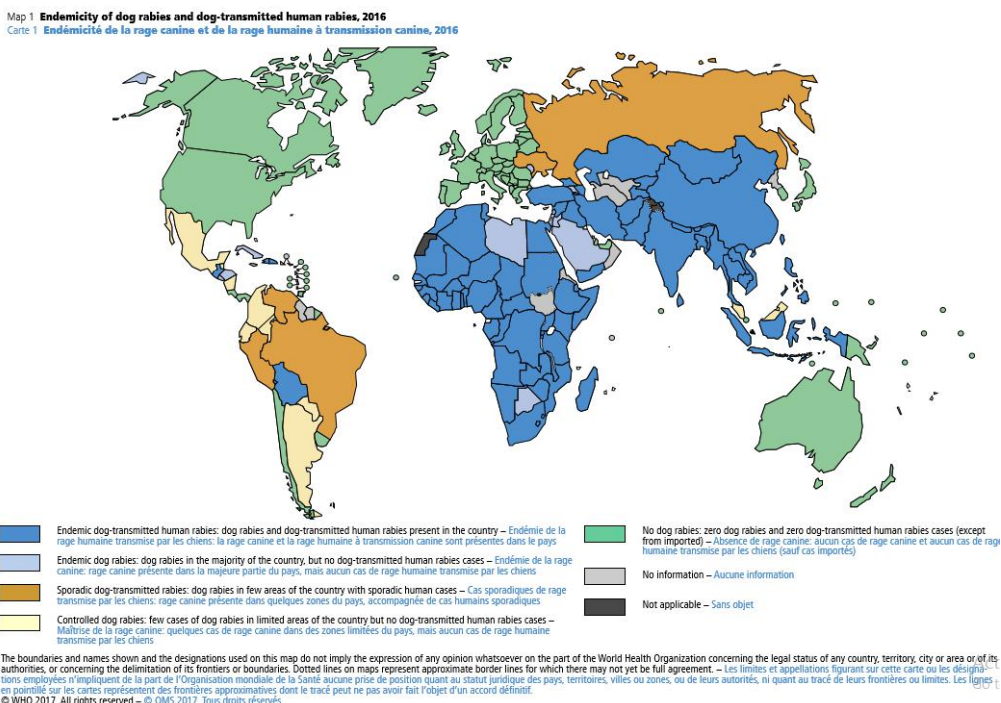

Зураг 29. Галзуу өвчний эрсдэлтэй бүс нутаг, ДЭМБ, 2013 он

Хүний галзуу өвчин дэлхийн 150 гаруй оронд тархсан бөгөөд галзуу өвчний улмаас жилд 59000 хүн, өдөрт 160 хүн нас бардаг. Эрсдэлд өртсөн хүмүүсийн 40% нь 15-аас доош насны хүүхдүүд байна. Галзуугийн улмаас нас барсан хүмүүсийн 99%-ийнх нь халдварын эх уурхай нь нохой байдаг. Жил бүр 15 сая хүнийг дархлаажуулалтад хамруулснаар 327000 хүнийг галзуу өвчнөөр нас барах эрсдэлээс урьдчилан сэргийлж чаддаг.

Зураг 30. Галзуу өвчнөөр өвчилсөн нохой болон хүний өвчлөлийн тархалт 2016 он

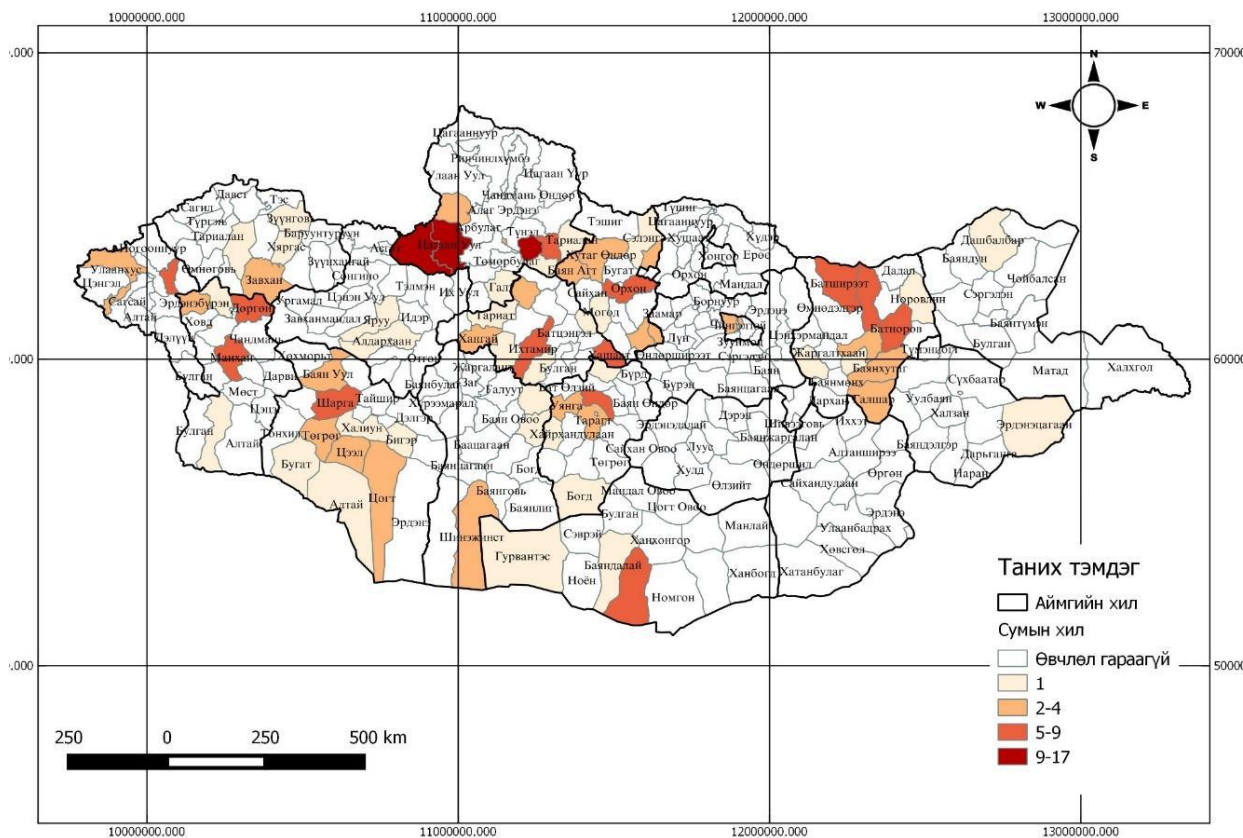
Манай орон нохойгоор дамжин халдварладаг хүний галзуу өвчин нутагшмал бүс нутаг юм.

Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг МЭҮГ-ын мэдээгээр 2016 онд 14 аймгийн 72 сум, Улаанбаатар хотын 2 дүүргийн 161 голомтонд 230 мал, амьтан галзуу өвчнөөр өвчилж, 2015 оны үзүүлэлт (443 мал, амьтан)-тэй харьцуулбал өвчилсөн мал, амьтны тоо 48%-иар

буурсан байна. Өмнөх 5 жилийн дундаж (402)-тай харьцуулбал 1.75 дахин цөөн мал, амьтан өвчилсөн байна.

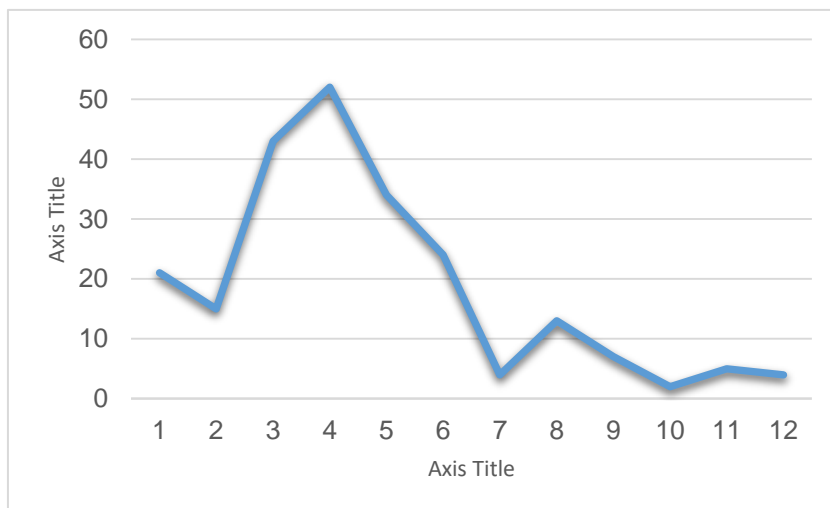
2015 онд 18 аймгийн 128 сум, Улаанбаатар хотын 2 дүүрэгт мал, амьтны өвчлөл бүртгэгдэж байсан бол өнгөрсөн 2016 онд 14 аймгийн 72 сум, Улаанбаатар хотын 2 дүүрэгт өвчлөл бүртгэгдэж, өвчлөлийн тархалт ч буурсан үзүүлэлттэй байлаа.

Зураг 31. Мал, амьтны галзуу өвчин бүртгэгдсэн сумууд, 2016 он

Галзуу өвчний өвчлөлийн улиралчлал өмнөх жилүүдэд I, II сард аажим өсч, III сард оргил үедээ хүрээд цааш аажим буудаг байсан бол 2016 оны III (43), IV (52) сард хамгийн олон мал, амьтан өвчилсөн байна.

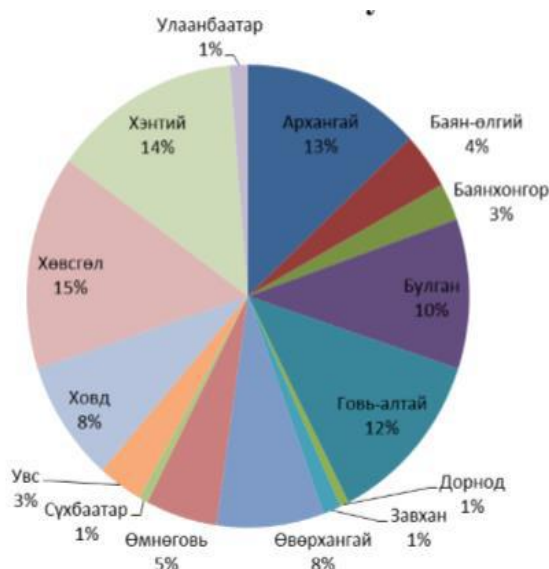
Зураг 32. Мал, амьтны галзуугийн өвчлөл (сараар), 2016 он

2016 оны байдлаар таван хошуу мал, нохой, муур, үнэг, чоно, дорго галзуугаар өвчилсөнөөс үхэр 54.3% (125), тэмээ 6.08% (14), адуу 2.17% (5), хонь 5.65% (13), ямаа 15.21% (35), нохой 6.95% (16), чоно 2.17% (5), үнэг, дорго 6.95% (16) тус тус өвчилсэн байна.

Мал амьтны галзуу өвчин 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар 15 аймаг, нийслэлд бүртгэгдэж нийт давхардсан тоогоор 128 суманд 153 гаралтаар 223 мал амьтан өвчилсэн байна. Нийт гаралтын 15% нь Хөвсгөл аймагт, 14% нь Хэнтий аймагт, 13% нь Архангай, 12% нь Говь-алтай аймагт тус тус бүртгэгдсэн байна.

Зураг 33. Галзуу өвчин бүртгэгдсэн аймгууд, хувиар, 2016 он

2.6.2 Галзуугийн хүний өвчлөл

Манай орны хувьд 2013 оноос хойш хүний өвчлөл бүртгэгдээгүй байна. 2016 онд ЗӨСҮТ-д галзуугийн эрсдэлд өртсөн 151 тохиолдол бүртгэгдсэн байна. 2016 онд улсын хэмжээнд нийт 5877 галзуугийн эрсдэлд өртсөн хүн вакцинд хамрагдсан бөгөөд 44 (0.7%) нь ийлдэс эмчилгээнд хамрагдсан байна. Тэдгээрийн дийлэнх нь эзэнтэй нохойд уруулж, ноцуулсан байна.

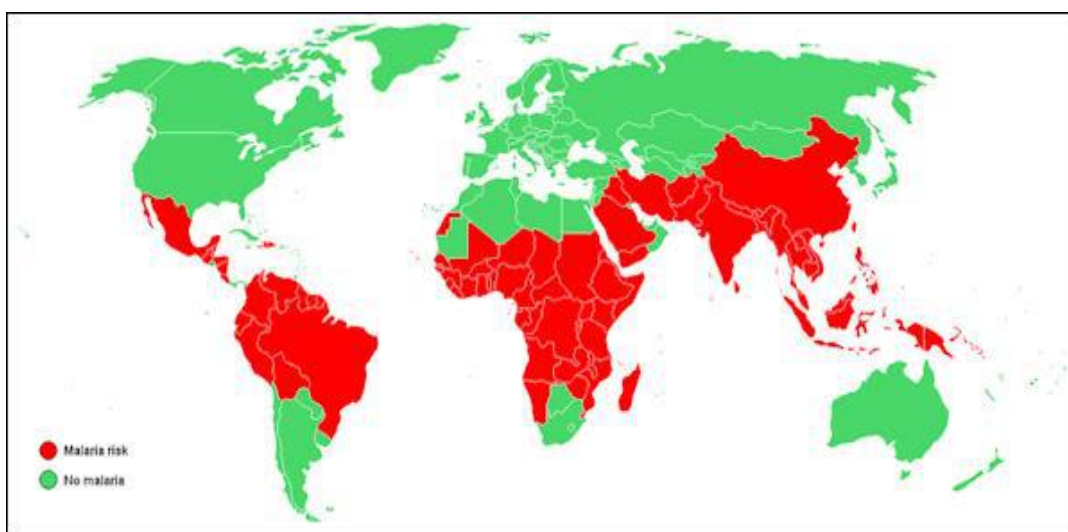
Хүснэгт 17. Галзуу өвчний хүний өвчлөл, нас баралт, 10000 хүн амд. 2016 он

		A 82 Галзуу/ Rabies						Нас баралт
Аймаг		Өвчлөл			10.000 хүн амд			
		2015	2016	5 жилийн дундаж	2015	2016	5 жилийн дундаж	
1	Архангай	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
2	Баян-өлгий	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
6	Говь-сүмбэр	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0

7	Дархан-уул	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
8	Дорноговь	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
12	Орхон	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
22	Улаанбаатар	0	0	0	0.0	0.0	0.0	0
Улсын дүн		0	0	0	0.0	0.0	0.0	0

2.7 Хумхаа

Зураг 34. Дэлхий дахин дахь хумхаа өвчний эрсдэлтэй бүс нутгийн зураг

АНУ-ын Өвчний хяналт, сэргийлэлтийн төвийн мэдээлснээр дэлхийн хүн амын тал хувь нь буюу 3.2 тэрбум хүн хумхаагийн эрсдэл бүхий 106 оронд амьдарч байна.

2015 онд дэлхийн хэмжээнд 212 сая хумхаагийн шинэ тохиолдол бүртгэгдсэн бөгөөд нийт тохиолдлын 90% нь Африкийн, 7% нь Зүүн өмнөд Азийн, 2% нь Газар дундын тэнгисийн зүүн бүсийн нутгуудад бүртгэгдсэн байна. Мөн ДЭМБ-ын тооцоолсноор 2015 онд дунджаар 429000 хумхаагийн нас баралт бүртгэгдсэн бөгөөд нас баралтын 92% нь Африкийн, 6% нь Зүүн өмнөд Азийн, 2% нь Газар дундын тэнгисийн зүүн бүсийн нутгуудад бүртгэгдсэн байна.

2010-2015 оны хооронд хумхаагийн тохиолдлын түвшин дэлхийн хэмжээнд 21%-аар буурсан бөгөөд нас баралтын түвшин дэлхийн хэмжээнд 29%-аар, Африкийн бүс нутагт 31%-аар буурсан байна. 2010 оноос хойш хумхаагийн нас баралт Номхон далайн баруун бүсэд 58%-аар, Зүүн өмнөд Азид 46%-иар, Америкт 37%-иар, Газар дундын тэнгисийн зүүн бүсэд 6%-иар буурсан байна. 2015 онд Европын бүс нутгийн 53 оронд хумхаа өвчин сүүлийн 1-ээс дээш жилд бүртгэгдээгүй байна.

5-аас доош насны хүүхдүүд хумхаа өвчинд илүү өртөмхий байдаг. 2015 онд дэлхийн хэмжээнд 5-аас доош насны 303000 хүүхэд хумхаа өвчний улмаас нас барсан бөгөөд тэдний 292000 нь Африкийн орнуудад нас барсан байна. 2010-2015 оны хооронд 5 хүртэлх насны хүүхдүүдийн нас баралтын түвшин 35%-иар буурсан боловч 2 минут тутамд 5 хүртэлх насны нэг хүүхэд хумхаа өвчний улмаас нас барж байна.

Монгол улсад 2009 онд хумхаа өвчний тохиолдол анх бүртгэгдсэн бөгөөд 2009-2015 онд нийт 9 тохиолдол зөөвөрлөгдөн бүртгэгдсэн байна. Харин 2016 онд ЗӨСҮТ-д хумхаагийн сэжигтэй 6 тохиолдол бүртгэгдсэн бөгөөд лабораторийн шинжилгээгээр 3 тохиолдол батлагдаж, 1 тохиолдол нь нас барсан.

Хүснэгт 18. Хумхаа өвчний өвчлөл, нас баралт, 10000 хүн амд, 2016 он

Аймаг	B50 Хумхаа/ Malaria				Нас баралт
	Өвчлөл		10.000 хүн амд		
	2015	2016	2015	2016	
1 Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2 Баян-өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3 Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4 Булган	0	0	0.0	0.0	0
5 Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6 Говь-сүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7 Дархан-уул	0	1	0.0	0.0	1
8 Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9 Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10 Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11 Завхан	0	0	0.0	0.0	0

12	Орхон	0	0	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		0	1	0.0	0.0	1
22	Улаанбаатар	1	2	0.0	0.0	0
Улсын дүн		1	3	0.0	0.0	1

2.8 Денгийн чичрэг

Дэлхийн хүн амын 40% буюу 2.5 тэрбум хүн денгийн эрсдэлтэй бүс нутгуудад амьдарч байна. Денгийн чичрэг Ази, Номхон далай, Америк, Карибийн 100 гаруй орнуудад нутагшмал байдаг. ДЭМБ-ын мэдээлснээр жил бүр 500000 тохиолдол бүртгэгдсэн бөгөөд тэдгээрийн 2.5% нь нас бардаг байна. 2010 онд 2.2 сая тохиолдол бүртгэгдэж байсан бол 2015 онд 3.2 сая болж өссөн байна.

2016 онд улсын хэмжээнд денгийн чичрэг өвчний зөөвөрлөгдсөн 1 тохиолдол Орхон аймагт бүртгэгдсэн бөгөөд нас барсан тохиолдол бүртгэгдээгүй.

Хүснэгт 19. Денгийн чичрэг өвчний өвчлөл, нас баралт, 10000 хүн амд, 2016 он

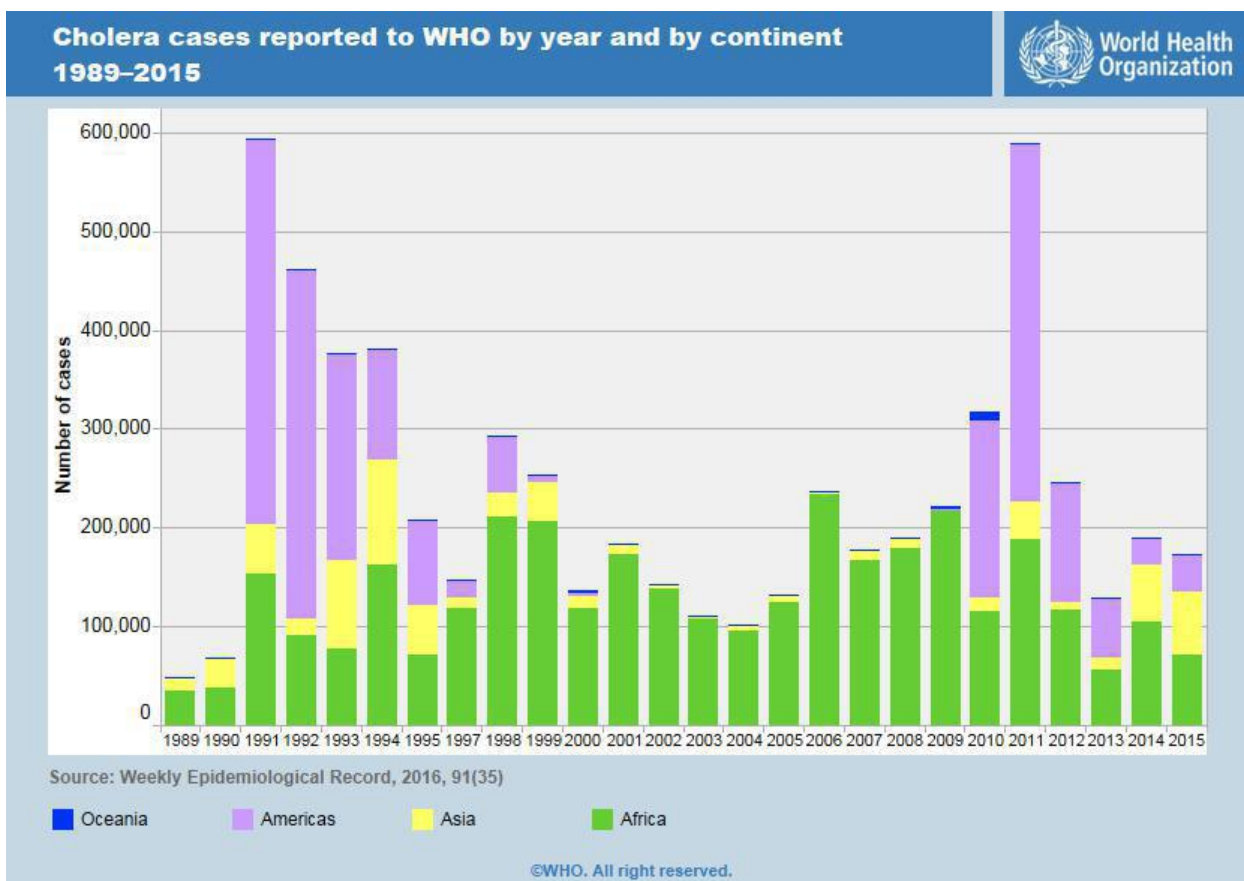
Аймаг	A90 Денгийн чичрэг /Dengue fever				Нас баралт	
	Өвчлөл		10.000 хүн амд			
	2015	2016	2015	2016		
1	Архангай	0	0	0.0	0.0	0
2	Баян-өлгий	0	0	0.0	0.0	0
3	Баянхонгор	0	0	0.0	0.0	0
4	Булган	0	0	0.0	0.0	0
5	Говь-Алтай	0	0	0.0	0.0	0
6	Говь-сүмбэр	0	0	0.0	0.0	0
7	Дархан-уул	0	0	0.0	0.0	0

8	Дорноговь	0	0	0.0	0.0	0
9	Дорнод	0	0	0.0	0.0	0
10	Дундговь	0	0	0.0	0.0	0
11	Завхан	0	0	0.0	0.0	0
12	Орхон	0	1	0.0	0.0	0
13	Өвөрхангай	0	0	0.0	0.0	0
14	Өмнөговь	0	0	0.0	0.0	0
15	Сүхбаатар	0	0	0.0	0.0	0
16	Сэлэнгэ	0	0	0.0	0.0	0
17	Төв	0	0	0.0	0.0	0
18	Увс	0	0	0.0	0.0	0
19	Ховд	0	0	0.0	0.0	0
20	Хөвсгөл	0	0	0.0	0.0	0
21	Хэнтий	0	0	0.0	0.0	0
Аймгийн дүн		0	1	0.0	0.0	0
22	Улаанбаатар	0	0	0.0	0.0	0
Улсын дүн		0	1	0.0	0.0	0

2.9 Холер

2015 онд дэлхийн 42 оронд холерын 172454 тохиолдол бүртгэгдсэн бөгөөд эдгээрийн 0.8% нь буюу 1304 /23 оронд/ тохиолдол нь нас барсан байна. Эдгээр тохиолдлын 41% нь буюу Африкийн, 37% нь Ази, 21% нь Америк тивд бүртгэгдсэн байна. 2015 онд бүртгэгдсэн тохиолдлын тоо 2014 /190549/ оныхоос 9%-иар буурсан байна.

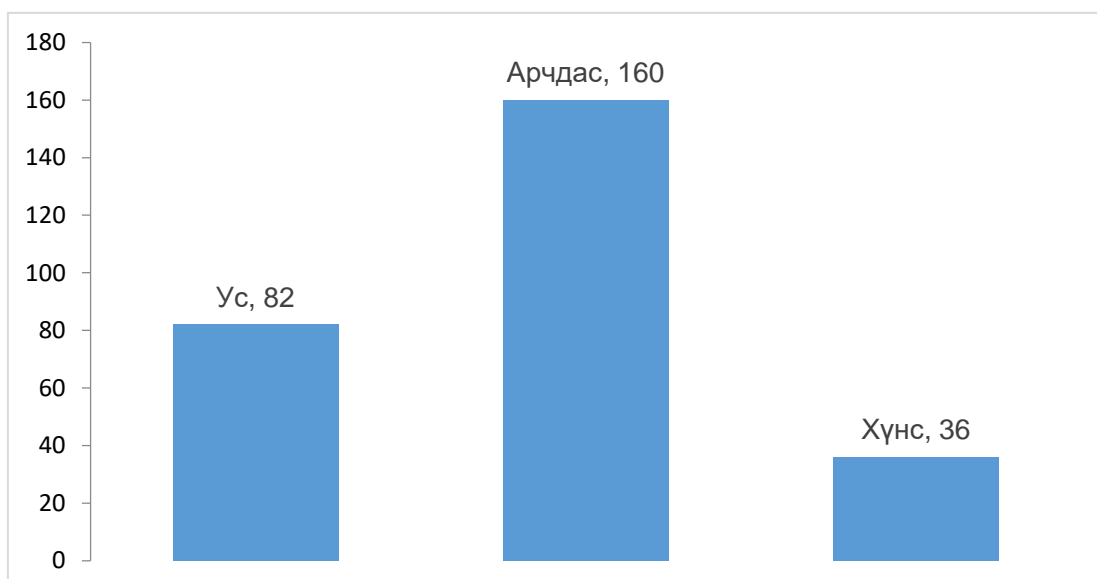
Зураг 35. Холер өвчний тохиолдол бүртгэгдсэн улс, ДЭМБ, 1989-2015

2.9.1 Холерын хяналтын шинжилгээ

2016 онд холерын хяналтын шинжилгээнд Нийслэлд үйл ажиллагаа явуулдаг холерын тархвар судлалын эрсдэлтэй 20 гаруй аж ахуйн нэгж байгууллагыг хамруулж, 160 арчдас, 82 цэгт газраас усны дээж, 36 хүнсний 278 нэгж материалыг цуглуулан лавлагаа лабораторит өгч шинжлүүлсэн. Лабораторийн шинжилгээний дүнгээр холерын үүсгэгч илрээгүй.

Зураг 36. Холерын шинжилгээнд шинжилсэн сорьц, хувиар, 2016 он

Хүснэгт 20. Холерын хяналтын шинжилгээний сүүлийн 5 жилийн үзүүлэлт

Он Үзүүлэлт	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2016 оныг сүүлийн 5 жилийн дундажтай харьцуулсан үзүүлэлт		Өмнөх онтой харьцуулсан дүн /өсөлт. бууралт/	
							Сүүлийн 5 жилийн дундаж	Өсөлт бууралт		
Хяналтад хамрагдсан байгууллага. объектийн тоо	24	24	26	28	0	20	20	=	20дахин ↑	
Шинжлэгдэх хүүний	Ус	46	36	41	28	0	82	30.2	2.7 дахин ↑	82дахин ↑
	Арчдас	225	145	122	97	0	160	118	26.2 % ↑	160дахин ↑
	Хүнс	-	-	-	-	0	36	0	36 дахин ↑	36дахин ↑
Нийт сорьцын тоо	298	205	189	153	0	278	169	39.2 % ↑	278дахин ↑	

2.10 Шувууны томуу өвчний тохиолдол, тархалтын нэгдсэн мэдээ

2.10.1 2016 онд бүртгэгдсэн шувууны томуугийн А (H5N1) вируст халдварын хүний өвчлөлийн тохиолдол ба нас баралт

2003 оноос 2016 оны 12-р сарын 31-ний хүртэлх хугацаанд дэлхийн 16 улсад шувууны томуугийн А (H5N1) вирүсийн 844 тохиолдол бүртгэгдсэнээс 449 (53%) нь нас барсан байна. 2003 оноос хойш Номхон далайн баруун бүсийн 4 улс (*Камбожи, *Хятад, *Лаос, *Вьетнам)-д 238 тохиолдол бүртгэгдсэнээс 134 (57%) нь нас барсан ба Камбожи улсад нас баралтын түвшин хамгийн өндөр (66%; 37/56) байна.

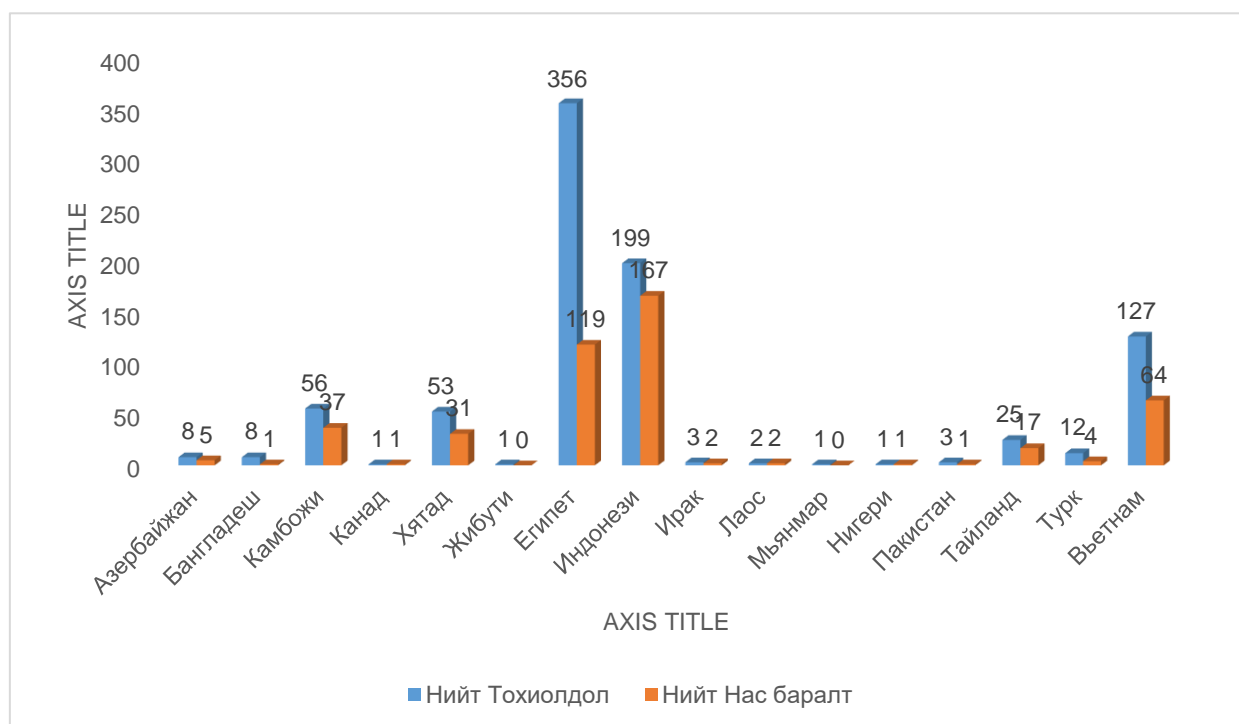
Хүснэгт 21. ДЭМБ-д мэдээлэгдсэн томуугийн А (H5N1) вирүсийн халдварын хүний өвчлөлийн тохиолдол, нас баралт, бодит тоогоор, 2003 – 2016 он

№	Улс	2003-2009		2010-2014		2015		2016		Нийт	
		Т	Н	Т	Н	Т	Н	Т	Н	Т	Н
1	Азербайжан	8	5	0	0	0	0	0	0	8	5
2	Бангладеш	1	0	6	1	1	0	0	0	8	1
3	*Камбожи	9	7	47	30	0	0	0	0	56	37
4	Канад	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1
5	*Хятад	38	25	9	5	6	1	0	0	53	31
6	Жибути	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
7	Египет	90	27	120	50	136	39	10	3	356	119

8	Индонези	162	134	35	31	2	2	0	0	199	167
9	Ирак	3	2	0	0	0	0	0	0	3	2
10	*Лаос	2	2	0	0	0	0	0	0	2	2
11	Мьянмар	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
12	Нигери	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1
13	Пакистан	3	1	0	0	0	0	0	0	3	1
14	Тайланд	25	17	0	0	0	0	0	0	25	17
15	Турк	12	4	0	0	0	0	0	0	12	4
16	*Вьетнам	112	57	15	7	0	0	0	0	127	64
Нийт		468	282	233	125	145	42	10	3	856	452

Тэмдэглэгээ: (Т)-тохиолдол; (Н)-нас баралт

Зураг 37. ДЭМБ-д мэдээлэгдсэн томуугийн А (H5N1) вирусийн халдвар, улсаар, 2003 – 2016 он

2.10.2 Шувууны томуугийн А (H5N6) вирус халдварын хүний өвчлөлийн мэдээлэл

2014 оноос хойш Дэлхийд шувууны томуугийн А (H5N6) вирусийн хүний өвчлөлийн нийт 16 тохиолдол бүртгэгдсэнээс 6 (37.5%) нь нас барсан байна.

2016 оны онд шувууны томуугийн А (H5N6) вирус халдварын хүний өвчлөлийн (12) шинэ тохиолдол нэмж бүртгэгджээ.

2.10.3 Шувууны томуугийн А (H7N9) вируст халдварын хүний өвчлөлийн мэдээлэл

2013 оноос 2016 оны 12-р сарын 31-ний хүртэлх хугацаанд дэлхийн улс оронд шувууны томуугийн А (H7N9) вирусийн 809 тохиолдол бүртгэгдсэн байна.

2016 оны 01-р сарын 01-нээс 12-р сарын 31-ний хүртэлх хугацаанд шувууны томуугийн А (H7N9) вирусийн хүний өвчлөлийн (128) шинэ тохиолдол нэмж бүртгэгджээ.

2.10.4 Шувууны томуугийн А (H5N1) вирусийн шувууны өвчлөлийн мэдээлэл

2016 онд шувууны томуугийн А (H5N1) вирусээр 3 тив (Ази, Африк, Европ)-ийн 22 улсад тэжээвэр болон зэрлэг шувуудын дунд 1.205.994 өвчлөл бүртгэгдэж 1.115.917 (92.5%) нь үхсэн байна.

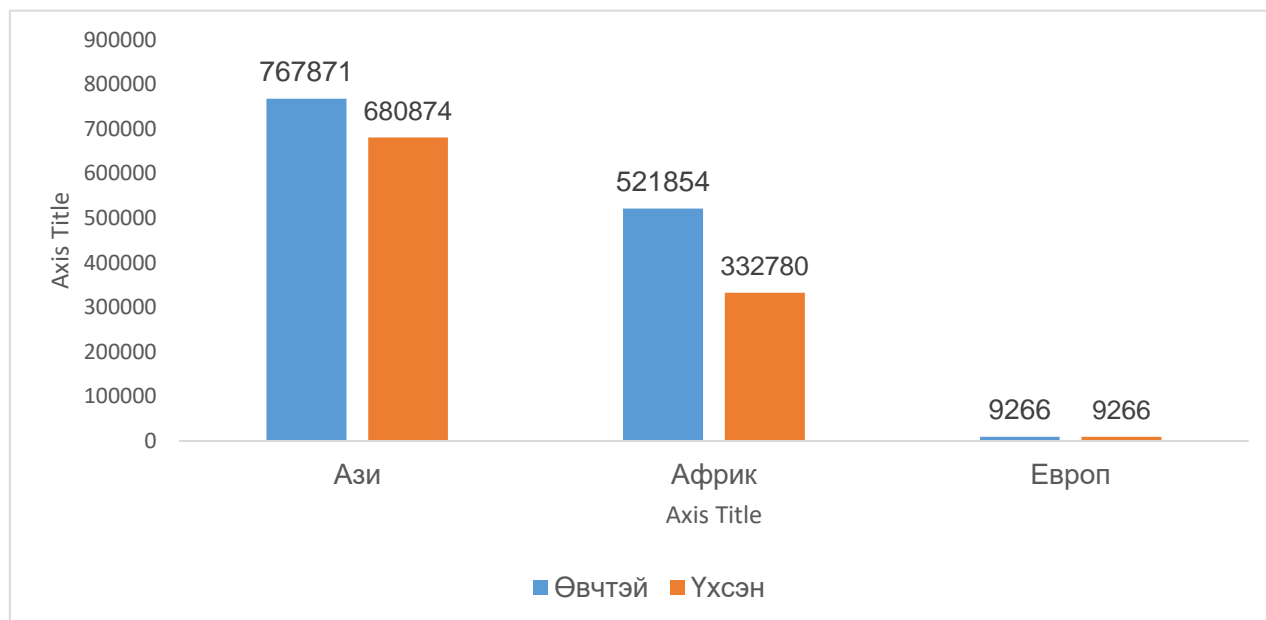
Хүснэгт 22. Тэжээвэр болон зэрлэг шувуудын өвчлөл, 2016 он

Тив	Улс	Өртөмхий	Өвчтэй	Үхсэн	Устгасан	Нядалсан
АЗИ	Бутан	3000	13	13	61	0
	Бангладеш	0	40	40	0	0
	Камбожи	136	0	0	505	0
	Хятад	35397	5884	5617	29528	0
	Энэтхэг	156379	10025	10025	27517	0
	Индонез	27	30886	118510	43	22
	Мьянмар	123074	2284	2284	86338	0
	Ирак	3541634	590049	590049	2951585	0
	Вьетнам	2495	1646	1286	1209	0
	Лебанон	206000	40000	40000	166000	0
АФРИК	Лаос	150	47	47	123	0
	Того	14372	11300	11300	3030	0
	Камерун	101577	24668	24668	76773	0
	Зааны эрэг	ясан 185731	50181	50092	50795	234
	Египет	0	182735	0	182735	0
	Гана	53440	17293	17043	36347	0
	Нигер	86022	86014	86014	8	0
ЕВРОП	Нигерия	1611871	149663	143663	1468769	0
	Болгар	33	19	19	14	0
	Франц	62500	1525	1525	35050	0

Украин	128	18	18	120	0
ОХУ	281412	7704	7704	219559	0
НИЙТ	6465378	1205994	1115917	5336101	256

Шувууны томуугийн А (H5N1)-ийн халдвар авсан шувуудыг улсаар нь харьцуулж үзвэл Ази тив хамгийн өндөр буюу 767871 тохиолдлын 680874 (88.6%) нь үхсэн.

Зураг 38. Шувууны өвчлөл, үхэл хорогдол /Тивээр/

2016 онд нийт 21 улсад шувууны томуугийн А (H5N1)-ийн халдвар бүртгэгдсэнээс Ирак улс (Ази тив) хамгийн өндөр буюу 590049 тохиолдол бүртгэгдсэн нь нийт халдвартай шувууны 48.9%-ийг эзэлж байна.

БҮЛЭГ 3. ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ ДАРХЛААЖУУЛАЛТ

Хүснэгт 23. Зоонозын халдварт өвчний эсрэг дархлаажуулах бэлдмэлийн төлөвлөлт, нийлүүлэлт
2016 он, захиалга 2017 он

№	Дархлаажуулах бэлдмэлийн төрөл	Захиалсан тоо хэмжээ 2016		Нийлүүлэгдсэн тоо. хэмжээ 2016	Захиалсан тоо 2017 он	
		ХӨТАХУФ-д	Тархвар судлалын заалтаар		ХӨДББН	Тархвар судлалын заалтаар
1	Галзуугийн эсийн өсгөврийн вакцин	3000 тун/шил	18530 тун/шил	3000 тун/шил	3000 тун/шил	25770 тун/шил
2	Галзуугийн иммуноглобулин	150 тун/шил	280 тун/шил	385 тун/шил	150 тун/шил	305 тун/шил

3	Боом өвчний эсрэг амьд хуурай вакцин	5000хүн/тун	7310 хүн/тун	5000 хүн/тун	5000 хүн/тун	Төсөв хүрэлцэхгүйгээс хасав
4	Тарваган тахлын вакцин	30000 хүн/тун	29076 хүн/тун	30000 хүн/тун	30000 хүн/тун	31040 хүн/тун
5	Хачигт энцефалит өвчний эсрэг эсийн өсгөврийн вакцин	400 хүн/тун	5000 хүн/тун	6860 хүн/тун	400 хүн/тун	10010 хүн/тун
6	Хачигт энцефалитийн ийлдэс	50тун/шил	10 тун/шил	1300 тун/шил	50тун/шил	1500 тун/шил
7	Боомын ийлдэс	200 тун/шил	10 тун шил		500 тун/шил	140 тун/шил
8	Шар чичрэгийн вакцин	100 хүн/тун			н/тун	

3.1 Галзуу өвчний эсрэг дархлаажуулалт

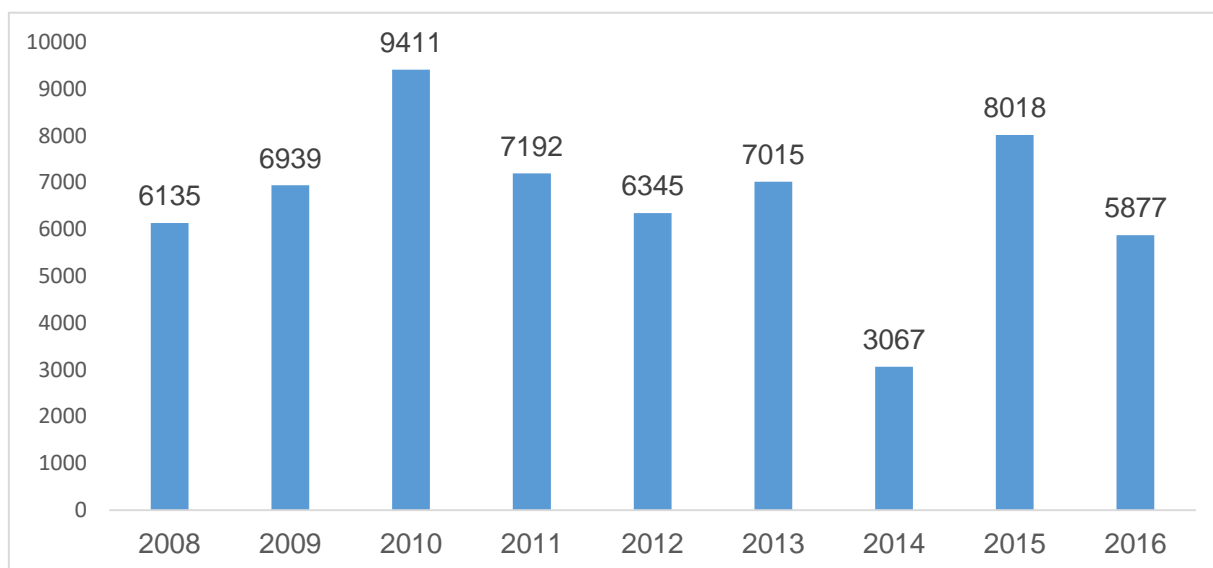
2016 онд улсын хэмжээнд нийт 5877 хүн нохой болон бусад мал, амьтанд уруулж, ноцуулсны улмаас вакцинд хамрагдсан бөгөөд 44 хүн ийлдэс эмчилгээнд хамрагдсан байна. Вакцинд хамрагдсан хүний тоо өмнөх оноос 26.7% /2141/-иар буурсан ба вакцин тасарсан үед бүрэн бус мэдээгээр 958 хүн огт вакцинд хамрагдаагүй байна.

Хүснэгт 24. Галзуу өвчний эсрэг дархлаажуулалт, ийлдэс эмчилгээнд хамрагдсан хүн, аймгаар, 2016 он

№	Аймаг	Вакцинд хамрагдсан	Ийлдэс хамрагдсан	эмчилгээнд хамрагдсан
1	Архангай	62	0	
2	Баян-Өлгий	480	0	
3	Булган	52	0	
4	Баянхонгор	97	4	
5	Говьсүмбэр	87	0	
6	Говь-Алтай	55	4	
7	Дархан-Уул	386	0	
8	Дорнод	490	0	
9	Дорноговь	71	7	
10	Дундговь	32	0	

11	Завхан	150	1
12	Орхон	314	0
13	Өвөрхангай	185	3
14	Өмнөговь	153	1
15	Сүхбаатар	82	0
16	Сэлэнгэ	305	0
17	Төв	231	0
18	Увс	118	8
19	Ховд	82	1
20	Хөвсгөл	268	0
21	Хэнтий	132	10
22	Нийслэл ЗӨСҮТ Улаанбаатар	2045	5
Нийт		5877	44

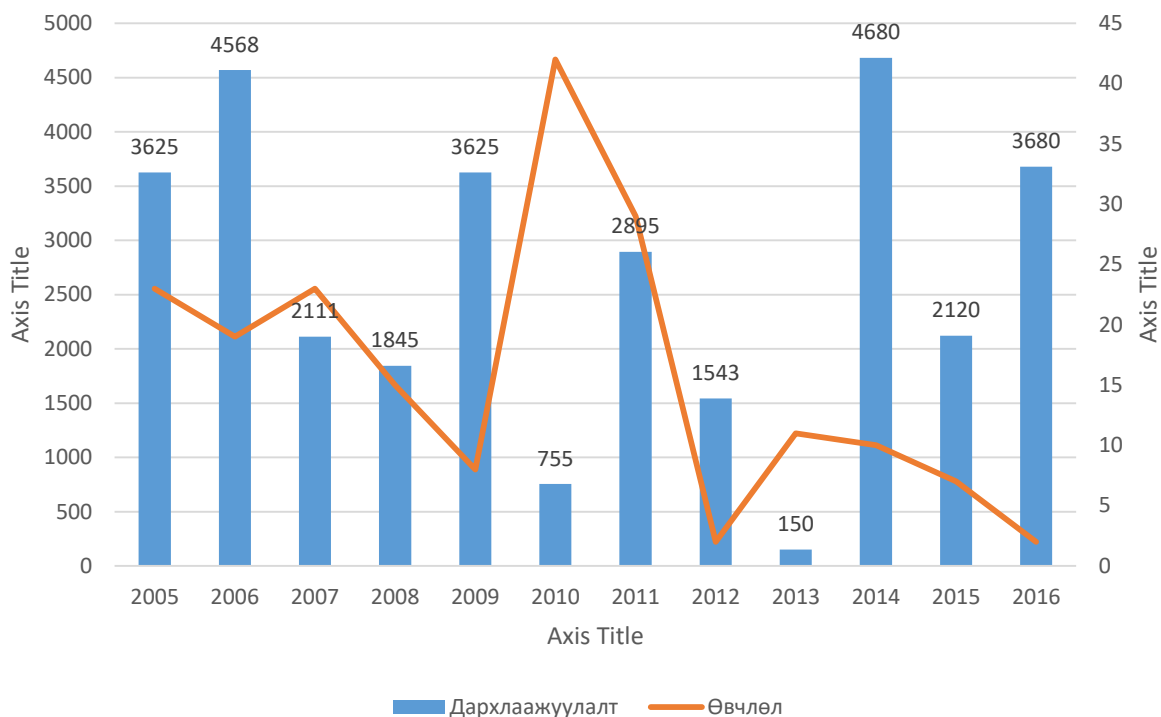
Зурагт 39. Галзуугийн эсрэг дархлаажуулалтанд хамрагдсан хүний тоо, 2008-2016 он

3.2 Боом өвчний эсрэг дархлаажуулалт

2016 онд боом өвчний эсрэг дархлаажуулалтад 9 аймаг, нийслэлийн 9 дүүргийн нийт 3680 хүн хамрагдсан. Хамрагдсан хүний тоо өмнөх оноос 1.7 дахин өссөн боловч 283 хүнд гаж нөлөө илэрсэн, олон тунтай тул хүмүүс хийлгэхэд татгалзах, бүрэн тунгийн хамралт муу байна.

Зураг 40. Боом өвчний эсрэг дархлаажуулалтад хамрагдсан хүн, өвчлөл, 2005-2016 он

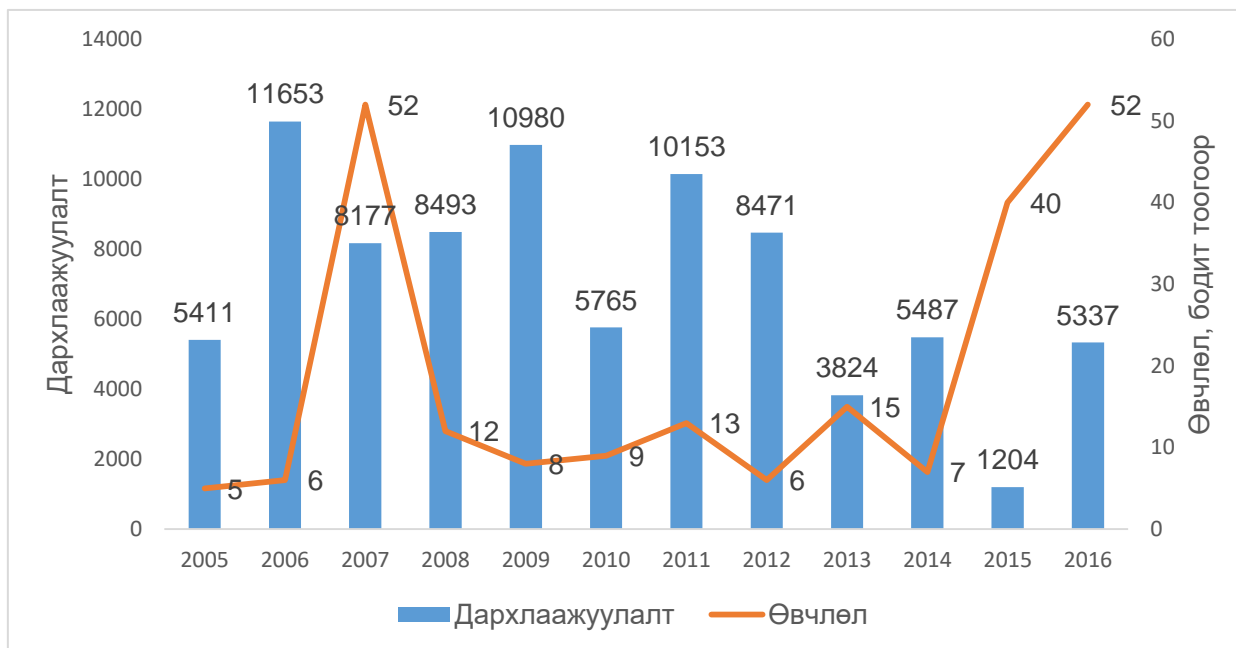
Хүснэгт 25. Боом өвчний эсрэг дархлаажуулалтад хамрагдсан хүн, аймгаар, 2016 он

№	Аймаг, нийслэл	Хамрагдсан хүний тоо
1	Архангай	643
2	Баянхонгор	592
3	Дорнод	676
4	Дундговь	8
5	Өвөрхангай	882
6	Сүхбаатар	80
7	Увс	97
8	Хөвсгөл	42
9	Хэнтий	210
10	Улаанбаатар	450
11	Нийт	3680

3.3 Хачигт энцефалит өвчний дархлаажуулалт

2016 онд 8 аймаг, нийслэлийн 9 дүүрэгт нийт 7620 хүн тун вакцин хүргүүлэн I тун 2756, II тун 2117, III тун 314, сэргээх тун 140 хүн 5899 хамруулав. Вакцины хамралт өмнөх оноос 4.4 дахин өссөн.

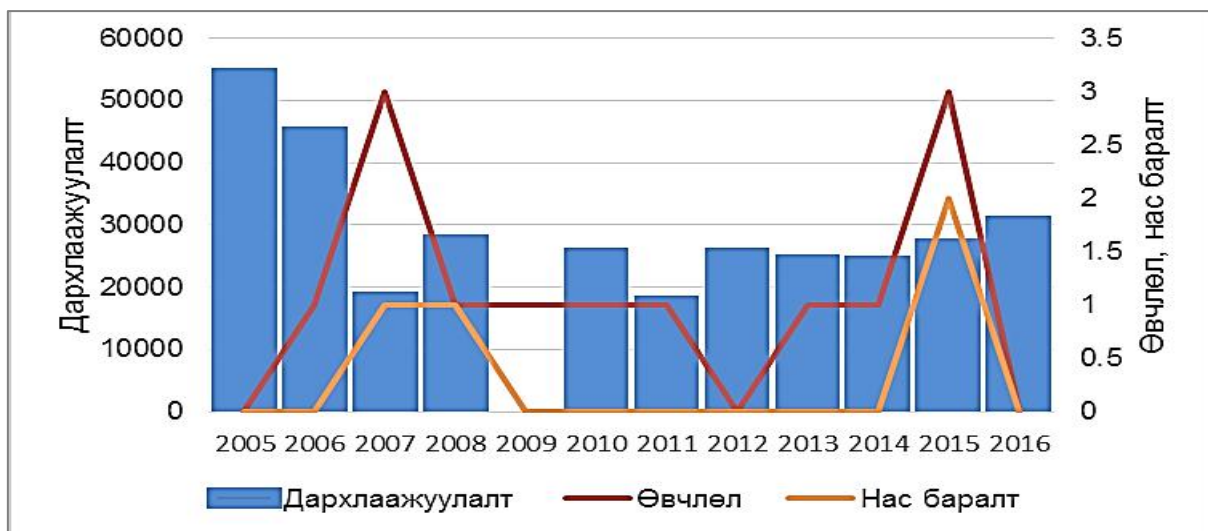
Зураг 41. Хачигт энцефалит өвчний дархлаажуулалтад хамрагдсан хүн, өвчлөл, 2005-2016 он

3.4 Тарваган тахлын эсрэг дархлаажуулалт

17 аймгийн 124 сум, нийслэлийн 9 дүүрэгт захиалгын дагуу Төмөр зам НЭ, УК II Эмнэлэг, УК III Эмнэлэг, Хил хамгаалах ЕГ, ГССҮТ -д хүсэлтийн дагуу 30860 хүн тун вакциныг хувиарлан, 29032 хүн хамрагдсан бөгөөд хамралт 89.9% байсан. Өмнөх оноос хамрагдсан хүний тоо 12.7%-иар өссөн.

Зураг 42. Тарваган тахлын дархлаажуулалтад хамрагдсан хүн, өвчлөл, нас баралт /2005-2016 он/

БҮЛЭГ 4. ХҮН АМЫН ДУНДАХ ЗООНОЗЫН ӨВЧНИЙ ТАНДАЛТ СУДАЛГАА

2016 онд Монгол орны 13 аймаг, нийслэлийн 62 сум, 4 дүүргийн 6769 хүнийг төвийн захирлын 2016 оны А/17 тоот тушаалаар батлагдсан зааврын дагуу тарваган тахал, боом, галзуу, хачигт халдвар, шумуулаар дамжих халдвар, томуу, бэтэг зэрэг халдваруудын хүн амын дундах тандалт судалгаанд хамруулж гүйцэтгэлээ. Судалгааны дүнгээр тарваган

тахал өвчний асуумж судалгаанд Архангай, Багануур, Баянхонгор, Ховд, Хөвсгөл, Өвөрхангай, Увс, Говь-Алтай аймгийн 29 сумын нийт 2968 хүнээс тарваган тахал өвчний талаар мэдлэг хандлага, эрсдэлийг тогтоох асуумж судалгааг авч дүгнэсэн байна.

Асуумж судалгаанд хамрагдсан Архангай, Баян-Өлгий, Дундговь, Өмнөговь, Өвөрхангай, Увс, Хэнтий аймгууд Улаанбаатар хотын 398 хүнийс цусны ийлдсийг цуглуулан лабораторийн шинжилгээнд хамруулахад хачигт риккетсиозын халдваржилт 5.3%, Ку халуурлын халдваржилт 175 хүн хамруулснаас 11.4%, Анаплазмозын халдваржилт 280 хүн хамруулснаас 5.4%, хам халдвар 3.6%, Япон энцефалитын халдваржилт 92 хүн хамруулснаас 2.2%, Бөөрний цусархаг хам шинжийн халдваржилт 171 хүн хамруулснаас 2.9% байна. ХӨСҮТ-тэй хамтарсан эмнэлэгт суурилсан тандалт судалгаанд СХД, БЗД-ийн 94 хүнийг хамруулсан ба криптоспиридиозын халдваржилт 1% байна. Хүн амын тандалт судалгаагаар 8 аймаг/Архангай, Баян-Өлгий, Дундговь, Өмнөговь, Өвөрхангай, Увс, Хэнтий, Улаанбаатар/ нийт 398 ийлдсэнд ФХУ, ДТУ –аар шинжилгээ хийхэд хачигт риккетсиозын 21 сорьц эерэг дүнтэй тодорхойлогдсон байна. Өвчнөөр авч үзвэл:

Ку халуурал: Хүн амын тандалт судалгаагаар 175 хүний ийлдсийг ДТУ-аар шинжилэхэд өвөрмөц эсрэгбие IgG 20 хүний ийлдсэнд тодорхойлогдов.

Анаплазмоз: Хүн амын тандалт судалгаагаар 280 хүний ийлдсийг ДТУ-аар шинжлэхэд өвөрмөц эсрэгбие IgG 15 ийлдсэнд, хачигт риккетсиозтой хам тохиолдсон 10 ийлдэс эерэг дүнтэй гарсан байна.

Япон энцефалит: Хүн амын тандалт судалгаагаар 92 хүний ийлдсийг ФХУ-аар шинжлэхэд япон энцефалитын өвөрмөц эсрэгбие IgG 2 ийлдсэнд эерэг дүнтэй гарсан байна.

Криптоспиридиоз: Эмнэлэгт суурилсан тандалт шинжилгээгээр ХӨСҮТөвөөс 94 хүний баасыг хүлээн авч бичил харах, ФХУ, ПГУ-ын аргаар шинжлэхэд 1 хүний баасанд криптоспиридиозын ооцист болон эсрэгтөрөгч тодорхойлогдов.

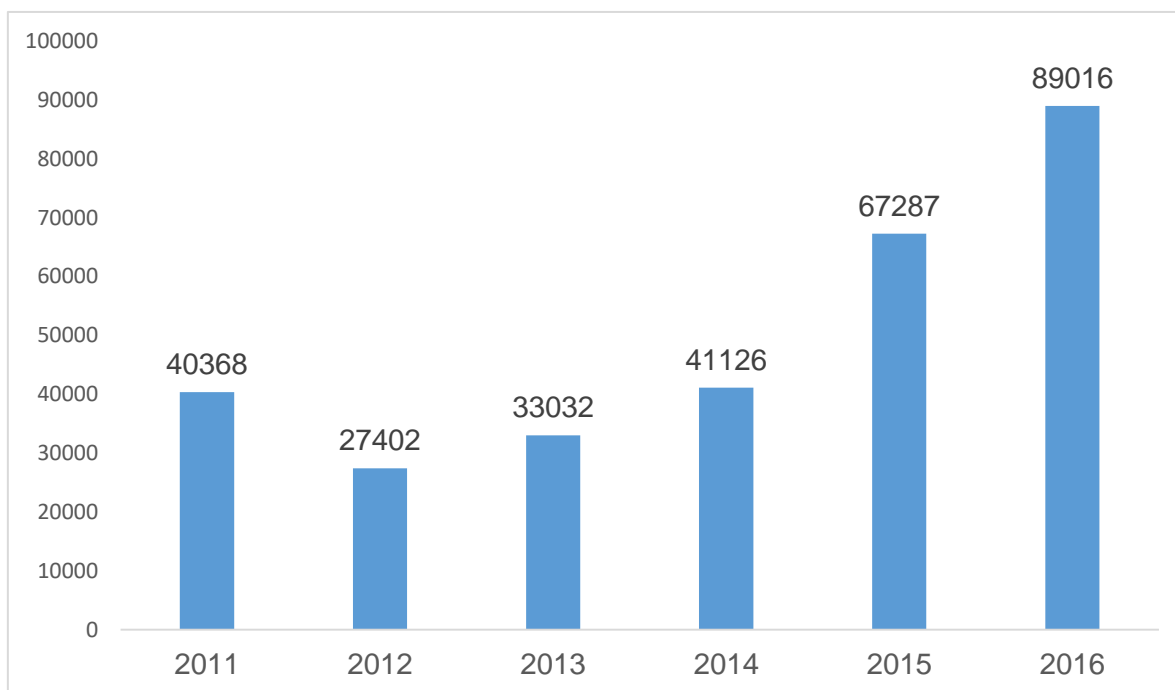
Бөөрний цусархаг хам шинж: Хүн амын дундах тандалтын 171 ийлдсэнд, ФХУ-аар 107, ДТУ–аар 67, ЦНШБУ–аар 29 ийлдэс шинжлэхэд 5 хүний ийлдсэнд өвөрмөц эсрэгбие тодорхойлогдсон байна.

БҮЛЭГ 5. ЛАБОРАТОРИЙН ТУСЛАМЖ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

5.1 Лабораторийн шинжилгээний ерөнхий үзүүлэлт

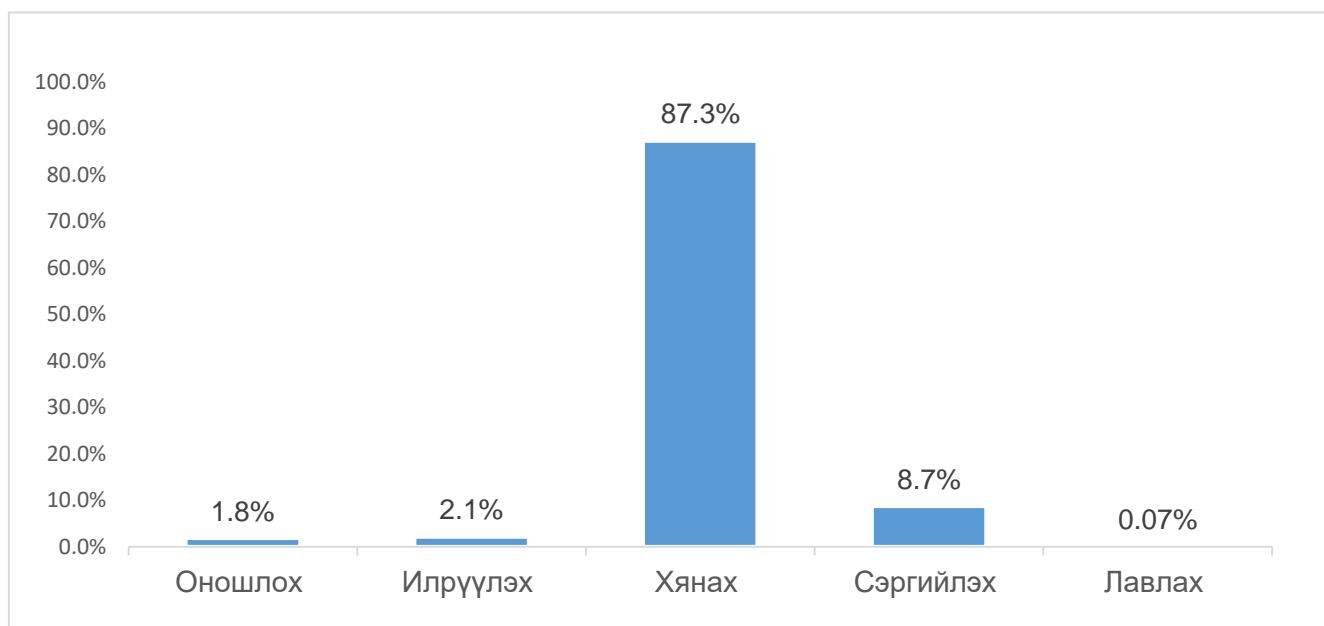
2016 онд 89016 удаагийн шинжилгээг хийж гүйцэтгэсэн нь өмнөх оныхоос 32.3%-иар өссөн бөгөөд сүүлийн 5 жилийн дунджаас 2.1 дахин өссөн байна.

Зураг 43. Лабораторийн шинжилгээний үзүүлэлт, 2011-2016 он

2016 онд хийсэн лабораторийн шинжилгээний 1.8% нь оношлох, 2.1% нь илрүүлэх, 87.3% нь хянах, 8.7% нь сэргийлэх, 0.07% нь лавлах шинжилгээ байна.

Зураг 44. Лабораторийн шинжилгээний төрөл, 2016 он

Хүснэгт 26. Лабораторийн шинжилгээний дүн, 2016 он

Шинжилгээний төрөл /Сорьцын нэр/	Шинжилсэн тоо	1. Лабораторийн шинжилгээ хийсэн аргууд:											Шинжилгээний дүн								
		1.1.Өсгөвөрлөх			1.2.Ийлдэс судлал					1.3. Генетик			1.4. In vivo		Илэрсэн		Баталгаажсан				
		Бичил харах	Нян	Вирус	ЦНШБУ	НУ	Аскол	ИХС	ФХУ	ДТУ, ДТШБУ	ПГУ	УТ-ПГУ	Бц УТ-ПГУ	Сорьцийн тоо	Туршилтын амьтны тоо	B.anthraxis	Y.prstis	Листери	B.anthraxis	Y.prstis	
A22 Боом	6109	6049	6049		1873		876		4			61			705	245	3			3	
A20 Тарваган тахал	13687	10077	10077		4832							969	374	12	5766	481		4			4
A00 Холер	1786	1786	1786																		
A21 Хулгана тахал	8654	192	210		196							8437									
A.23 Бруцеллээ	289	2	2			287															
A.24.4 Хуурмаг ям	488											488									
A26 Эризепелиод	926											926									
A27 Лептосприоз	926											926									
A.28 Пастерпиоз	1319	913	913		910							406	406								
A28.2 Хуурмаг сүрьеэ	89				4							85									
A.32 Листериоз	1343	905	905		905							438									
A35 Татран	488											488									
A44. Бортинал	7912											7912									
A69.2 Хачигт борреллеиоз	7793								202	150	7542	11	2								
A77 Хачигт риккетсиоз	8685								342	1014	7561	14	4								
A78 Ку халуурал	8613									176	8437	406									
A79.8 Анаплазмоз	608										280	328									
A79.8 Эрлихиоз	328											328									
A82 Галзуу	7						4					5									
A83 Япон энцефалит	94								94	2											
A84 Хачигт энцефалит	7876								242	175	7545	35	26								
A90 Денге	3126								3	3		3123									
A92.3 баруун нил	3183								60	5		3123									
A98.5 Бөөрний цусархаг хам шинжит халуурал	659								107	64	488	376									
A07.2 Криптоспоридиоз	94	1							94		18										
B50-54 Хумхаа	3133	10							10		3130										
B58 Токсоплазмоз	195								195												
B60 Бабиозиоз	328										328										
B67 Бэтэг	76									50	26										
Шар чичрэг	2								2	2											
J09Шувууны томуу	35								35												
Томуу	107								107												
О. Эрүүл зүйн шинжилгээ	58	58	58																		
ДҮН	89016	19993	20000		8720	287	876	156	1345	1921	56867	7873	44	6471	726	3	4			3	4

5.2 Ийлдэс судлал

Хүснэгт 27. Ийлдэс судлалын ерөнхий үзүүлэлт, 2016 он

№	Сорьцын нэр	Шинжилсэн		Бүгд	Үүнээс эерэг дүнтэй																
		Эсрэг бие тодорхойлсон	Эсрэг төрөгч тодорхойлсон		Тарваган тахал	Анаплазмоз	Ку халуурал	Токсоплазмоз	Бөөрний цусархаг халуурал	Галзуу	Боом	Риккетсиоз	Боррелиоз	Энцефалит	Хавсарсан халдвар	Томуу	Хумхаа				
1	Тарвага	507	371	878	1																
2	Зурам	1462	13	1475	2																

3	ҮЦО	884		884														
4	Барагчин	4		4	1													
5	Чичүүл	98		98	3													
6	Огдой	562		562														
7	Мэхээрч оготоно	27		27														
8	Өмхий хүрэн	3		3														
9	Алаг даага	29		29	2													
10	Чогчого	12		12														
11	Сохдой	1		1														
12	Савагдаах ай	10		10														
13	Атигдаах й	1		1														
14	бусад	97	3	100	1					2								
15	Хээрийн оготно		4	4														
16	Андатор		2	2														
17	Хархны баас		3	3														
18	Хачиг		10	10														
19	Бүүрэг		36	36														
20	Зэм үхдэл		101	101	1													
21	Ноохой		84	84														
22	Гулигдас		2493	2493														
23	Арчдас		710	710														
24	Хөрс бууц		1535	1535														
25	Үс ноос		213	213														
26	Арьс шир		191	191														
27	Ус		30	30														
28	Малын сэг зэм		8	8														
29	Малын цус	100		100														

30	Хүний цус	3442		3442			16	20	4	5		15	382	98	81	33		3
31	Баас		94	94														
32	Тархвар судлалын холбогдолтой		14	14														
33	Хүний дуудлагын сорьц		16	16														
34	Томуу		107	107													17	
35	Шувууны томуу /тагтаа/		35	35														
Нийт		7239	6073	13312		11	16	20	4	5	2	15	382	98	81	33	17	3

БҮЛЭГ 6. АРИУТГАЛ ХАЛДВАРГҮЙТГЭЛ. БИОҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

6.1 Биоүйлдвэрлэлийн лабораторийн үйл ажиллагаа

2016 онд ЗӨСҮТ-ийн биоүйлдвэрлэлийн лабораторид 29 төрлийн 124 серийн 1284.84 литр 9486179.2 төгрөгний үндсэн тэжээлт орчин, 126 төрлийн 631 серийн 219.462 литр 3062043.1 төгрөгний ялган оношлох тэжээлт орчин, 147 төрлийн 419 серийн 606.94 литр 2137699.3 төгрөгний будаг, урвалж уусмал, 39 төрлийн 39 серийн 24582 ширхэг 956880 төгрөгний будаг шингээсэн цаас, 3 төрлийн 5 серийн 720 мл 2632800 төгрөгний биобэлдмэл үйлдвэрлэсэн байна.

Хүснэгт 28. Биоүйлдвэрлэлийн лабораторид үйлдвэрлэсэн биобэлдмэл, 2016 он

1. Үндсэн тэжээлт орчин

№	Тэжээлт орчны нэр	Нийт хэмжээ	Нэг бүрийн үнэ	Нийт үнэ.
1	Джексон-Брроузын үндсэн орчин	3	5550	16650
2	Махны ус	367.2	3000	1101600
3	Мах пептоны агар	165.5	6400	1059200
4	Мах пептоны шөл	60	5450	327000
5	Мах пептоны 0.7%-ийн хагас шингэн агар	10.15	6400	64960
6	Мах пептоны 0.3%-ийн хагас шингэн агар	10.07	6300	63441
7	Мах пептоны 0.2%-ийн хагас шингэн агар	0.5	7710	3855
8	Минимал үндэс	96.8	5550	537240
9	Мартены агар (холерд)	14.3	21415	306235
10	Мартены агар (тахал)	4.67	22460	104888
11	Мартены 0.7%-ийн хагас шингэн агар	0.6	19700	11820
12	Мартены 0.3%-ийн хагас шингэн агар	0.5	19500	9750
13	Мартены шөл	0.5	19175	9587.5
14	Сахарын үндэс	11	5100	56100
15	Сабурогийн үндсэн уусмал	4.5	4600	20700
16	Хоттингерийн үндсэн уусмал	151.1	20000	3022000
17	Хоттингерийн шөл	45	5940	267300
18	Хоттингерийн агар	170.1	7800	1326780

19	Хоттингерийн 07%-ийн хагас шингэн агар	7	9040	63280
20	Хоттингерийн 0.3%-ийн хагас шингэн агар	12	8600	103200
21	Хоттингерийн 0.15%-ийн хагас шингэн агар	10	5960	59600
22	Шүлтлэг шөл	15	5100	76500
23	Шүлтлэг агар	33	7510	247830
24	0.1%-ийн Пептоны ус	5.95	2500	14875
25	1%-ийн Пептоны ус	23.9	4620	110418
26	10%-ийн Пептоны ус	45	9970	448650
27	Элэгний ус	4.4	2350	10340
28	Элэгтэй шөл	3	13600	40800
29	Элэгтэй агар	0.1	15800	1580
Нийт		1284.84		9486179

2. Ялган оношлох тэжээлт орчин

№	Тэжээлт орчны нэр	Нийт хэмжээ	Нэг бүрийн үнэ	Нийт үнэ.
1	Арабинозтой орчин	1.35	13630	18400.5
2	Адониттай орчин	0.1	37000	3700
3	Арганинтай орчин	2	11650	23300
4	Арганин декарбоксилаза шөл	0.05	19400	970
5	Арганин. лейцинтэй орчин	1.95	9190	17920.5
6	Анциферовын орчин	0.8	10200	8160
7	Бессоновын өлөн агар	3.2	7260	23232
8	Бикарбоноттой орчин	0.8	11300	9040
9	B.Cereus agar	2.5	36340	90850
10	Brucella agar	0.6	34522	20713.2
11	Висмут сульфит агар	0.7	30000	21000
12	Генцианвиолейттой хоттингерийн агар	3.75	10830	40612.5
13	Глюклзтой МПШ 0.15%-ийн	0.1	8500	850
14	Глюклзтой МПШ 0.5%-ийн	0.4	10250	4100

15	Глюклзтой МПШ 1%-ийн	0.25	9000	2250
16	Глюклзтой МПШ 5%-ийн	0.25	10400	2600
17	Глюкозтой орчин	0.73	7800	5694
18	Глицеринтэй орчин	1.25	7800	9750
19	Глицерин. глюкозтой МПШ	0.05	12000	600
20	Галактозтой орчин	0.3	12800	3840
21	ГСТО	1.83	14200	25986
22	Дулциттай орчин	0.2	12000	2400
23	Дрожевкины өндөгтэй шингэн орчин	0.1	4840	484
24	Джексон-Брроузын орчин	1.6	23300	37280
25	Желатинтай12% МПШөл	1.4	19400	27160
26	Задалсан цус	0.23	14680	3376.4
27	Каробковын орчин	0.2	11120	2224
28	Ксилозтой орчин	0.6	9670	5802
29	Клиглер агар	0.05	11200	560
30	Крстенскийн орчин	0.1	9230	923
31	Кларкын шөл	0.6	3250	1950
32	Крахмалтай орчин	0.35	7950	2782.5
33	КНОЗ-тай МПШ	1.3	8300	10790
34	КНОЗ-тай Хошөл	0.6	7800	4680
35	Лактозтой орчин	0.4	9700	3880
36	Лейцинтэй орчин	2	13800	27600
37	Лейцин. цистейн арганинтай орчин	1.9	9230	17537
38	Листерийн сонгомол орчин	1.25	39900	49875
39	Листер агар	2.15	48000	103200
40	Nutrient agar	0.6	9700	5820
41	Nutrient broth	0.6	7500	4500
42	Манниттай орчин	0.53	10800	5724
43	Маннозтой орчин	0.3	10400	3120

44	Макконг агар	0.5	10800	5400
45	Макконг шөл	0.1	8300	830
46	Мелибиозтой орчин	1.05	11000	11550
47	Мальтозтой орчин	0.32	11070	3542.4
48	Минималь орчин	3.75	9180	34425
49	Монсурын орчин	1	12870	12870
50	Мюллер хинтон агар	0.3	12250	3675
51	Метионинтой орчин	2	13800	27600
52	Метионин. лейцин. арганинтай орчин	1.9	9230	17537
53	Метионин. цистейн. арганинтай орчин	1.9	9230	17537
54	Метионин. цистейн. лейцинтэй орчин	2.85	9230	26305.5
55	Метионин. цистейн арганин лейцинтэй орчин	1.8	9230	16614
56	Метионин. лейцинтэй орчин	1	9200	9200
57	Метионин. арганинтай орчин	1.85	9190	17001.5
58	Метионин. цистейнтэй орчин	2.05	9190	18839.5
59	50ЕД/мл Пеницеллинтэй агар	0.4	9720	3888
60	10 ЕД/мл Пеницеллинтэй 1%-ийн цустай агар	0.5	12300	6150
61	Рамнозтой орчин	1.1	12500	13750
62	Салмонелла шигелл агар (SS - agar)	1	14250	14250
63	Салицинтай орчин	0.35	20500	7175
64	Сахарозтой орчин	0.65	9930	6454.5
65	Сабурогийн агар	3.2	20500	65600
66	Сабурогийн шөл	0.25	15000	3750
67	Сорбиттой орчин	0.15	10140	1521
68	СІТА	0.8	36340	29072
69	Сийвэн 1:5	0.19	26500	5035
70	Сийвэн 1:10	0.04	12200	488
71	Стафиллококкийн орчин	1.7	27760	47192
72	Стрептококкийн орчин	1.5	22000	33000

73	Симонсийн орчин	0.05	10600	530
74	Триптофантай шөл	0.15	8600	1290
75	Тергалозтой орчин	0.16	12500	2000
76	Tryptone soy agar	0.2	10430	2086
77	Tryptone soy broth	0.17	8600	1462
78	Тиоглюконат натритай орчин	0.99	12600	12474
79	Туманскийн агар	2.3	13870	31901
80	Триозинтой орчин	2	9190	18380
81	TCBS-agar	8.3	20000	166000
82	Үршил үүсэлтийг тодорхойлох орчин	7	7700	53900
83	Фруктозтой орчин	0.12	9730	1167.6
84	Фибрингүйжүүлсэн цус	0.752	140000	105280
85	Фенолфталеин фосфат натритай агар	0.9	11400	10260
86	Фенилаланинтай орчин	2	13800	27600
87	Фенилаланин. метионнтай орчин	1.95	9190	17920.5
88	Фенилаланин. лейцинтэй орчин	1.95	9190	17920.5
89	Фенилаланин. арганинтай орчин	2	9190	18380
90	Фенилаланин. цистейнтэй орчин	2	9190	18380
91	Фенилаланин. метионин. лейцинтэй орчин	1.9	9230	17537
92	Фенилаланин. метионин. арганинтай орчин	1.9	9230	17537
93	Фенилаланин. метионин. цистейнтэй орчин	1.9	9230	17537
94	Фенилаланин. цистейн арганинтай орчин	1.9	9230	17537
95	Фенилаланин. лейцин арганинтай орчин	1.8	9230	16614
96	Фенилаланин. лейцин цистейнтэй. орчин	1.9	9230	17537
97	Фенилаланин. метионин. арганин лейцинтэй орчин	1.8	9230	16614
98	Фенилаланин. метионин.цистейн. лейцинтэй орчин	1.8	9230	16614
99	Фенилаланин метионин. цистейн арганинтай орчин	1.8	9230	16614
100	Фенилаланин. цистейн арганин лейцинтэй	1.8	9480	17064

101	Фенилаланин. метионин. цистейн.лейцин. арганинтай орчин	2.1	9240	19404
102	Фенилаланин. метионин.цистейн. лейцин.арганин. тирозинтой орчин	2.1	9240	19404
103	Хулгана тахлын сонгомол орчин	6.1	10300	62830
104	Цустай 1% Хо агар	0.3	10000	3000
105	Цустай 3% Хо агар	0.2	10260	2052
106	Цустай 5% МПАгар	6.6	12340	81444
107	Цустай 3% МПАгар	1	13300	13300
108	Цустай 1% МПАгар	0.6	10300	6180
109	Цистейнтэй орчин	2	9260	18520
110	Цистейн. лейцинтэй орчин	1.95	9190	17920.5
111	Цистейн. арганинтай орчин	1.95	9190	17920.5
112	Цистейн. тирозинтой орчин	2	9190	18380
113	Целибиозтой орчин	0.05	15400	770
114	ЦДС	8.5	37000	314500
115	Цөстэй шөл 5%-ийн	0.3	5200	1560
116	Цөстэй шөл 10%-ийн	0.2	6200	1240
117	PLET-agar	5	18800	94000
118	Plate count agar	18.35	6900	126615
119	Эндо агар	4.05	8730	35356.5
120	Эскулинтай орчин	0.05	32000	1600
121	Yersinia isolation agar	4.35	27660	120321
122	Violet red bile agar	25.6	11300	289280
123	5%-ийн адууны ийлдэстэй МПА	0.1	13000	1300
124	20%-ийн ийлдэстэй МПА	0.1	15200	1520
125	3%-ийн пептонтой 0.7%-ийн хагас шингэн агар	0.1	9000	900
126	3%-ийн пептонтой шөл	0.1	8500	850
Нийт		219.462		3062043

3. Будаг урвалж. уусмал

№	Будаг урвалж. уусмал	Нийт хэмжээ	Нэг бүрийн үнэ	Нийт үнэ.
1	Ариун нэрмэл	256	85	21760
2	Андредын индикатор	0.8	15000	12000
3	Амидопирины сорилын уусмалууд	0.1	4600	460
4	Ацетон	0.3	186000	55800
5	Гар ариутгах уусмал	1	20100	20100
6	Генцианвиолейтын спиртэн ханасан уусмал	0.61	35870	21880.7
7	Генцианвиолейтын ажлын уусмал 1:1000	2.9	2890	8381
8	Генцианвиолейтын ажлын уусмал 1:200.000	0.2	2500	500
9	Генцианвиолейттэй цаас бэлтгэх уусмал	2.7	49000	132300
10	Гимз-Ромновскийн усан уусмал	0.4	5800	2320
11	Гимз-Ромновскийн спиртэн ханасан уусмал	0.7	189000	132300
12	Вейсоны будаг	0.4	7000	2800
13	Вейсоны А уусмал	0.04	7000	280
14	Вейсоны Б уусмал	0.39	7000	2730
15	Глицерийн Желатины холимог	0.1	18900	1890
16	Гриссийн урвалж	1	9170	9170
17	Гриссийн А уусмал	0.15	4585	687.75
18	Гриссийн Б уусмал	0.15	4585	687.75
19	Диэтилийн эфир	0.1	192000	19200
20	Забуфер	2	3000	6000
21	Карнаугийн холимог	7	22600	158200
22	Калийн дигидрофосфатын усан уусмал	1	11700	11700
23	Ковачийн урвалж	0.05	12000	600
24	Комплексины индикатор	0.3	18000	5400
25	Козерийн шингэн	0.1	4900	490
26	Ксиллол	0.1	190000	19000
27	Лёффлерийн хөх	1.12	21000	23520

28	Люголийн уусмал	9	4790	43110
29	5%-ийн Малахит ногооны будаг	0.4	24100	9640
30	Метилен хөхийн спиртэн ханасан уусмал	0.25	63070	15767.5
31	Метилен хөхийн усан уусмал	0.1	4200	420
32	Метанол бэхжүүлэгч	7.7	20100	154770
33	Мертолит натрийн 1:1000 ажлын уусмал	0.85	3260	2771
34	Никферовын холимог	5.2	33700	175240
35	Нашытьрийн спирт	0.95	4900	4655
36	Натрийн гидрофосфатын усан уусмал	4	11800	47200
37	Хүхэрт устөрөгчтэй цаас бэлтгэх уусмал	0.1	19000	1900
38	Хэнскийн уусмал	2	4500	9000
39	Оксидазын нэг бүрдэлт урвалж	0.2	33600	6720
40	Ортотолдин I бүрдэлт урвалж	0.1	33600	3360
41	Ортотолдин I бүрдэлт урвалж	0.1	33600	3360
42	Рибгенийн будаг	0.5	60000	30000
43	Теллуриг калийн 1:1000-ын ажлын уусмал	0.42	6800	2856
44	Теллуриг калийн 1:5000-ын ажлын уусмал	0.3	1200	360
45	Фенол улааны индикатор	0.2	58000	11600
46	Физиологийн уусмал	153	700	107100
47	Фуксины ажлын уусмал	1.3	8590	11167
48	Фуксины спиртэн ханасан уусмал	0.4	73000	29200
49	Фуксин шингээсэн цаас бэлтгэх уусмал	1.7	63000	107100
50	Цэвэр формалин	0.02	600000	12000
51	Эрлихийн урвалж	0.11	45600	5016
52	0.01%-ийн Цайрын сульфатын усан уусмал	0.1	700	70
53	0.01%-ийн манганий сульфатын усан уусмал	0.1	720	72
54	0.02Н-ийн натрийн шүлтийн усан уусмал	0.1	1000	100
55	0.1%-ийн фенолфталеины спиртэн уусмал	0.2	29160	5832
56	0.1Н-ийн натрийн шүлтийн усан уусмал	4	1050	4200

57	0.1Н-ийн давсны хүчлийн усан уусмал	2	1050	2100
58	0.1Н-ийн мөнгөний нитратын уусмал	0.1	42000	4200
59	0.1Н-ийн тиосульфит натрийн уусмал	0.1	12000	1200
60	0.1%-ийн Лейцины усан уусмал	0.85	12000	10200
61	0.1%-ийн Арганины усан уусмал	0.85	12000	10200
62	0.1%-ийн Цистейны 0.1н-ийн натрийн шүлтэнд уусгасан уусмал	0.1	3950	395
63	0.1%-ийн Триптофаны усан уусмал	0.1	12000	1200
64	0.1М-ийн ЭДТА	0.05	26000	1300
65	0.1М-ийн рН-7.2 Фосфатын буферийн усан уусмал	65.2	1670	108884
66	0.1М-ийн рН-7.4 Фосфатын буферийн усан уусмал	5	5100	25500
67	0.1М-ийн рН-8.0 Фосфатын буферийн усан уусмал	0.8	5200	4160
68	0.1М-н Мөнгөний нитратын уусмал	0.1	51600	5160
69	0.1М-ийн Калийн иодат устөрөгч	0.1	19200	1920
70	0.15%-ийн Фенилаланины усан уусмал	0.85	12000	10200
71	0.15%-ийн Метионины усан уусмал	0.85	12000	10200
72	0.15%-ийн трозины усан уусмал	0.55	12000	6600
73	0.16%-ийн Бромтимол хөхийн спиртэн усан уусмал	0.2	7820	1564
74	0.25%-ийн 0.02н-ийн натрийн шүлтэнд уусгасан гемины уусмал	0.1	12000	1200
75	0.3%-ийн Глицины уусмал	0.03	18000	540
76	0.4%-ийн Арганины усан уусмал	0.03	20100	603
77	0.48%-ийн Цистейны уусмал	0.03	18000	540
78	0.48%ийн Валины уусмал	0.03	18000	540
79	0.5ЕД/мл Макфрландын булинга	0.01	3300	33
80	0.5М-ийн сахарозын уусмал	0.25	5600	1400
81	0.5%-ийн Нейтрал улааны усан уусмал	0.6	4060	2436
82	0.5%-ийн Сафранины усан уустал	0.35	4060	1421
83	0.5%-ийн Кальц хлоридын усан уусмал	0.2	12000	2400
84	0.5%-ийн Калийн бихроматын усан уусмал	0.1	1700	170

85	0.5%-ийн Малахит ногооны усан уусмал	0.1	23250	2325
86	0.5%-ийн Метил оранж	0.1	16000	1600
87	0.5%-ийн Фенолфталеины спиртэн усан уусмал	0.1	27480	2748
88	0.5+B265:B319%-ийн Фенол улааны спиртэн уусмал	0.1	68000	6800
89	0.55%-ийн Изолейцины уусмал	0.03	18000	540
90	0.6%-ийн Метиониний уусмал	0.03	18000	540
91	1%-ийн альфа нафтолын усан уусмал	0.1	68000	6800
92	1%-ийн Крахмалын усан уусмал	0.1	1200	120
93	1%-ийн Малахит ногооны усан уусмал	0.1	7600	760
94	1%-ийн Перкс	15	1200	18000
95	1%-ийн фенолфталеины спиртэн уусмал	0.3	29160	8748
96	1%-ийн Метилен хөхийн спиртэн усан уусмал	0.4	6900	2760
97	1%-ийн хүхрийн хүчлийн усан уусмал	0.1	2350	235
98	1%-ийн хүчиллэг спирт	0.2	19000	3800
99	1%-ийн барийн хлоридын усан уусмал	0.1	2840	284
100	1%-ийн Формалины усан уусмал	5	1300	6500
101	1%-ийн Триптофаны усан уусмал	0.1	120000	12000
102	1%-ийн калийн шүлтийн усан уусмал	0.1	1260	126
103	1Н-ийн натрийн шүлтийн усан уусмал	1	1400	1400
104	1Н-ийн давсны хүчлийн усан уусмал	1.1	1400	1540
105	1Н-ийн хүхрийн хүчлийн усан уусмал	0.1	2350	235
106	1М-ийн Трис	0.05	29000	1450
107	1.2%-ийн 0.1н-ийн Натрийн шүлтэнд уусгасан цистейны уусмал	0.85	12000	10200
108	1.2%-ийн Фенилаланины уусмал	0.03	19000	570
109	1.6%-ийн Бромтимол хөхийн спиртэн уусмал	0.1	18500	1850
110	2Н-ийн Хүхрийн хүчлийн усан уусмал	0.05	19000	950
111	2%-ийн цууны хүчлийн усан уусмал	0.3	1800	540
112	3%-ийн Йодын спиртэн уусмал	0.9	29680	26712
113	3%-ийн Перкс	7.9	2020	15958

114	3М KCl-н усан уусмал	0.2	12900	2580
115	4%-ийн Магний сульфатын усан уусмал	0.1	9200	920
116	4%-ийн Сүүний хүчлийн усан уусмал	0.01	4500	45
117	4ЕД/мл Макфрландын уусмал	0.01	3350	33.5
118	5%-ийн Глюкозын усан уусмал	1	3000	3000
119	5%-ийн Метабисульфит натрийн усан уусмал	1.2	12000	14400
120	5%-ийн PEG-ийн усан уусмал	0.4	68000	27200
121	5%-ийн хүхрийн хүчлийн усан уусмал	0.3	1740	522
122	5%-ийн формалины усан уусмал	3	2200	6600
123	5М-ийн давсны хүчлийн усан уусмал	0.05	3500	175
124	5М-ийн давсны уусмал	0.1	3500	350
125	6%-ийн альфа нафтолын спиртэн уусмал	0.22	75000	16500
126	7%-ийн бикарбонат натрийн усан уусмал	0.5	12860	6430
127	10%-ийн натрийн шүлтийн усан уусмал	9.5	2000	19000
128	10%-ийн давсны хүчлийн усан уусмал	1	15000	15000
129	10%-ийн Глюкозын усан уусмал	1.2	3890	4668
130	10%-ийн фуксины спиртэн уусмал	0.4	73000	29200
131	10%-ийн Цитрат натрийн усан уусмал	0.05	7100	355
132	10%-ийн формалины усан уусмал	3.9	4400	17160
133	10%-ийн Хүхрийн хүчлийн усан уусмал	0.1	2800	280
134	12%-ийн Хурган чихний хүчлийн усан уусмал	0.2	5100	1020
135	12%-ийн Цууны хүчлийн усан уусмал	0.6	4370	2622
136	17.5%-ийн давсны хүчлийн усан уусмал	0.3	18000	5400
137	20%-ийн Глюкозын усан уусмал	0.05	69000	3450
138	20%-ийн Давсны хүчлийн усан уусмал	0.1	29000	2900
139	20%-ийн натрийн шүлтийн усан уусмал	0.4	3000	1200
140	25%-ийн Хүхрийн хүчлийн усан уусмал	0.3	2800	840
141	30%-ийн Цууны хүчлийн усан уусмал	0.1	6600	660
142	40%-ийн Мочевины уусмал	0.15	27870	4180.5

143	40%-ийн формалины хольц	0.45	10000	4500
144	40%-ийн натрийн шүлтийн усан уусмал	0.12	4930	591.6
145	40%-ийн Калийн шүлтийн усан уусмал	0.1	12160	1216
146	50%-ийн глицерины уусмал	1.2	98000	117600
147	50%-ийн цууны хүчлийн усан уусмал	0.1	135000	13500
Нийт		614.49		2137699

4. Будаг шингээсэн цаас

	Цааснууд	Нийт хэмжээ	Нэг бүрийн үнэ	Нийт үнэ.
1	Генцианвиолейттой цаас	3600	60	216000
2	Фуксинтэй цаас	3600	60	216000
3	Индол үүсэлтийг илрүүлэх цаас	414	60	24840
4	Мертолит натри шингээсэн цаас	5268	30	158040
5	Триптофан шингээсэн цаас	100	30	3000
6	Хүхэрт устөрөгчтэй цаас	300	30	9000
7	Эрлихийн урвалж шингээсэн цаас	100	30	3000
8	Арабиноз шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
9	Арабиноз шингээсэн фенол улаан индикатротой цаасан диск	350	30	10500
10	Глюкоз шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
11	Глюкоз шингээсэн фенол улаан индикатротой цаасан диск	350	30	10500
12	Глицерин шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
13	Глицерин шингээсэн фенол улаан индикатротой цаасан диск	350	30	10500
14	Фруктоз шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
15	Фруктоз шингээсэн фенол улаан индикатротой цаасан диск	350	30	10500
16	Мальтоз шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500

17	Мальтоз шингээсэн фенол улаан индикатротой цаасан диск	350	30	10500
18	Трегалоз шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
19	Трегалоз шингээсэн фенол улаан индикатротой цаасан диск	350	30	10500
20	Сорбит шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
21	Сорбит шингээсэн фенол улаан индикатротой цаасан диск	350	30	10500
22	Ксилоз шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
23	Ксилоз шингээсэн фенол улаан индикатротой цаасан диск	350	30	10500
24	Лактоз шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
25	Лактоз шингээсэн фенол улаан индикатротой цаасан диск	350	30	10500
26	Мелибиоз шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
27	Мелибиоз шингээсэн фенол улаан индикатротой цаасан диск	350	30	10500
28	Рамноз шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
29	Рамноз шингээсэн фенол улаан индикатротой цаасан диск	350	30	10500
30	Сахароз шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
31	Сахароз шингээсэн фенол улаан индикатротой цаасан диск	350	30	10500
32	Манноз шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
33	Манноз шингээсэн фенол улаан индикатротой цаасан диск	350	30	10500
34	Дульцит шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
35	Дульцит шингээсэн фенол улаан индикатротой цаасан диск	350	30	10500

36	Маннит шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
37	Маннит шингээсэн фенол улаан индикатортой цаасан диск	350	30	10500
38	Эскулин шингээсэн бромтимол хөх индикатортой цаасан диск	350	30	10500
39	Эскулин шингээсэн фенол улаан индикатортой цаасан диск	350	30	10500
Нийт		24582		965880

5. Фаг

Цааснууд	Нийт хэмжээ	Нэг бүрийн үнэ	Нийт үнэ.
1 Боомын фаг	240	5930	1423200
2 Тарваган тахлын фаг	240	2800	672000
3 Хуурмаг сүрьеэгийн фаг	240	2240	537600
Нийт	720		2632800

Үйлдвэрлэсэн биобэлдмэлийн хэмжээг өмнөх оныхтой харьцуулахад үндсэн тэжээлт орчин 17.2%-иар, будаг урвалж уусмал 3.8%-иар буурсан бол ялган оношлох тэжээлт орчин 8.2%-иар, будаг шингээсэн цаас 83.3%-иар, фаг 2.4%-иар өссөн байна.

Хүснэгт 29. Биоүйлдвэрлэлийн лабораторид үйлдвэрлэсэн биобэлдмэлийн хэмжээ, 2015, 2016 он

№	Үйлдвэрлэсэн биобэлдмэлийн төрөл	2015	2016
1	Үндсэн тэжээлт орчин	1550.91 л	1284.84 л
2	Ялган оношлох тэжээлт орчин	202.829 л	219.462 л
3	Будаг урвалж.уусмал	639 л	614.49
4	Будаг шингээсэн цаас	13407 ш	24582 ш
5	Фаг	703 мг	720 мг

6.2 Ариутгал халдваргүйтгэл

Хүснэгт 30. Ариутгал халдваргүйтгэлийн тоон үзүүлэлт, 2015, 2016 он

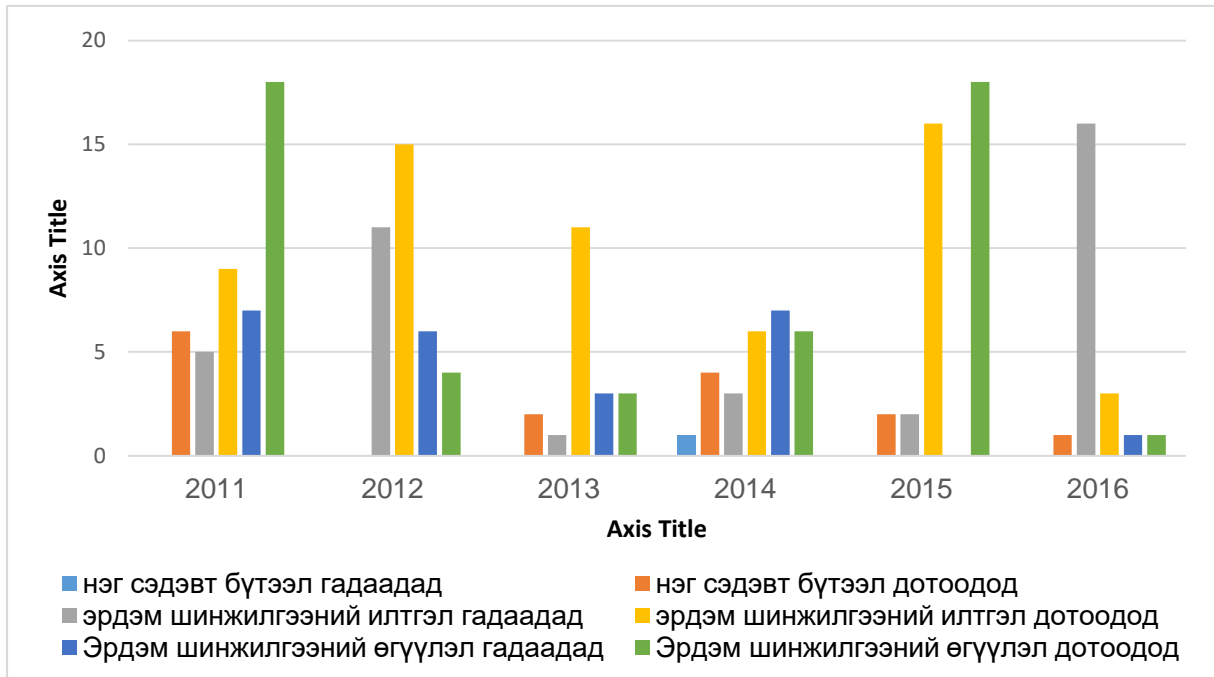
Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	2015	2016	
Халдваргүйтгэсэн материалын тоо	Ширхэг	32767	17796	
Ариутгасан материалын тоо	Ширхэг	49343	114334	
Халдваргүйтгэсэн талбай байнга	М2	230155.3	170576	
Эцсийн халдваргүйтгэсэн талбай	М2	21870.6	7754	
Угаасан шил сав	Ширхэг	47018	61570	
Хатаасан шил сав	Ширхэг	33529	45912	
Уламжлалт аргаар бэлдсэн хуруу шилний бөглөө	Ширхэг	3924	4230	
Уламжлалт аргаар бэлдсэн тампон	Ширхэг	3347	3744	
Уламжлалт аргаар бэлдсэн цаасан уут	Ширхэг	681	1814	
Уламжлалт аргаар бэлдсэн маск	Ширхэг	1760	563	
Зарцуулсан химийн бодис	Жавелион	Таб	16898	9568
	Перекис	Литр	68.624	175.2
	Виркон-С	Гр	4310	
		Таб		9520
	Хлорын шохой	кг		34
	Инсидин	мл	2680	

БҮЛЭГ 7. ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭ, СУРГАЛТ, СУРТАЛЧИЛГАА

7.1 Эрдэм шинжилгээ

2016 онд ЗӨСҮТ-ийн эмч, мэргэжилтэн судлаачид, эрдэмтэд нийт 5 удаагийн хуралд 21 илтгэл, өгүүллийг хэвлүүлэн хэлэлцүүлсэн, ном-гарын авлага 1, эрдэм шинжилгээний илтгэл, өгүүллийн эмхэтгэл бүтээл 1, сэтгүүл 1-ийг тус тус боловсруулан эрхэлж гаргасан бөгөөд эрдэм шинжилгээ, судалгааны илтгэл, өгүүллийн тоо сүүлийн 5 жилийн дунджаас 1.5 дахин, өмнөх жилийнхээс 1.7 дахин буурсан үзүүлэлттэй байна.

Зураг 45. Эрдэм шинжилгээ, судалгааны илтгэл, өгүүлэл, бүтээлийн үзүүлэлт, 2011-2016 он

Олон улсын эрдэм шинжилгээний 2 хурлыг амжилттай зохион байгуулж, эрдэм шинжилгээний бүтээлийг хэвлүүлсэн ба Халдварт Өвчин Судлалын Монголын сэтгүүлийг хуваарьт хугацаанаас өмнө эрхлэн гаргасан нь зоонозын өвчний судалгааны үр дүнг нийтийн хүртээл болгосон 3 томоохон бүтээл болсон.

Зураг 46. “Нэг эрүүл мэнд” олон улсын эрдэм шинжилгээний хуралд оролцогсад

7.2 Сургалт, сурталчилгаа

Хүснэгт 31. ЗӨСБайгууллагуудын хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслийн сурталчилгааны үзүүлэлт, 2016 он

№	ЗӨСТ-үүдийн үзүүлэлт	Архангай	Багануур	Баян-Өлгий	Баянхонгор	Говь-Алтай	Өвөрхангай	Өмнөговь	Увс	Ховд	Хэнтий	Хөвсгөл	Дундговь	Завхан	Сэлэнгэ	ЗӨСҮТ	Нийт
		1	Телевиз, радио нэвтрүүлэг кино сурталчилгаа	11	14	6	1	15	8	5	24	1	3	63	13	6	1
2	Хэвлэлд нийтлүүлсэн сэдвийн тоо	4	-	-	1	1	2	-	7	1	8	-	4	-	3	33	64

Зика вирус халдвар:

Тарваган тахал:

Хачгаар дамжих халдвар:

Галзуу:

Боом:

Боловчинөө өмгөөлөх

Боловчинөө өмгөөлөх үйл явц ямар аргаар болж вэ?

Боловчинөө өмгөөлөх үйл явц ямар аргаар болж вэ?

Боловчинөө өмгөөлөх үйл явц ямар аргаар болж вэ?

Боловчинөө өмгөөлөх

Боловчинөө өмгөөлөх үйл явц ямар аргаар болж вэ?

Боловчинөө өмгөөлөх үйл явц ямар аргаар болж вэ?

Боловчинөө өмгөөлөх үйл явц ямар аргаар болж вэ?

Шувууны томуу:

АЯЛАГЧДАД ӨГӨХ ЗӨВЛӨМЖ

Шувууны томуу өвчнийг сэргийлэх үйл явц ямар аргаар болж вэ?

Шувууны томуу өвчнийг сэргийлэх үйл явц ямар аргаар болж вэ?

Шувууны томуу өвчнийг сэргийлэх үйл явц ямар аргаар болж вэ?

ШУВУУНЫ ТОМУУ ӨВЧНӨӨС СЭРГИЙЛЭХ

АЯЛАГЧДАД ӨГӨХ ЗӨВЛӨМЖ

2007, 2016 оны 5 булар сарын байдал:

Хувий өвчөөс 850, нас босгох 448 (92.8%)

Шувууны томуугийн H5N1 вирус бүртгэгдсэн улс орнууд:

Азербайжан, Бангладеш, Казакстан, Канад, Хятад, Вьетнам, Индонез, Ирак, Лаос, Монгол, Нигери, Пакистан, Тайланд, Турк, Узбекистан

ЭМНЭЛЭЙН ШИНЖ ТЭМДЭГ

1. Өндөр халуурал
2. Хаваалгах
3. Бурхны өвдөг
4. Анагаах дэмчлэх
5. Гүйцэтгэл, бэлтгэл

УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭЛТ

Өвчлөл бүртгэгдэж буй улсуудад зөрчихоос татгалзах

Үхсэн болон өвчний сэжигтэй шувуугай харьцахгүй байх

Шувууны аж ахуй шувуу түүхий түүхийг худалдаалагч газраар явахгүй байх

Шувуу болон шувууны түүхий бүтээг дэхүүнтэй харьцсан дараа гараа булган усар сайтар савандаж угаах хэрэгтэй.

Шумуул:

Шумуулын тухай та хэр мэдэх вэ?

Дэлхий дээр нийт 41 төрлийн 3600 орчим дуйрын шумуул тархсан

Мэдэгдсэн 4 зүйл (Anopheles, Culex, Aedes, Coquimboides) нь 80% бие даасан тархсан байдаг.

Шумуул нь хүй би дэмдэгт дарах өвчнийг дамжуулдаг

Хөгжлийн үе шатууд

Шумуул хөгжлийн 4 үе шаттай. Галаад орны агаарын хэвтээ замарыг 15-20 хоногийн дотор явдаг дүүсдэг боловч хүйтний улиралд шумуулын хөгжлийг 2 сар хүртэлх дундажаар удааргах боломжтой байн.

Шумууд хазуулахаас хэрхэн сэргийлэх вэ?

1. Шумуул үрэгчлэх бодис хэрэглэх
2. Халтга, похонги шумуулаас хамгаалах TOR талца
3. Биеийн нэ хэсгийг дагалдан тунгас олгох
4. Шумуул уламжлагын тусламжтайгаар үеийг халуулан угаах замаар - Цэвэрлэн - Зөв хэргээр - Хэрэгцээг дугуйг ашигла

Шар чичрэг өвчин:

Шар чичрэг өвчнийг сэргийлэх

Шар чичрэг өвчин нь **Shigella** төрлийн үрэгчлэгч биеийн хэргээр тархдаг өвчин юм.

Халдвар дамжих зам

Хүрэн (д) агаар замаар дамжих үрэгчлэгч биеийн хэргээр тархдаг өвчин юм.

Тусгай аргаар дамжих үрэгчлэгч биеийн хэргээр тархдаг өвчин юм.

БАРУУН ИЛИЙН ЧИЧРЭГ ӨВЧНӨӨС СЭРГИЙЛЭХ

Баруун илийн чичрэг өвчнийг сэргийлэх үйл явц ямар аргаар болж вэ?

Баруун илийн чичрэг өвчнийг сэргийлэх үйл явц ямар аргаар болж вэ?

Баруун илийн чичрэг өвчнийг сэргийлэх үйл явц ямар аргаар болж вэ?

Өрөөнд хүр эрвээхэй (Lymntria dispar)

Өрөөнд хүр эрвээхэй нь 185 жил өмнө Монгол руу оруулж, дараах жилүүдэд өрөөнд хүр эрвээхэй тархсан байна.

Урьдчилан сэргийлэх

Урьдчилан сэргийлэх үйл явц ямар аргаар болж вэ?

Шавжаас урьдчилан сэргийлэх зөвлөмж

Hydrophilus төрлийн шар нох нь бороо хуртай, тууны улиралд хоолой орон дунд, усанд, заг сууриг газар нисж агуулагдах.

Энэхүү хэрэг нь орой, шөнийн цагаар идэвхтэй байн.

Урьдчилан сэргийлэх арга:

- Мезоний аргаар устгах (инсекцид, патанг)
- Физик аргаар устгах (халуу уургаар угаах, халдсан)
- Хэвийн аргаар устгах (Raid аргаар, Iga killer, утаагуулагч, Deltamethrin гэх зэрэг биеийн хэргээр)

Санхүү ,эдийн засгийн сайдын 2003 оны
49 тоот тушаалаар батлав
Зоонозын өвчин судлалын үндэсний төв

2016 оны төсвийн гүйцэтгэлийн зарлагын 12 - р сарын мэдээ
/ Байгууллагын нэр /

(өссөн дүнгээр)

А	Мөр	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл
	Б	Б	В
Мөнгөн хөрөнгийн 2015 оны 12-р сарын 31 –ны үлдэгдэл	1		0.0
Үүнээс банкн дахь харилцах дансны үлдэгдэл	2		
Бусад байгууллага иргэдээс авах авлагын эхний үлдэгдэл	3		
Бусад байгууллага иргэдэд өгөх өглөгийн эхний үлдэгдэл	4		
I. ОРЛОГЫН ДҮН	5=6+7+8+9+10+11	1716286.9	1724656584.70
Төсвөөс урсгал санхүүжилт	6	1713655.2	1713655200.00
Төсвөөс хөрөнгө оруулалтын санхүүжилт /ЗГНөөц/	7		
Эрүүл мэндийн даатгалаас санхүүжих	8		
Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос	9		
Туслах үйл ажиллагааны орлогоос	10	2631.7	11001384.70
Бусад орлого /	11		
II НИЙТ ЗАРЛАГЫН ДҮН	12=13+41		
A, УРСГАЛ ЗАРДЛЫН ДҮН	13=14+37	1716286.9	1724656584.70
1,Бараа үйлчилгээний зардал	14=15+18+21	1630113.8	1597534217.54
1,1 Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	15	1081394.2	1067349622.53
Үндсэн цалин		938658.6	933560725.53
Унаа, хоол	16	60000.0	60000000.00
Бүтцийн өөрчлөлт хийх цалингийн сан Үр дүнгийн урамшуулал	17	82735.6	73788897.00
1,2 Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	18=19+20	129767.3	127119446.25
Тэтгэвэр тэтгэмжийн даатгалын шимтгэл	19	0.0	0
Байгууллага төлөх ЭМД-ийн хураамж	20	0.0	0
1,3 Бараа үйлчилгээний бусад зардал	21=22+...+36	418952.3	403065148.76
Бичиг хэрэг аж ахуй	22	1874.3	3007050.00
Гэрэл цахилгаан	23	37219.7	28415100.00
Түлш халаалт	24	34102.0	27772179.00
Тээвэр (шатахуун)	25	34180.2	31626413.00
Шуудан холбоо	26	3352.3	4676803.85
Цэвэр бохир ус	27	5271.4	4969707.91
Гадаад албан томилолт		0.0	0.00
Дотоод албан томилолт	28	6817.5	6817294.00
Улсын мэдээллийн маягт хэвлэх,бэлтгэх	29	1198.4	1198400.00
Эд хогшил худалдан авах/багаж хэрэгсэл /	30	24854.0	24854000.00
Нормын хувцас ,зөөлөн эдлэл	31	5315.0	5315000.00
Эрдэм шинжилгээний зардал /ном хэвлэл /	32	0.0	0.00
Банк санхүүгийн байгууллагын		200.0	200000.00
Аудит зэрэглэл тогтоох үйлчилгээ		3900.0	3900000.00
Тээврийн хэрэгслийн даатгал		630.0	630000.00
Тээврийн хэрэгслийн оношилгоо		153.0	153000.00
Эм	33	243747.6	243747569.00
Урсгал засвар	34	3269.6	2906200.00
Байрны түрээс/Мэдээллийн технологийн үйлчилгээний	35	4358.9	4358900.00
Хог хаягдал устгах ,цэвэрлэх	36	8508.4	8517532.00
Газрын төлбөр		3848.0	3847644.00
Тээврийн хэрэгслийн татвар		720.0	720000.00
Урьд оны төс- н хэмнэлт зарц- т /төвлөрүүлэх		0.0	40949623.16
Татаас ба урсгал шилжүүлэг	37=38	0.0	0.00
Өрх гэрт олгох шилжүүлэг	38=39+40	81605.1	81605100.00
Оюутны тэтгэлэг / АО-с олгох тэтгэмж,нэг /шагнал үр-лал/	39	0.0	0.00
Нэг удаагийн тэтгэмж шагнал		0.0	0.00
Нэг удаагийн тэтгэмж , урамшуулал/тэт.гар.олгох /	40	81605.1	81605100.00
Б.ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	41=42+43	0.0	0.00
Төсвийн хөрөнгөөр санхүүжих хөрөнгө оруулалт	42	0.0	0.00
Өөрийн хөрөнгөөр санхүүжих хөрөнгө оруулалт	43	0.0	0.00
Мөнгөн хөрөнгийн 2016 оны 12-р сарын 31 –ний үлд	44	0.0	0.00
Үүнээс банкн дахь харилцах дансны үлдэгдэл	45	0.0	0.00
Бусад бай-га иргэдээс авах авлагын эцсийн үлд касс	46	0.0	0.00
Бусад байгууллага иргэдэд өгөх өглөгийн эцсийн үлдэгдэл	47	0.0	0.00
III БАЙГУУЛЛАГЫН ТОО	48	1	1
АЖИЛЛАГСАД БҮГД	49=50+51+52	103	103
Удирдах ажилтан	50	2	2
Гүйцэтгэх ажилтан	51	87	87
Үйлчлэх ажилтан	52	14	14

Балансын шалгалт:Мөрийн дугаар 44-115-12 байна.

Мөрийн дугаар 46-ийн дүн өвлөлийн дэлгэрэнгүй мэдээ / ТГ- 8 маягт /-ний нийт өглөгийн эцсийн үлд-тэй тэнцүү

Тамга
Дарга
Нягтлан бодогч

Хянаж хүлээж авсан
Мэргэжилтэн.....
2016 оны ... сар ... өдөр

ХАЗ ҮҮНО